

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Όπως τό άνθος του λωτοῦ, του οποίου οί ρίζες
είναι βυθισμένες στή λάσπη, άνοίγει τά πέταλά
του στόν ήλιο,
έτσι και ή θεία ψυχή, φυλακισμένη στίς ύλικές
μορφές, ύψώνεται πρός τό φώς τής ύπέρτατης
σοφίας.

Βέδες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Συμβολή του «ΙΛΙΣΟΥ» στο ιδεώδες Διεθνούς Συνεργασίας	207
Δημητρίου Άλ. Ίωαννίδη: Προλήψεις	214
Κωστή Μελισσαροπούλου: Μύηση	224
Ίωάν. Ν. Δάμπαση: Οί Δελφικοί Μύσται και Θεραπευταί	228
J.H. Dubbink: Ο Πλάτων – Έσωτεριστής	238
Εύαγγ. Σ. Σταμάτη: Καβείρια Μυστήρια	248
Nilakanda Sri Ram: Τό Σύμβολο του Λωτού	258
Έρμίνια Σαμπετάι: Ένας Αυτόκράτορας Μύστης	263
Άριστείδη Ν. Οίχαλιώτη: Κάρμα – Μετενσάρκωση	274
Παν. Βλαχόπουλου: Ο Σώκράτης μπροστά στο Άγνωστο	281
Κ. Γρηγοριάδη: Άλλαγή πορείας διά του έσωτερισμού	283
Παν. Δ. Αναγνώστου: Η Άκρεσφαγία	286
Αίμιλιας Ίβου: «Προμηθεύς Δεσμώτης»	295
Συνεδριάσεις Στοών	305
Μεταξύ μας	306

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ ΤΕΥΧΟΣ

Π. Αναγνώστου: Αρχαία Έλληνική Φιλοσοφία και Θεοσοφία
Ν. Καρβούνη: Ο λιμός των μυθών
Δ. Ίωαννίδη: Υμηττός
Αίμ. Ίβου: Τό Ύπερπεραν ύπαρχει

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Ἀθήναι Τηλ. 362.0702

Ἰδρυτὴς ὙΠΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰδιοκτησία Θεοσοφικῆ Ἐταιρίας ἐν Ἑλλάδι

Ἐκδότης-Διευθυντὴς Πολ. Ἀντζακας

Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ Π. Ἀναγνωστου, Π. Παπασλιωτης

Ἔτος 35ον • Ἰούλιος - Ὀκτώβριος 1990 • Τεύχος 197

**ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»
ΣΤΟ ΙΔΕΩΔΕΣ
ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ**

**Η ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ὑπὲρ παγκοσμίου Ἀδελφότητος**

Ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία (παγκόσμιος ὀργανισμὸς ἐρευνητῶν τῆς Ἀληθείας, μακρὰν καὶ ὑπεράνω παντός δογματισμοῦ καὶ μι-σαλλοδοξίας) ἰδρύθη τὴν 17ην Νοεμβρίου 1875 εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 1905 ἔχει τὸ παγκόσμιον προεδρεῖον τῆς εἰς Μαδρὰς τῆς Ἰνδίας μὲ ἐθνικά τμήματα εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Βασικὴ κατεῦθυνσις τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρείας εἶναι ἡ ὑπηρεσία πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου, ἡ ἀναχαίτισις τοῦ ὕλισμοῦ καὶ ἡ ἀναζωογόνησις τῆς θρησκευτικῆς τάσεως. Τρεῖς εἶναι οἱ σκοποὶ τῆς Θ.Ε.

1. Ὁ σχηματισμὸς πυρῆνος τῆς Παγκοσμίου Ἀδελφότητος

εἰς τὴν Ἀνθρωπότητα ἄνευ διακρίσεως φυλῆς, πίστεως, γένους, τάξεως ἢ χρώματος.

2. Ἡ ἐνθάρρυνσις τῆς συγκριτικῆς μελέτης τῶν θρησκειῶν, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

3. Ἡ ἔρευνα τῶν ἀνερμηνεύτων νόμων τῆς φύσεως καὶ τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου.

ΑΓΑΠΗ – ΕΙΡΗΝΗ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ – ΑΛΗΘΕΙΑ

**ΑΠΟ ΤΙΣ «ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ»
ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ**

Πήγαινε στό μυρμηγκί, τεμπέλη, παρατήρησέ το καί γίνε σοφώτερος ἀπό κείνο· αὐτό, χωρίς νά' χη χωράφι οὔτε κανέναν πού νά τό ἀναγκάζη, οὔτε ἀφεντικό, ἐτοιμάζει τὴν τροφή του ἀπό τό καλοκαίρι.

Ἡ πήγαινε στή μέλισσα, μάθε πόσο εἶναι ἐργατική καί πόσο καλά κάνει τὴ δουλειά της. Τούς κόπους της τοὺς τρῶνε, γιὰ τὴν ὑγείά τους, βασιλιάδες καί λαός. Ὅλοι τὴν ἀγαποῦν καί τὴν τιμοῦν. Ἄν καί δέν ἔχει σωματική δύναμη, ἐτίμησε τὴ σοφία καί προόδευσε.

Ὡς πότε, τεμπέλη, θά' σαι ξαπλωμένος; Πότε θά σηκωθῆς ἀπό τὸν ὕπνο; Λίγο ἀκόμα νά κοιμηθῆς, λίγο νά καθίσης, ἔπειτα θά νυστάζης, ἔπειτα θ' ἀκουμπήσης τό κεφάλι σου στά χέρια.

Καί ἔπειτα ἔρχεται μαζί σου ἡ φτώχεια σάν κακός σύντροφος, καί ἡ ἔνδεια σάν ἀξίος δρομέας.

Ἄν ὁμως εἶσαι ἀκούραστος, τό χωράφι σου θά τρέχη σάν πηγὴ καί ἡ ἔνδεια θά τό βάλῃ στά πόδια.

(Κεφάλαιο ζ')

Ὁ ὀρισμός τοῦ ἀδελφοῦ

Ἄς ἐξετάσωμε τὸν ὀρισμό τοῦ ἀδελφοῦ. Τὸ λεξικό λέγει: «ὁ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων», «ὁ ἠνωμένος πρὸς ἕτερον διὰ δεσμοῦ τινός», ἐπομένως ἀδελφότης καλεῖται «τάξις τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἢ ἀπασχολήσεως». Εἶναι ἡ ἐρμηνεία, πού δέχονται οἱ πολλοί, γιατί σταματοῦν στὴν ὀνομαστική σημασία, μιά ἐρμηνεία πού μειώνει, ἂν ὄχι καὶ γελοιοποιεῖ τὸ νόημα τῆς ἀδελφότητος.

Ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας εἶναι «ὁ σχηματισμὸς πυρῆνος τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος στὴν ἀνθρωπότητα, χωρὶς διάκρισι φυλῆς, πίστεως, γένους, τάξεως ἢ χρώματος». Ἄς ἐξετάσωμε τίς διακρίσεις αὐτές.

Φυλῆ. Διαίρεσις τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ διαίρεσις αὐτή (σὲ φυλές Ἀρεία ἢ Μεσογειακή ἢ Μογγολική ἢ Μαύρη κ.λπ.) ἐγίνε ἀπὸ τοὺς ἐθνολόγους χάριν συστηματικῆς μελέτης τῶν φυλῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἐνῶ ὑπάρχει σὲ κάθε ἄτομον ὑποσυνειδητῶς ἢ ἐπίδρασις τῶν παρελθόντων αἰῶνων ὑπὸ τὴν μορφὴν Τοτέμ καὶ Ταμποῦ διαφόρων εἰδῶν, συνθετικῶν τοῦ διακριτικοῦ ἀτομικοῦ χαρακτήρος.

Πίστις. Ὁ ἄνθρωπος γεννᾶται μέσα σὲ οἰκογένεια ἢ ὁποία ἀκολουθεῖ ὠρισμένη δοξασία, ὅποια καὶ νᾶναι, ἀνεξέταστα. Τὸ παιδί δὲν θὰ ἐλέγξῃ τὴν ἐγκυρότητα τῆς πίστεως τῶν γονέων, ἂν καὶ θὰ θέσῃ ἐρωτήματα πού προκαλοῦν συχνά ἀμηχανία. Πάρα πολὺ λίγα παιδιὰ ἐπίσης θὰ ἐλέγξουν τὴν ἐξουσία τοῦ ἱερέως ἢ τοῦ κήρυκος. Καὶ ἡ πίστις θὰ παραμείνῃ στὸ νοῦ τοῦ παιδιοῦ μέχρις ὅτου φθάσῃ σὲ ὠριμότητα, ὅποτε, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀνακύπτουν ἄλλα ἐρωτηματικά γιὰ τὴ ζωὴ. Ἐτσι τὸ ἄτομο διατηρεῖ τὴν πίστι τῶν γονέων του καὶ ἀναλόγως ἀναπτύσσει τὴν στάσι του.

Χρῶμα. Βιολογικοὶ παράγοντες συντελοῦν στὴν φυσικὴ ἀνάπτυξι τοῦ ἀνθρώπου μέ αὐτὸ ἢ τὸ ἄλλο χρῶμα ἐπιδερμίδος. Ἐπιδρᾶ ἐπίσης ὁ γεωγραφικὸς παράγων καὶ ἡ κληρονομικότης. Ὅταν τα παιδιὰ παίζουνε μαζί, τὸ χρῶμα δὲν ἀποτελεῖ χαρακτηριστικὸ παράγοντα, ἔως ὅτου οἱ γονεῖς τῶν παιδιῶν ἐπιστήσουν τὴν προσοχὴ τους.

Ἐνα ἄλλο στοιχεῖο φυλετικοῦ διαχωρισμοῦ καὶ τῆς ἀτομικῆς προσωπικότητος εἶναι ἡ ἐθνικότης. Ὑπάρχουν ἕνα σωρὸ ἐπιρροές πού ἐλέγχουν τὸ νοῦ. Ἡθῆ, ἔθιμα, φοβίες, προκαλοῦν διαιρέσεις ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς, χωρὶς ν' ἀντιλαμβανώμεθα ὅτι πρόκειται περὶ τελείως ἐξωτερικῶν ἐπιρροῶν. Ἐξ ἄλλου τὸ μέγεθος ἢ ἡ εὐημερία ὠρισμένων ἐθνῶν δημιουργεῖ συμπλέγματα ὑπερο-

χῆς ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ λαῶν.

Γιὰ νὰ κατανοηθῆ τὸ ἀληθινὸ περιεχόμενον, ἡ ἀληθινὴ ἀρχὴ τῆς ἀδελφότητος ὅλων τῶν ἀνθρώπων πρέπει νὰ ἐννοησῆ ὁ ἄνθρωπος πρωτίστως τί εἶναι ὁ ἴδιος, πῶς καὶ γιατί εἶναι αὐτὸ πού εἶναι. Ὁ Ἄγγλος ποιητῆς Ρόμπερτ Μπέρνς ἔγραψε:

Αὐτὴ ἦταν ἡ Βασιλικὴ μεγάλη ἐντολή,
Ὅταν ξεκίνησε ἡ κούρσα τῶν ἀνθρώπων,
Ὁ Ἄνθρωπος, ὁ Ἐντιμος, Κοινωνικός καὶ Φίλος,
Μὲ ὅποια μορφή,
Τῆς Φύσεως τὸ Μέγα σχέδιο νὰ ὑπηρετῆ,
Νὰ ἐπιτευχθῆ!

Καὶ ὁ Μαχάτμα Γκάντι, ὁ μεγάλος αὐτὸς εἰρημιστῆς, δὲν ἀγαποῦσε ἀφηρημένα τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀλλὰ συγκεκριμένους τοὺς ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, πάντες. Ἄνηκε σ' αὐτούς καὶ τὸ ἤξεραν.

Ὁ Ἄλμπερτ Σββαίτσερ ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν βαθύτερη συναναστροφή του μὲ τοὺς πρωτογόνους τῆς Ἀφρικῆς, ὅταν διεπίστωσε πῶς ἐνδιεφέροντο περισσότερο ἀπὸ ὅσο ὑπέθετε γιὰ στοιχειώδη ζητήματα τῆς σημασίας τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως καλοῦ καὶ κακοῦ.

Ὁ Αἰνστάϊν, πού ἐπίστευε στὴν ἀνθρωπότητα, καὶ σ' ἕναν εἰρηνικὸ κόσμον ἀμοιβαίας βοηθείας, ἔλεγε ὅτι οἱ σημερινοὶ καιροὶ ἐπιβάλλουν νὰ ὑπερνηκηθῆ ὄχι ἀπλῶς ὁ προσωπικὸς ἐγωϊσμός, ἀλλὰ καὶ ὁ ταξικὸς ἐγωϊσμός καὶ ὁ ἐθνικὸς ἐγωϊσμός. Μόνον ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀνέλθῃ σ' αὐτὰ τὰ ὕψη, ἔλεγε, θὰ συντελέσῃ στὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄς προσέξουμε κ' ἐμεῖς τὸ ἐνιαῖο γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πεπρωμένο, διότι πέρασε ἡ παλιὰ ἐποχὴ, ὅπου μποροῦσε ὁ πνευματικὰ καὶ διανοητικὰ προηγμένος ἄνθρωπος νὰ δρέπῃ τοὺς καρπούς τῶν δικῶν του προγόνων καὶ νὰ μὴ νοιάζεται γιὰ τοὺς ἄλλους. Τὸ «Γνωθῆ σαυτὸν» εἶναι ὁ ὁδηγός. Γνωρίζοντας τὸν ἑαυτὸ μας, θὰ γνωρίσουμε πῶς ὅλοι ὁ ἄνθρωποι π ρ ἄ γ μ α - τ ι εἶναι ἀδελφοί. Καὶ διασχίζοντας κάθε ἐξωτερικὴ ἀντίθεσιν, ἄς βαδίσουμε στὴν ἐνότητα.

CHARLES BUNTING
(Canadian Theosophist)

Κατά της όργης

ΑΠΟ ΤΑ ΙΕΡΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ

ΟΥΔΕΜΙΑ θρησκεία άνωτέρα της Άληθειας – αυτό είναι τό βασικό κήρυγμα, αλλά και τό επίσημο έμβλημα, της Θεοσοφικής Έταιρίας, ή όποία δέχεται ότι κάθε θρησκεία, χωρίς νά έχη τό μονοπώλιο της Άληθειας, φωτίζεται από την Άλήθεια και την μεταδίδει στόν κόσμο, διδάσκοντας έτσι την άποφυγή της μισαλλοδοξίας, τόν σεβασμό και την άνοχή, αλλά και την πιστή άκολουθήσι κάθε θρησκείας στόν ένιαίο δρόμο του Καλού.

Η ΤΑΥΤΟΤΗΣ του ίδεολογικού και ήθικού κηρύγματος των θρησκείων προκύπτει από τά Ίερά Κείμενα και ό ΙΛΙΣΟΣ έχει δημοσιεύσει (*) ώς τώρα άρκετά άνθολογικά άποσιτάσματα, πού ένισχύουν τόν συγκριτισμό. Στο παρόν άνθολόγημα θέμα είναι Η ΟΡΓΗ. Θα δούμε τί συνιστούν στόν Άνθρωπο έπτά μεγάλες θρησκείες:

1. Β ου δ ι σ μ ό ς

Ό άληθής μαθητής είναι έλεύθερος από κάθε πάθος, περιλαμβανομένης και της όργης. Η προσφυγή στην όργη σημαίνει δέσμευσι σ' έναν αύθέντη καταστροφήα. Η εύτυχία κείται στην έλευθερία από την όργη.

Στήν Δ α μ μ α π ά ν τ α (Όδόν Άρετής: συλλογή ρηθέντων από τόν Βούδδα, έγκριθείσα περί τό έτος 240 π.Χ. από τόν σοφό βασιλιά Άσόκα) αναφέρεται:

«Μέ εξύβρισε, μέ κτύπησε, μ' έκλεψε» –όσοι έγκαθίστανται σέ τέτοιες σκέψεις, αυτοί ποτέ δέν θα λυτρωθούνε από τό μίσος. Όσοι είναι λυτρωμένοι από τέτοιες σκέψεις, αυτοί είναι έλεύθεροι από μίσος.

Τό μίσος δέν τελειώνει μέ τό μίσος, αλλά τελειώνει μέ την παύσι του μίσους, αυτό είναι νόμος άρχαίος.

Μήν μιλάς σέ κανέναν σκληρά. Τά λόγια της έριδος είναι θλιβερά και τ' άκολουθεί άνταπόδοσις.

Δέν υπάρχει φωτιά χειρότερη από τη λαγνεία. Κακοτυχία μεγαλύτερη από τό μίσος. Δέν υπάρχει άλλη θλίψη σάν την ύπαρξι, εύλογία άλλη σάν τη Νιρβάνα.

Φυλάξου από κακές λέξεις, έλεγχε τή γλώσσα σου. Μίλα μέ αγαθότητα.

Κάνενα κέρδος δέν έχει ό άσκητής πού εκπαιδεύεται νά έλέγχη τόν σφυγμό του. Ό έλεγχος της κακής διαθέσεως άξίζει άληθινά.

Ό βραχμάνος πού δέν επιτρέπει έκδήλωσι στό θυμό, πού είναι έπιμελής στά θρησκευτικά καθήκοντα, πού είναι έχέφρων, άγνός και αύτοκυρίαρχος, αυτός έφθασε στην τελευταία του γέννησι.

2. Ζ α ἴ ν ι σ μ ό ς

Η όργη είναι ένα πάθος πού φθείρει την ψυχή. Ό σοφός θα άποφύγη την όργη, άλλίως θα πιαστή στά δίκτυα του πάθους σάν μύγα στόν ιστό της άράχνης.

(*) Η άδελφότης, τεύχος 1ον, σ. 33. Πόλεμος και ειρήνη τ. 2ον σ. 85 Χρυσούς κανών, τ. βον σ. 113, Τό θάρρος, τ. 37-38, σ. 31.

Και δερόμενος ακόμη, δέν θά όργισθῆ.

Στούς κανόνες τῆς Ούτ ρα δυάνα Σούτ ρα ἀναφέρεται:

Ἡ πειθαρχία οδηγεῖ στήν ὀρθοφροσύνη. Καί ὅταν ἀκόμη ἐπιτιμᾶται, ὁ σοφός δέν όργιζεται ἀλλά ὑπομένει.

Ἄ σοφός, ἀκόμη καί ὅταν δέν θυμῶνει, οὔτε καί σχηματίζει κακές σκέψεις. Γνωρίζει ὅτι τό ὕψιστο ἀγαθό εἶναι ἡ ὑπομονή.

3. Ἰνδοϋϊσμός

Ἡ ὀργή ἐκτρέφει τῆ σύγχυσι. Ὁ κύριος ἑαυτοῦ καί πάσης καταστάσεως ἀποφεύγει τήν ὀργή. Τό ἰδεῶδες εἶναι ζωή χωρίς μίσος καί ὀργή.

Ἡ Μπαγκαβὰδ Γκιτὰ λέγει:

Ἀπό τήν ὀργή γεννιέται ἡ σύγχυσις. Ἀπό τήν σύγχυσι ἡ παραπλάνησι τῆς μνήμης. Ἀπό τήν διάσπαι τῆς μνήμης ἡ ἀδυναμία κατανοήσεως. Καί ἀπό τό ναυάγιο τῆς κατανοήσεως ὁ ἄνθρωπος εἶναι χαμένος.

4. Ἰουδαϊσμός

Ἐ Λευϊτικόν, ἸΘ' 17-18: Οὐ μισήσεις τόν ἀδελφόν τῆ διανοία σου· ἐλιγμῶ ἐλέγξεις τόν πλησίον σου καί οὐ λήψη δι' αὐτόν ἁμαρτίαν. Καί οὐκ ἐκδικᾶται σου ἡ χεῖρ, καί οὐ μηνιεῖς τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ σου, καί ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου ὡς σαυτόν· ἐγώ εἰμι Κύριος.

Παροιμία: Μίσος ἐγείρει νεῖκος, πάντας δέ τούς μῆ φιλονικούντας καλύπτει φιλία (Ι' 12). Μακρόθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει, ὁ δέ ὀλιγόθυμος ἰσχυρῶς ἄφρων (ΙΔ' 29). Ὁργή ἀπόλλυσι καί φρονίμους, ἀπόκρισις δέ ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν, λόγος δέ λυπηρὸς ἐγείρει ὀργάς (ΙΕ' 1). Ἀνὴρ θυμῶδης παρασκευάζει μάχας, μακρόθυμος δέ καί τήν μέλλουσαν καταπραῦνει (ΙΕ' 18).

Ἐκκλησιαστής, Ζ' 9: Μὴ σπεύσης ἐν τῷ πνεύματι σου τοῦ θυμοῦσθαι, ὅτι θυμός ἐν κόλπῳ ἀφρόνων ἀναπαύεται.

5. Κομοφουκιανισμός

Μὴν μεταχειριζεσάι τούς συνανθρώπους σου σάν ἀνώτερος των. Μισοῦνται ὅσοι τό κάνουν αὐτό. Γιά ν' ἀποφυγῆς τήν ὀργή τῶν ἄλλων, ζήτησέ τους λίγα καί ἀπό τόν ἑαυτό σου πολλά.

Στό Λοὺν Γιόϋ (ἀνάλεκτα τοῦ Κομοφούκιου) ἀναφέρεται:

Εἶπε κάποιος: «Ὁ Γιούνγκ εἶναι ἀληθινᾶ ἐνάρετος, ἀλλά δέν κρατάει τῆ γλώσσα του». Καί εἶπεν ὁ Κύριος: «Τί καλωσύνη ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ποῦ ἡ γλώσσα του εἶναι πάντα ἐτοιμῆ νὰ μιλήσῃ; Οἱ ἄνθρωποι ποῦ λογαριάζονται γιά τήν ευφράδειά τους, προκαλοῦν κατά τό πλεῖστον τό μίσος. Δέν ξέρω ἂν αὐτός εἶναι ἀληθινᾶ ἐνάρετος, ἀλλά γιατί νὰ δείχνῃ τέτοια ἐτοιμότητα γλώσσης;»

Ὁ Κύριος εἶπεν: «Ὅστις ἀπαιτεῖ ἀπό τόν ἑαυτό του πολλά καί λίγα ἀπό τούς ἄλλους, θά φυλαχθῆ ἀπό τοῦ νά γίνῃ ἀντικείμενον μνησικακίας».

6. Ταοισμός

Ἀπόδωσε καλωσύνη ἀντί μίσους. Μὴ θυμῶνης καί μὴν ἐρίξης μέ τούς συνανθρώπους σου. Ὁ σοφός εἶναι ἐλεύθερος ἀπό τήν ὀργή γιά πάντα.

Στό Τάο Τέχ Κιγκ (γραφτά ἡ ὑπαγορευσεις τοῦ Λάο-Τσέ) ἀναφέρεται:

Στό Ταό (θεῖο δρόμο) ὑπάρχουν πρῶτα τὰ βλαστήρια, ἔπειτα ἡ τελειοποίησις. Πρῶτα ἡ διαστροφή, ἔπειτα ἡ διόρθωσις. Πρῶτα τό κενόν, ἔπειτα ἡ πληρότης. Πρῶτα ἡ καταστροφή (τοῦ παλαιοῦ), ἔπειτα ἡ ἀνανέωσις. Πρῶτα ἡ ταπεινώσις, ἔπειτα ἡ κατάκτησις. Ἡ αὐτάρκεια ἀκολουθεῖται ἀπό τήν καχυποψία (τῶν ἄλλων). Ἐπομένως ὁ σοφός διατηρεῖ τήν ἐνότητα (στήν καρδιά του) καί καθίσταται ὑπόδειγμα γιά ὅλο τόν κόσμο. Δέν λέγει ὅτι δύναται νά ἰδῆ, ἐπομένως εἶναι διορατικός. Δέν λέγει αὐτός ὅτι ἔχει δικιο, ἐπομένως ἐκδηλώνεται σέ ὅλους. Δέν ἐπαινεῖ τόν ἑαυτό του, ἐπομένως ἀναγνωρίζεται ἡ ἀξία του. Δέν εἶναι ἐπηρμένος, ἐπομένως ἀυξάνει τήν γνώσι του. Καί καθὼς δέν ἐρίζει μέ κανέναν, οὔτε ὁ κόσμος ἐρίζει μαζί του.

7. Χριστιανισμός

Μαθθ. ε' 22: Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

Ἐφεσ. δ' 26-31: Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν... πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκουοῦσι... πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ.

Κολοσ. γ' 8: Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν.

Ἰακ. Α' 19-20: Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδύς εἰς τὸ λαλήσαι, βραδύς εἰς τὴν ὀργὴν. Ὀργὴ ἀνδρός δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζεται.

Ἰω. Α' 3, 14-15: Ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν μένει ἐν τῷ θανάτῳ, πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστί.

ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Προλήψεις

Κοινωνικά–Οικογενειακά Δογματικά–Επιστημονικά

Αι προλήψεις βάλλουν εὐθέως κατά τοῦ ἀνθρωπίνου νοητικοῦ, διότι τό δεσμεύουν καί τό ἐμποδίζουν νά ἐρευνήσῃ ἐλευθέρως καί νά ἀποκομίσῃ ἀληθεῖς γνώσεις παρά τῶν πραγμάτων τῆς Φύσεως.

Νά ἀποκομίσῃ ἀληθείας, ὅσας βεβαίως δύναται, ὅσας τοῦ ἐπιτρέπει ἡ ἀνθρωπίνη μορφή.

Ὅπως καί τά πάθη ἔτσι καί αὐταί ἀποτελοῦν τόν ρύπον ἀπό τόν ὁποῖον πρέπει ὁ ἀνθρώπος νά καθαρῆ. Νά προσπαθῆσῃ νά ἀποβάλλῃ αὐτά τά μελανᾶ σημεῖα, διὰ νά ἀποβῆ κεκαθαρμένος.

Θά ἐξετάσωμεν τās κυριώτερας ἐκ τῶν προλήψεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι: Κοινωνικά, οἰκογενειακά, δογματικά, φιλοσοφικά, ἐπιστημονικά.

Ἡ λέξις «πρόληψις» γραμματικῶς παράγεται ἐκ τοῦ ρήματος «προλαμβάνω», τό ὁποῖον σημαίνει «λαμβάνω κάτι τι πρότερον ἐγώ ἀπό ἄλλους». Ἄλλην ἔννοιαν ἔχει «λαμβάνω κάτι τι πρό τῆς ὥρας του» καί εἶναι ἔννοια χρονική. Δηλ. παίρνω κάτι τι προκαταβολικῶς. Ἐχει ὁμως καί μίαν μεταφορικὴν ἔννοιαν, ἡ ὁποία σημαίνει «προδικάζω», δηλ. ἐκδίδω μίαν ἀπόφασιν πρὶν τῆς ὥρας τῆς, χωρὶς νά κάνω τήν δέουσα ἐξέτασιν.

Πρόληψις, λοιπόν, σημαίνει ἐκεῖνο τό ὁποῖον προσλαμβάνω καί παραδέχομαι προκαταβολικῶς, χωρὶς νά κάμω τήν δέουσαν ἐξέτασιν, ἐπὶ ἐκείνου πού δέχομαι.

Πρὶν προχωρήσωμεν στό θέμα μας «περὶ προλήψεων» πρέπει νά τό διακρίνωμεν καί νά τό συσχετίσωμεν μέ ἕνα ἄλλο εἶδος κακιῶν. Καί αὐταί εἶναι αἱ δεισιδαιμονίαι. Ἐχουν κάποια συγγένειαν αἱ μὲν πρὸς τās δέ. Τοῦτο τό διαπίστωσα, διότι ἐρευνῶν τό θέμα αὐτό τό περὶ προλήψεων, εἶδον ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον δι' ὀλίγων νά ἐξετάσωμεν καί τό περὶ δεισιδαιμονιῶν θέμα. Ἐχουν κάποια ἀναλογίαν, εἶπομεν, αἱ μὲν πρὸς τās δέ, μέ τήν διαφορὰν ὅτι αἱ δεισιδαιμονίαι εἶναι κάπως ἐλαφροτέρας μορφῆς ἀπό τās προλήψεις. Καί αἱ δύο ὁμως αὐταί καταστάσεις, καί αἱ δύο αὐταί κακίαι ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα νά δουλώνουν τόν νοῦν τοῦ

άνθρώπου κατά τοῦτο, διότι ἔχει διαστραφῆ ἤδη τό περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως.

(Ἡ συνειδήσις πρέπει νά διαστέλλεται ἀπό τοῦ περιεχομένου τῆς συνειδήσεως, τό ὁποῖον εἶναι αὐτό πού κτᾶται ὁ ἄνθρωπος, μία ἀνθρωπίνη προσωπικότης, κατά τήν διάρκειαν μιᾶς ζωῆς).

Ἐκεῖνο τό ὁποῖον χαρακτηρίζει καί τās δύο αὐτάς καταστάσεις εἶναι ἡ διάρκεια. Διότι ὁ κατατρυχόμενος εἴτε ἀπό τās προλήψεις, εἴτε ἀπό τās δεισιδαιμονίας, κατατρύχεται ἐν διαρκείᾳ, καί μπορεῖ ἀπό τότε πού ἐγνώρισε τόν ἑαυτό του μέχρι τοῦ θανάτου του, νά κατατρύχεται ἀπό αὐτάς τās κακίας.

Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπόν ἐν συντόμῳ τό ζήτημα τῶν δεισιδαιμονιῶν πρῶτον, καί ὕστερα νά εἰσέλθωμεν εἰς τό περί προλήψεων θέμα.

Αἱ δεισιδαιμονίαι ἔχουν τό ἐξῆς χαρακτηριστικόν. Περιέχουν τόν φόβον, ἔχουν ὡς βάσιν τόν φόβον. Ἄλλως τε καί ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως εἶναι ἐκ τοῦ ρήματος δέδια-δαίμονα=φοβοῦμαι τόν δαίμονα. Ἐχουν τόν φόβον τοῦ θανάτου, τόν φόβον τῶν ἀσθενειῶν, τόν φόβον ἐνός οἰουδήποτε ἀτυχήματος, τόν φόβον μιᾶς ἀποτυχίας, τόν φόβον τῆς ἐριδος. Θά φέρω μερικά παραδείγματα, καί κατά πρῶτον τήν Τρίτην καί δεκατρεῖς. Πόσα κωμικά συμβαίνουν καί ἀπό σοβαροῦς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἀποφεύγουν αὐτάς τās ἡμέρας, θεωροῦντες ταύτας ὡς ἀποφράδας. Προμηνύουν θάνατον, προμηνύουν ἀτυχήματα. Ἄλλα παραδείγματα εἶναι ἡ παράδοσις σάπωνος διὰ τῶν χειρῶν, τρεῖς μέ τό ἴδιο σπῖρτο, συνάντησις μέ ἱερεῖς κ.λπ. κ.λπ...

Ἐπίσης ἄλλαι δεισιδαιμονίαι κρίνουν περί τοῦ μέλλοντος κατά τούς δεχομένους αὐτάς. Ὡς παράδειγμα φέρω τό «πουλάκι τοῦ Θεοῦ», τό ὁποῖον προμηνύει ἐπισκέπτας, τό «δίκροκο αὐγό», τό ὁπίδον προμηνύει πλοῦτον «αἱ φυσαλλίδες τοῦ καφέ» προμηνύουσαι χρήματα κ.λπ. Τώρα φαίνεται ὅτι μερικά ἀπό αὐτάς τās δεισιδαιμονίας ἔχουν κάποιαν βάσιν ἀπό τήν μαγείαν, ἀλλά παρεφθαρμένην. Ἀναφέρω δύο παραδείγματα. Ἄφ' ἐνός τό «πτύσιμο» ὅταν ἰδοῦμε κανένα ὠραῖο παιδάκι κ.λπ., ἀφ' ἐτέρου δέ τό «ποδαρικό».

Λοιπόν, ὡς εἶπαμε, αἱ δεισιδαιμονίαι ἔχουν ὡς βάσιν τόν φόβον. Σχηματίζονται δέ ἀβασανίστως καί ἀνεξετάστως, καί μεταδίδονται ἐκ παραδόσεως ἀπό γενεᾶς εἰς γενεάν. Μία δεισιδαιμονία μπορεῖ νά μαστιζῆ ἕνα λαόν ὀλόκληρον, μίαν φυλήν ὀλόκληρον ἐπί ἑκατονταετηρίδας. Εἶναι ἰδέαι αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται κατά συναίσθημα, διότι δέν εἰσέρχεται εἰς τό μέσον τό λογικόν. Δι' αὐτό ἔχουν τό χαρακτηριστικόν ὅτι εἶναι τυφλαί. Ἄν

από μορφωμένους ανθρώπους καταβληθῆ κάποια θεληματικότης, μπορεῖ νά αποβληθοῦν διὰ τῆς λογικῆς κρίσεως. Δυστυχῶς ὅμως αὐτό δέν ἀποτελεῖ κανόνα. Διότι βλέπομεν καί μορφωμένους, οἱ ὁποῖοι μαστίζονται ἀπό αὐτάς τὰς δεισιδαιμονίας. Εἶπαμε ὅτι εἶναι ἐλαφρότεροι ἀπό τὰς προλήψεις, διότι αἱ τελευταῖαι αὐταὶ εἶναι πολὺ δύσκολον, ἢ πολλὰς φορές καί ἀδύνατον ν' ἀποβληθοῦν.

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ κύριον θέμα μας: Προλήψεις, καθὼς εἶπαμεν, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσλαμβάνω, ἀποδέχομαι προκαταβολικῶς, χωρὶς νά ἐξετάσω ἐπαρκῶς τὸ θέμα. Τὰ διάφορα λεξικά δίδουν παραπλησίους ὀρισμούς. Ἕνας ἐξ αὐτῶν λέγει: «Εἶναι ἔμμονος γνώμη ἢ ἀντίληψις σχηματισθεῖσα ἐκ τῶν προτέρων. Γι αὐτὸ ἄλλως τε λέγεται καί πρόληψις, εἴτε ἀβασανίστως εἴτε ἐξ ἀνεπαρκῶν ἢ σφαλερῶν δεδομένων».

Ἄς ἐξετάσωμεν μίαν ἐκάστην τῶν κατηγοριῶν.

ΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Αὐταὶ βάλλουν κατὰ τοῦ νόμου τῆς ἰσότητος καί τῆς ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων. Ἀφοροῦν βεβαίως τὸν ἀτομικὸν τρόπον ζωῆς ἐνὸς ἐκάστου ἀνθρώπου ἐντὸς τῆς κοινωνίας. Εἶναι καὶ αὐταί, ὅπως αἱ δεισιδαιμονίαι, ἐκ παραδόσεως καί ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀγελαῖαι.

Κυριώτεροι εἶναι αἱ ἐξῆς:

– Ἡ διάκρισις τῶν ἀνθρώπων εἰς τάξεις λόγῳ καταγωγῆς, γεννήσεως, λόγῳ εὐγενεοῦς καταγωγῆς. (Πρὸ ἐνός καὶ ἡμίσεως αἰῶνος ἦσαν πλέον διαδεδομένοι ἀπὸ σήμερον).

– Ἡ διάκρισις τῶν ἀνθρώπων λόγῳ πλοῦτου. (Δυστυχῶς καί εἰς τὰ λεγόμενα σήμερον πεπολιτισμένα κράτη εἶναι ἔντονος αὕτη ἢ διάκρισις).

– Ἡ διάκρισις τῶν ἀνθρώπων λόγῳ διαφορᾶς μορφώσεως ἢ βαθμοῦ νοημοσύνης. (Λόγῳ ἐλλείψεως πτυχίων ἢ κατωτέρας νοημοσύνης νά περιφρονοῦμεν τὸν ἄνθρωπον).

– Ἡ διάκρισις τῶν ἀνθρώπων λόγῳ τοῦ χρώματος αὐτῶν. (Διάκρισις δυστυχῶς ὑφισταμένη καί εἰς μεγάλο κράτος σήμερον).

– Ἡ θέσις τῆς γυναικός εἰς τὴν κοινωνίαν. Παλαιότερον ἀπεκλείετο ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν, ἐθεωρεῖτο «πράγμα» κατὰ τοὺς Ῥωμαίους καί περιωριζετο εἰς τὰ οἰκογενειακά. Ἄλλοτε ἢ διάκρισις τῆς γυναικός ἦτο ἔντονος. Τώρα ἔχει πάρει τὴν δέουσαν ἰσοτιμίαν (ψῆφον κ.λπ.). Ὁμιλοῦντες διὰ τὴν γυναικείαν δρᾶσιν εἰς τὸν τόπον μας νομίζω ὅτι πρέπει νά ἀναφέρωμεν τὰ

μεγάλα όνόματα δυό γυναικῶν πρωτοπόρων. Ἡ μία εἶναι ἡ Καλλιρρόη Παρέν, (1861-1940) δημοσιογράφος, λογία καί φεμινίστρια. Τό 1887 ἀρχίζει ἡ ἐξαιρετική κοινωνική δράσις της, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τήν προστασίαν, ἐκπαίδευσιν, καί χειραφέτησι τῶν γυναικῶν. Ἰδρυσε τό 1880-1918 τήν Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν, πλεῖστα σωματεῖα καί ἰδρύματα, ὅπως τό Ἄσυλον τῶν Ἀνιάτων τό 1896. Τό 1911 τήν «Ἐνωσιν τῶν Ἑλληνίδων», τό «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», τό «Πατριωτικόν Ἰδρυμα» καί ἄλλα. Ἐγραψε πλεῖστα ἄρθρα καί βιβλία. Ἡ ἐτέρα εἶναι ἡ Ἰωάννα Στεφανόπολι, ἡ ὁποία ἰδρυσε καί ἐξέδιδε ἐπί σειράν ἐτῶν τήν Μεσαζέ ντ' Ἀτέν. Σπουδαία καί αὐτή γυναῖκα, πρωτοπόρος τῆς φεμινιστικῆς κινήσεως.

– Ἡ δουλεία καί τό δουλεμπόριον. Ἄλλοτε ἦτο ἔντονος καί ἀποτελοῦσε στίγμα διὰ τās ἀρχαίας Πολιτείας καί τήν Ἀμερικὴν, ἀλλά τώρα ἔχει ἐξαφανισθῆ κατὰ τό μᾶλλον καί ἤττον, πλὴν τινων Ἀραβικῶν χωρῶν εἰς τās ὁποίας ἀκόμη ὑφίσταται.

– Ἡ Βεντέτα (αἱ ἀντεκδικήσεις). Αὐτὴ εἶναι ἐκ τῶν φοβερωτέρων προλήψεων, μὲ αἱματηρά ἀποτελέσματα. Εἶναι ἀγελαῖαι προλήψεις αἱ ὁποῖαι μαστίζουσι ὀλοκλήρους περιφερείας.

ΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Αὗται βάλλουσι κατὰ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ἀφοροῦν τὸν ἀτομικὸν τρόπον ζωῆς μέσα εἰς τήν Οἰκογένειαν. Καί αὗται εἶναι ἐκ παραδόσεως. Ἄλλοτε ἦσαν ἔντονοι. Σήμερον εὐτυχῶς ἔχουσι καμφθῆ. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται ὠρισμένοι ἐκ τῶν κυριωτέρων. Ἡ δεσποτεία τοῦ Πατρός εἰς τήν Οἰκογένειαν (Τό πάτερ φαμίλιας τῶν Ρωμαίων). Ἡ δεσποτεία τοῦ ἀνδρός πρὸς τήν γυναῖκα. Ὁ γάμος τῶν ἀρρένων μελῶν τῆς Οἰκογενείας μετὰ τὸν γάμον τῶν θηλέων αὐτῆς. Ἡ ἔμπνευσις πρὸς τὰ παιδιὰ αἰσθήματος ἀνωτερότητος λόγω καταγωγῆς κ.λπ. Καί τό φοβερώτερον εἶδος τῶν οἰκογενειακῶν προλήψεων «ἡ τιμὴ τῆς ἀδελφῆς», «ἡ τιμὴ τοῦ συγγενοῦς» μὲ αἱματηράς συνεπειάς.

ΑΙ ΔΟΓΜΑΤΙΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Αὗται εἶναι συνυφασμένοι συνήθως, ὄχι πάντοτε, μὲ διάφορα δόγματα διαφόρων θρησκειῶν. Εἶναι μία καθήλωσις εἰς τὰ δόγματα οἰασοῦποτε θρησκείας. Ὡς γνωστὸν, δόγμα εἶναι μία ἰδέα ἡ ὁποία δίδεται χωρὶς καμμίαν αἰτιολόγησιν καί δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἐρεῦνης τινός, ἀπαιτεῖ τυφλὴν πίστιν καί οὐχὶ συζητήσιν καί ἐρευναν.

Αἱ δογματικαὶ προλήψεις προκαλοῦν φράγμα εἰς τὸν ἀνθρω-

πον, τόν θέλοντα νά έρευνήσει τήν Φύσιν. Δουλώνουν καί αὐταί τόν νοῦν. Ἔχουν δέ καί τό μειονέκτημα ὅτι εἶναι ἐκτεταμένοι εἰς ὀλοκλήρους μάζας καί ὀδηγοῦν ἐν τέλει εἰς τόν φανατισμόν. Κάποιος ἔλεγεν: «Ὅπως ὁ ὑψηλός πυρετός φέρει τό παραλήρημα, οὕτω καί αἱ προλήψεις ἄγουν εἰς τόν φανατισμόν.»

Παραθέτω κατωτέρω ἀπόσπασμα ἑνός ἄγγλου φιλοσόφου καί θεοσόφου λεγομένου Mead, πολύ χαρακτηριστικόν, διότι κτυπᾷ ἀκριβῶς τās δογματικᾶς προλήψεις.

«Ὁ μελετῶν συγκριτικῶς τās θρησκείας καί τὰ ἐν αὐτοῖς φιλοσοφικά δόγματα, δέν πρέπει νά καταλαμβάνεται ὑπό δέους ἐνώπιον τῆς λέξεως «πολυθεϊσμός» οὔτε νά ἀγάλλεται ὑπερμέτρως ἐνώπιον τῆς λέξεως «μονοθεϊσμός». Δέν πρέπει νά προφέρῃ τό ὄνομα τοῦ Ἰεχωβά μετά τρόμου καί τό τοῦ Διός μετά περιφρονήσεως. Ἡ λέξις «δαίμων» δέν πρέπει νά τοῦ γεννᾷ τήν εἰκόνα μιᾶς νεαρᾶς ὀντότητος πτεροφόρου καί ἐξαιρετικῆς καλλονῆς. Διά τόν μύστην δέν ὑπάρχουν οὔτε αἱρέσεις οὔτε ὀρθοδοξίαι».

ΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Αὗται εἶναι πολλάκις προέκτασις τῶν δογματικῶν προλήψεων, καί κυρίως ἀναφέρονται εἰς τὰ θέματα περί τοῦ «θείου» περί τῆς «ψυχῆς». Ἐπίσης πρόληψις εἶναι ἡ προσήλωσις ὠρισμένων φιλοσοφικῶν σχολῶν εἰς τόν ὀρθολογισμόν, εἰς τὰ ὀρθολογιστικά συστήματα, χωρίς νά λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν ὅτι μόνον ὁ νοῦς, μόνον αἱ λειτουργίαι τοῦ νοῦ δέν εἶναι ἐπαρκεῖς γιά νά δώσουν εἰς τόν ἄνθρωπον τήν ἀλήθειαν.

Ἐτέρα μορφή τῶν φιλοσοφικῶν προλήψεων εἶναι ἡ προσκόλλησις πολλάκις ὀλοκλήρων σχολῶν εἰς φιλοσοφικάς θεωρίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀκατανόητοι, πολλάκις συγκεχυμένοι καί ἀσυνεπεῖς.

Καί αἱ φιλοσοφικαί προλήψεις κρατοῦν τόν νοῦν δέσμιον καί σχηματίζουν ἓνα φράγμα εἰς τήν ἐλευθέραν ἔρευναν.

ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Αὗται κατατρύχουν κυρίως τούς θετικούς ἐπιστήμονας, διότι πολλοί ἐξ αὐτῶν λησμονοῦν ὅτι πρωτίστως εἶναι ἄνθρωποι καί δεύτερον εἶναι ἐπιστήμονες, καί ὡς ἄνθρωποι ἔχουν καθῆκον νά ἔρευνήσουν τήν ἀλήθειαν χωρίς φραγμούς.

Αἱ ἐπιστημονικαί προλήψεις ἐγκαινται εἰς τό ὅτι οἱ ἐπιστήμονες, οἱ ἔχοντες αὐτάς, δέν δέχονται ὅτι ὑπάρχει τίποτε ἄλλο πέραν ἀπό τήν ἐπιστημονικήν ἔρευναν, ἀπό τās ἐπιστημονικάς

αντιλήψεις και από τās ἐπιστημονικās θεωρίας ἀκόμη, αἱ ὁποῖαι δέν εἶναι ἀλήθειαι, ἀλλά εἶναι ὑποθέσεις περὶ τῆς ἀληθείας. Δέν θέλουν νά ἐννοήσουν ὅτι ἡ Φύσις δέν ἔχει μόνον τὴν ὑλικὴν ὄψιν. Ὅτι μποροῦν νά ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ζητήματα, καὶ ἄλλαι πλευραὶ τῆς Φύσεως ἄξια ἐξετάσεως καὶ ἐρεῦνης. Ἐχει συμβῆ πολλάκις μὲ πολλοὺς ἐπιστήμονας, οἱ ὁποῖοι μαστίζονται ἀπὸ αὐτὰς τās προλήψεις νά εἶναι τὸσον προσκολλημένοι πρὸς αὐτὰς, ὥστε νά εἶναι διστακτικοὶ καὶ πολλάκις ἀπορριπτικοί, διὰ κάθε νέαν τυχόν ἰδέαν ἐπιστημονικὴν, διὰ κάθε πρόοδον τῆς ἐπιστήμης. Ἀναφέρω τὸ γνωστὸν παράδειγμα τοῦ Φουλτον, ὁ ὁποῖος ἀνεκάλυψε τὴν ἐφαρμογὴν τῆς δυνάμεως τοῦ ἀτμοῦ εἰς τὰ πλοῖα. Ὅταν ὑπέβαλε εἰς τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτην τὰ σχέδια τοῦ ἀτμοπλοίου αὐτὸς τὰ παρέπεμψε εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημονῶν, ἡ ὁποία ἀ ἀπέρριψε. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ σχέδια αὐτὰ τὰ ἐπῆραν οἱ Ἄγγλοι καὶ κατεσκεύασαν αὐτοὶ τὰ πρῶτα ἀτμόπλοια. Παραθέτω ἓνα ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Β. Αἰγινήτου, σχετικῶς μὲ τὸν μεγάλον ἐπιστήμονα τοῦ παρελθόντος Τόμσον, ὁ ὁποῖος δέν ἐδέχετο τὴν μεταστοιχείωσιν τοῦ χημικοῦ ἀτόμου, διὰ νά καταδείξω τὴν ἄρνησιν τῶν ἐπιστημόνων τῶν ἐχόντων αὐτὰς πρὸς κάθε τι το νέον.

«Ὅταν ὁ Rutherford ἀνεκοίνου τὰ ἀποτελέσματα δωδεκαετῶν ἐρευνῶν τοῦ ἐνώπιον τῆς Βρετανικῆς Ἐταιρίας ἐπὶ τῆς ραδιενεργείας, ὁ γέρων τότε W. Tomson (Λόρντ Κέλβιν) ὁ ὁποῖος ἀπέθανε μετ' ὀλίγους μῆνας, ἠγέρθη τῆς θέσεώς του καὶ εἶπεν ἐντόνως τὰ ἐξῆς:

«Φαίνεται σχεδόν βέβαιον ὅτι ὑπάρχουν εἶδη ἀτόμων, ἕκαστον τῶν ὁποίων εἶναι ἀμετάβλητον εἰς τὸ διηνεκές, ὡς πρὸς τὴν εἰδικὴν ποιότητά του, καὶ ὅτι διάφοροι οὐσίαι, ὅπως ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος ἢ τὸ ὀξυγόνον ἀποτελοῦνται ἐξ ἀτόμων ἀμεταβλήτου εἰδικῆς ποιότητος, εἰς τὰ ὁποῖα οὐδεμία ἀνταλλαγὴ, οὐδεμία μεταστοιχείωσις εἶναι δυνατὴ».

Αἱ προλήψεις φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου πού οἱ ἐπιστήμονες εἶναι ἔτοιμοι νά ἀπορρίψουν κάθε φορά κάτι τὸ ὁποῖον εἶναι ἀντίθετον, ὡς εἶπομεν, πρὸς τās ἐπιστημονικās θεωρίας, ἀντιλήψεις ἢ τās κρατούσας ἰδέας. Ποιὸς δύναται νά πείσῃ τοὺς ἐπιστήμονας διὰ μίαν πρόληψιν αὐτῶν, κατ' ἐμέ κριτὴν, ὅτι ὁ Ἥλιος θά σβυσοθῆ, καὶ νά πῆ ὅτι μπορεῖ νά συμβῆ καὶ κάτι τὸ ἀντίθετον, νά γίνῃ αὐτόφωτος καὶ ἓνας πλανῆτης ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦδε εἶναι σκοτεινός; Βεβαίως γίνεται μία ἀπώλεια μὲ τὴν ἀκτινοβολίαν ἐκ τῶν αὐτοφώτων σωμάτων, ὡς ἐκ τῆς ἐκπεμπομένης ἐνεργείας, ἀλλά τὸ ἀποτέλεσμα θά εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον προδικάζει ἡ

έπιστήμη; Ἄλλως τε κανένας ἄνθρωπος δέν ἐζησε τόσον πολύ, ὥστε νά παρακολουθήσῃ ἄλλους ἀστέρας σβυνομένους, διότι εἶναι ζήτημα τεραστίων χρονικῶν διαστημάτων. Ποιός δύναται ἐπίσης νά πείσῃ τούς ἐπιστήμονας ὅτι δέν θά ἐπισυμβῆ τό θερμικόν τέλος τοῦ σύμπαντος, θάνατος καί ἀδράνεια;

Βεβαίως, βασίζεται σέ ὠρισμένα δεδομένα τῆς Ἐπιστήμης, ἀλλά γίνεται, καθῶς νομίζω, ἕνα βασικόν σφαλμα. Ὡς γνωστόν, αἱ διάφοροι μορφαί ἐνεργείας καταλήγουν εἰς τήν θερμότητα. Ἐκεῖ λοιπόν βασίζεται ἡ ἀντίληψις αὐτή «περί θερμικῆς ἐξίσωσης» καί ὅταν συμβῆ μιὰ τέτοια «θερμική ἐξίσωσις» δέν μπορεῖ νά γίνῃ οὐδεμία κίνησις, οὐδεμία μεταβολή, ἐπέρχεται πράγματι ἕνας «θάνατος», τόν ὁποῖον ἡ ἐπιστήμη ὀνομάζει «θερμικόν θάνατον». Καί ὑπάρχει καί μιὰ ἀρχή ἕνας νόμος τῆς θερμοδυναμικῆς, ὁ νόμος Καρνῶ. Ἡ διαφορὰ, κατ' ἐμέ, εἶναι ὅτι αὐτοί οἱ νόμοι τῆς θερμοδυναμικῆς ἰσχύουν διὰ κλειστά συστήματα, ἐνῶ τό σύμπαν δέν εἶναι κλειστόν. «Ἀριθμός παμμέγιστος ἀεί συντελούμενος» ἔλεγαν οἱ Πυθαγόρειοι διὰ τό σύμπαν. Εἶναι καί τ' ἀνωτέρω ἀπό τās προλήψεις τῆς ἐπιστήμης.

Ἐκεῖ ὅμως ὅπου αἱ προλήψεις εἶχον ἐνταθῆ καί τώρα κάπως ἀρχίζουν νά κάμπτονται ἦσαν πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἀστρολογίας, διὰ τὰ ὁποῖα μόνον ἐγελοῦσαν. Ἦτο δυνατόν ἐξωγήνιοι δυνάμεις νά ἐπηρεάζουν τόν ἄνθρωπον ὡς ὄντότητα, ὡς βιολογικόν εἶδος; Καί μ' ὅλα ταῦτα πρό ὀλίγων δεκαετηρίδων διεπιστώθησαν αἱ περιφημοὶ «κοσμικαὶ ἀκτινοβολία». Αὐταί εἶναι ἐκεῖναι αἱ ἀκτινοβολαὶ τās ὁποῖας δέχεται καί ὁ πλανήτης μας ἀπό τὰ ἀπώτερα σημεῖα τοῦ διαστήματος, τās ὁποῖας ἤρχισαν νά μελετοῦν μετὰ σοβαρότητος οἱ ἐπιστήμονες.

Κατόπιν τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν ἐπιβεβαιώθησαν θριαμβευτικῶς τὰ λεχθέντα ὑπό τῆς ἀστρολογίας. Καθῶς δέ λέγει ὁ Ρίτσαρντ σ' ἕνα ἄρθρο του, ἀρχίζει τώρα νά δημιουργηθῆ ἕνας νέος κλάδος ἐπιστήμης μέ τό ὄνομα «κοσμική βιολογία».

Τὰ ἀνωτέρω ἐλέχθησαν διὰ νά καταδειχθῆ κάπως ποῦ ἄγουν αἱ προλήψεις τῶν ἐπιστημόνων. Ἄλλὰ διὰ νά δοθῆ τό δίκαιον ὅπως πρέπει, μέ αὐτά τὰ ὁποῖα λέμε οὐδόλως καταδικάζομεν τās προσπάθειας τῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποῖα ἰδίως κατά τὰ τελευταῖα 200 τελευταῖα ἔτη, εἶναι ἀξία σεβασμοῦ. Ἄλλὰ δέν μπορούμε παρά νά διαπιστώσωμε ὅτι τὰ πλαίσια τῆς ἐρεύνης τῆς, ὡς ἐκ τῶν μεθόδων βεβαίως τās ὁποῖας ἀκολουθεῖ εἶναι περιορισμένα. Βασίζεται εἰς τήν ἐμπειρίαν καί εἰς τήν λογικήν. Εἶναι ἀδύναμος, δέν μπορεῖ νά προχωρήσῃ, νά ἐξακριβώσῃ τόν ἐνδότερον λόγον τῶν πραγμάτων. Δέν μπορεῖ νά ἀνατρέξῃ εἰς τὰ ἀρχικά

αίτια. Δέν μπορεί νά ξεφύγη από τούς νόμους τῆς ὕλης, τούς ὁποίους μελετᾷ. Δέν μπορεί νά κάνη τίποτε πέραν τῆς ἐμπειρίας, καθῶς εἶπομεν, καί τοῦ λογικοῦ. Ὑπάρχουν μερικοί περιπτώσεις εἰς τὰς ὁποίας εἰσέρχεται ἡ διαίσθησις εἰς τὰς ἐπιστημονικάς ἀνακαλύψεις. Θά ἀναφέρω ἐδῶ τώρα αὐτάς τὰς τιμητικάς ἐξαιρέσεις.

Εἶναι πολλοί, ἀλλά θά ἀναφέρω τρεῖς. Ἐξ αὐτῶν, ἡ μία θίγει τό ζήτημα τῶν ἀνακαλύψεων αἰ ὁποῖαί πολλές φορές ὀφείλονται εἰς τὴν διαίσθησιν.

Ὅλοι θά ἔχωμεν ἀκούσει διὰ τόν Ἑρρίκον Πουανκαρέ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἕνας μέγας μαθηματικός, ἀστρονόμος καί φιλόσοφος. Ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Βασ. Αἰγινήτης εἶχε γράψει σχετικόν ἄρθρον διὰ τόν Πουανκαρέ καί τόν ὕμνον αὐτοῦ πρὸς τὴν διαίσθησιν.

«Εἰς τὴν διαίσθησιν, λέγει ὁ μέγας Πουανκαρέ, ὀφείλω πᾶν ὅ,τι ἔπραξα. Διὰ τὴν συγκρότησιν ἐπιστήμης δέν ἀρκεῖ ἡ καθαρά λογική, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καί ἡ διαίσθησις. Ἡ λογική δίδει τὴν βεβαιότητα καί εἶναι τό ὄργανον τῆς ἀποδειξεως. Ἡ διαίσθησις εἶναι τό ὄργανον τῆς ἐφευρέσεως, τῆς ἀνακαλύψεως. Μόνη ἡ λογική θά μᾶς ἔφερνε εἰς ταυτολογίας, δέν θά ἠδύνατο νά δημιουργήσῃ τί νέον. Ἀπαιτεῖται μία ἰκανότης, ἡ ὁποία θά μᾶς κάμῃ νά βλέπωμεν τόν σκοπόν μακρόθεν, καί αὐτή ἡ ἰκανότης εἶναι ἡ διαίσθησις. Ἡ λογική καί ἡ διαίσθησις εἶναι καί αἱ δύο ἀπαραίτητοι εἰς τὸν ἐρευνητήν».

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἄλλας διαπιστώσεις μερικῶν ἐπιστημόνων, περὶ τοῦ ὅτι δέν μπορεί νά καλύψῃ πᾶν ἐρώτημα ἡ ἐπιστήμη, θά ἀναφερθῶ εἰς ἕνα ἄρθρον τοῦ Βασ. Αἰγινήτου, ἔχον ὡς ἀκολουθῶς: «Ἐάν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐνδοτέρα φύσις τῶν φαινομένων εἶναι ἄγνωστος καί διάφορος τῶν συνήθως (φαινομένων), ὥστε οὔτε κατ' ὄνομα δυνάμεθα νά χαρακτηρίσωμεν αὐτά, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ πραγματικότης δυσκόλως θά γνωσθῇ».

Τόν τελευταῖον καιρόν ἐδιάβασα ἕνα ἄρθρον τοῦ Λ. Κάρτερ, γραμματέως τῆς Βρεταννικῆς Διαπλανητικῆς Ἑταιρείας, ὑπό τόν τίτλον «Νόησιν εἰς τό Σύμπαν ἔχει μόνον ὁ ἄνθρωπος», ὅπου μεταξύ τῶν ἄλλων γράφει τό ἐξῆς, τονίζων τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἐπιστήμονος νά συλλάβῃ τὴν ἀλήθειαν: «Ὑπάρχουν σήμερα πολλά ἄγνωστα πράγματα. Ἐργαζόμεθα μέσα σέ τόσο περιορισμένους γνώσεις, ὥστε μπορούμε νά συγκριθοῦμε μέ ἕνα ἄνθρωπον πού βλέπει μόνον τὴν τελείαν ἐνός γιῶτα τῆς Βρεταννικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».

Ἄφ' οὗ διετρέξαμεν αὐτάς τὰς διαφόρους κατηγορίας προ-

λήψεων, περαίνοντες, θά γενικεύσωμεν κάπως τό ζήτημα. Είπαμε ὅτι ἀποτελοῦν μίαν κατάστασιν διαρκῆ εἰς τόν ἄνθρωπον, τόν ὁποῖον κατατρύχουν. Δουλώνουν καί συσκοτίζουν τόν νοῦν, ὁ ὁποῖος δέν ἠμπορεῖ κατ' αὐτόν τόν τρόπον νά λειτουργήσῃ ἐλευθέρως. Ἀποτελοῦν ἓνα φράγμα εἰς τήν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καί τῆς ἐρεύνης. Ἀλλά διαστρέφουν, ὡς ἐθιξα προηγουμένως, καί τό περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως, καί οὕτω ἡ συνειδήσις δέν ἔχει πλέον φυσικάς ἰδέας, ἀλλά ἰδέας διεστραμμένας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὑποκειμενικά, ἐπομένως ἐνδέχεται νά εἶναι ἀντιφυσικά, πεπλανημένα καί μὴ ἀληθεῖς. Αἱ διάφοροι προλήψεις ὀφείλονται εἰς τήν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος, τοῦ οἰκογενειακοῦ, τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, τοῦ ἐπαγγελματικοῦ καί τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Ἐπίσης ὀφείλονται εἰς ἐλαττωμένην νοημοσύνην, ἢ διεστραμμένην νοοτροπίαν. Ἀλλά ὁ ἀποφασιστικός παράγων, ὁ ὁποῖος καθιστᾷ τόν ἄνθρωπον εὐάλωτον εἰς τὰς προλήψεις εἶναι ἡ ψυχική ἀνωριμότης, δηλ. ἡ νεαρά αὐτοῦ ψυχική ἡλικία, καθὼς μποροῦμε νά ποῦμε μέ ἄλλα λόγια. Τό περιεχόμενον δηλ. τοῦ ὑποσυνειδήτου τοῦ ἀνθρώπου εἶναι χαμηλόν, εἶναι πενιχρόν. Ὁ μακαρίτης καθηγητής Ἄντ. Ἀδριανόπουλος στό βιβλίον του «Ἄνθρωπος καί ζωή» ὀρίζει τό ὑποσυνειδητόν τοῦ ὁποῖου δίδει ἀκριβῶς τήν ἐμπρέπουσαν σημασίαν, καί ὄχι ὅπως θεωροῦμεν ἡμεῖς ὅτι ὑποσυνειδητόν εἶναι αἱ εἰς λήθην περιελθούσαι ἰδέαι τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἴδου τί λέγει ὁ Ἄντ. Ἀδριανόπουλος. «Τό ὑποσυνειδητόν, ἐκτός τῶν εἰς λήθην περιελθόντων στοιχείων τῆς βρεφικῆς καί παιδικῆς ἡλικίας, περιλαμβάνει καί ἄλλα στοιχεία, προερχόμενα ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Εἶναι τοῦ ἀτόμου, δηλαδή δέν εἶναι προϊόν παραστάσεων ἐκ τῆς παρούσης ζωῆς τοῦ ἀτόμου, ἢ ἐσχηματισμένων ὑπό τοῦ νοῦ κρίσεων ἢ ἀντιλήψεων, ἀλλ' ἔχει τήν πηγὴν του μέσα εἰς τό βάθος τῆς προσωπικότητος ἀποτελοῦν στοιχείον τῆς ἀτομικότητος. Τούναντίον οἱ ψυχικῶς ὄριμοι καθίστανται ἀνώτεροι τοῦ περιβάλλοντος, δέν ἐπηρεάζονται ἀπό τὰς ἰδέας αὐτάς καί τὰς προλήψεις τοῦ περιβάλλοντος. Ἐκδηλοῦν νοημοσύνην μεγαλύτεραν, διότι καί αὐτό τό ὑποσυνειδητόν εἶναι ἓνα στοιχείον κρίσεως, τό ὁποῖον βεβαίως τυφλῶς καί ἀσυνειδήτως ἔρχεται εἰς τόν νοῦν. Καί γενικῶς ἡ νοοτροπία αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι προσανατολισμένη πρὸς ἓναν πόθον. Πρὸς γνῶσιν τῆς πραγματικότητος καί πρὸς ἀποκόμισιν ἀληθειῶν. Εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖον λέμε, ὅτι αὐτός ὁ ἄνθρωπος ἔχει προδιάθεσιν διὰ τήν ἀλήθειαν.

Ἐν ἐπιλόγῳ θά προσθέσω ἀκόμη τὰ ἐξῆς:

Ὅπως καί τὰ πάθη ἔτσι καί αἱ προλήψεις εἶναι κακίαί. Καί συ-

νιστούν μαζί με τās άλλας κακίας τό έν τῆ φύσει κακόν, τό όποϊον εἶναι θ έ σ ε ι , ώς και άλλοτε εἶπαμεν. Ἄποτελοῦν και αὐταί τόν ρύπον, τήν ἀκαθαρσίαν τήν όποϊαν ἔχει ἡ ψυχή. Ὁ δέ ἐπιθυμῶν τόν ἐξαγνισμόν του πρέπει νά προσπαθήσῃ νά ἀποβάλλῃ αὐτάς τās προλήψεις. Νά σπάσῃ τὰ δεσμά του και νά καταστῆ ἐλεύθερος ἀπό αὐτάς. Ὁ ἄνθρωπος, ό όποϊος θά κατορθώσῃ ἕνα τέτοιο πρᾶγμα πολύ δύσκολον, ὅπως εἶπα εἰς τήν ἀρχήν, ὄχι βεβαίως και ἀκατόρθωτον, ό όποϊος θά μπορέσῃ νά καθαρθῆ ἀπό τās προλήψεις και τὰ πάθη του, θά μπορῆ μέ τόν νοῦν ἐλεύθερον νά γνωρίσῃ και νά ἐρευνήσῃ πολλὰς ἀληθείας μέσα στήν φύσιν και νά ἀποκομίσῃ γνώσεις πραγματικάς. Ἐπί ποίωv θεμάτων; Θά ἀπαριθμήσω μερικά. Μπορεῖ νά μάθῃ τί εἶναι αὐτό τό «ἄγνωστον» τό όποϊον λέγομεν «ἄνθρωπος». Τί εἶναι αὐτό τό «μυστήριον» τό όποϊον λέγομεν «ἄνθρωπος». Ἄπό ποῦ προέρχεται αὐτή ἡ κατηγορία, αὐτή ἡ βιολογική και ψυχική μονάς μέσα εἰς τήν Φύσιν. Τί εἶναι ἐκεῖνο τό ἔνδον, τό όποϊον «κινεῖ» αὐτό τό όποϊον λέμε συνήθως μέ τόν ὄρον «ψυχή». Ποίός εἶναι ό προορισμός, τέλος πάντων, τόν όποϊον ἔχει ό ἄνθρωπος ἐπί τῆς Γῆς. Ἐρχεται ἀπλῶς και παρέρχεται; Μπορεῖ ἀκόμη νά μάθῃ τί εἶναι «Φύσις». Ποιά εἶναι ἡ «οἰκονομία τῆς». Ποῖοι εἶναι οἱ «σκοποί» τῆς. Μπορεῖ νά ἀποκομίσῃ ἰδέας ἀληθεῖς περί τοῦ «θεῖου». Ἄλλο μυστήριον διά τόν ἄνθρωπον! Τί εἶναι αὐτό πού λέμε «θεῖον», εἰς τό όποϊον διάφοροι θρησκεῖται, τὰ διάφορα φιλοσοφικά συστήματα δίδουν πολλὰς και διαφόρους ἐννοίας; Μπορεῖ νά δεχθῆ ἀπαντήσεις ἀληθεῖς εἰς τās ἀνησυχίας, εἰς τὰ προβλήματα, εἰς τὰ ἐρωτηματικά, τὰ όποῖα ἕνας ἄγνός ἄνθρωπος, ἀπηλλαγμένος προλήψεων και παθῶν, μπορεῖ νά θέσῃ και νά ἐρευνήσῃ. Και γιά νά τελειῶνω θέλω νά τονίσω τό ἐξῆς:

Τό ἀληθές γνωστικόν περιεχόμενον ἀφ' ἐνός και ό πραγματικός ἐξαγνισμός ἀφ' ἐτέρου, ἀποτελοῦν δύο προϋποθέσεις, ἀποτελοῦν δύο πῶδας, οἱ όποῖοι μποροῦν νά ὠθήσουν ἕναν ἄνθρωπον εἰλικρινῆ, εἰς εὐρεῖς ὀρίζοντας, εἰς ὑψηλοτέρους ὀρίζοντας πνευματικούς.

ΜΥΗΣΗ

Πρόσωπα:

Μυσταγωγός
Έπόπτης
Νεόφυτος

ΚΩΣΤΗ
ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μυσταγωγός: Στις σκοτεινές εποχές της ανθρωπότητας, κατά τις οποίες ή βάρβαρη βία απειλεί να εξοντώσει την Έλευθερία, και τό μίσος ζητεί ν' ανατρέψει τόν Θείο νόμο της Αγάπης, δέν ἔλειψαν φωτεινές ἐστίες, δημιουργημένες ἀπό ἀγνά καί ἐλεύθερα πνεύματα, ἀποφασισμένα νά διατηρήσουν ἄσβεστο τό πῦρ πού ἔφερε ὁ Προμηθεύς στούς ἀνθρώπους, καί νά ἐργασθοῦν γιά νά ἐπικρατήση ἐπάνω στή γῆ ἡ βασιλεία τοῦ ἀγαθοῦ. Μιά τέτοια ἐστία πνευματικοῦ φωτός ἀποτελεῖ καί ἡ δική μας ομάδα, στήν ὁποία εἰσέρχεσαι κι ἐσύ σήμερα, νεόφυτε ἀδελφέ, μέ τόν σκοπό νά παρασκευάσωμε τό σπόρο τοῦ μέλλοντος καί νά ἀγωνισθοῦμε γιά νά διατηρήσωμε ἀμόλυντο τό αἶσθημα τῆς Έλευθερίας, νά ὑποστηρίξωμε τίς ἀρχές τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ καί νά ἀναζωπυρώσωμε τή φλόγα τῆς παγκόσμιας Ἀγάπης, πού δέν παύει νά σιγοκαίη στίς εὐγενικές ψυχές, ὅσες αὐθόρμητα συμερίζονται τόν πόνο τῶν συνανθρώπων τους. Συγκέντρωσε, λοιπόν, τήν προσοχή σου, γιά νά μνηθῆς στίς ἀρχές μας καί νά ἐννοήσης τή μέθοδο τῆς ἐργασίας μας.

Έπόπτης: Σεβάσμιε Μυσταγωγέ, διατί συνερχόμεθα ἐδῶ καί τί μᾶς συνδέει;

Μυσταγωγός: Συνερχόμεθα γιά νά ὑπηρετήσωμε τήν ἀνθρωπότητα στόν πνευματικό τομέα, καί μᾶς συνδέει ἡ ἀνιδιοτελής ἀγάπη τοῦ πλησίον.

Έπόπτης: Πῶς μπορούμε νά ὑπηρετήσωμε πνευματικά τήν ἀνθρωπότητα;

Μυσταγωγός: Μέ τό νά ὑπερασπίζωμε τήν Έλευθερία καί νά διαδίδωμε τίς ἀρχές τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ.

Έπόπτης: Τί ἐννοοῦμε λέγοντας «Έλευθερία»;

Μυσταγωγός: Τό δικαίωμα πού ἔχει κάθε ἄνθρωπος νά ἐνεργῇ σύμφωνα μέ τήν θέλησή του κάθε τί πού δέν ἀντιβαίνει στό

φυσικό νόμο, στη φυσική ήθική και στην ελευθερία τῶν ἄλλων.

Ἐπόπτης: Ἀπό ποῦ γεννιέται τὸ δικαίωμα τῆς Ἐλευθερίας;

Μυσταγωγός: Ἡ Ἐλευθερία ἀποτελεῖ ἔμφυτο καὶ πρωταρχικό δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου. Δέν μπορεῖ νά ἔχη ἄλλα ὅρια, παρά τὸν σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἄλλου, τῆς ἁρμονικῆς συμβίωσης καὶ τῆς συνολικῆς προόδου.

Ἐπόπτης: Πῶς μπορούμε νά υπερασπισθοῦμε τὴν Ἐλευθερία, ὅταν τόσο ἄγρια προσβάλλεται, ὅπως γίνεται στίς ἡμέρες μας;

Μυσταγωγός: Μὲ τὸ νά γίνωμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ἐσωτερικά ἐλεύθεροι. Τότε κανεὶς δέν μπορεῖ νά μᾶς ὑποδουλώσῃ.

Ἐπόπτης: Πῶς μπορούμε νά γίνωμε ἐσωτερικά ἐλεύθεροι;

Μυσταγωγός: Μὲ τὸ νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴ δουλεία τῶν παθῶν καὶ τῶν προλήψεων καὶ νά ἀποκτήσωμε ἀπόλυτη ἐλευθερία σκέψεως.

Ἐπόπτης: Δέν φοβᾶσθε τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία σκέψεως;

Μυσταγωγός: Ὅχι, ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ πλησίον.

Ἐπόπτης: Εἶπατε ὅτι ὑπηρετοῦμε τὴν ἀνθρωπότητα στὸν πνευματικό τομέα μὲ τὸ νά υπερασπιζώμε τὴν Ἐλευθερία καὶ νά μεταδίδωμε τίς Ἀρχές τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Ποιές εἶναι οἱ ἀρχές τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ;

Μυσταγωγός: Ὁ σεβασμὸς τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως. Τοῦ δικαιώματος ποῦ ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀνεξαρτήτως καταγωγῆς καὶ τάξεως, ἐπάνω στὴ ζωὴ, στὴ μόρφωση, στὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ στὴν εὐδαιμονία. Ὁ σεβασμὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, ἡ ἀλληλεγγύη, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ συγγνώμη. Ἡ εἰρηνικὴ συμβίωση λαῶν καὶ ἀνθρώπων, ἡ συνεργασία σὲ ἔργα προόδου καὶ πολιτισμοῦ καὶ ἡ δημιουργία πνεύματος ἀδελφοσύνης, χωρὶς διάκριση ἐθνικότητος καὶ θρησκείας, φυλῆς καὶ τάξεως.

Ἐπόπτης: Πῶς μπορούμε νά διαδώσωμε τίς ἀρχές τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ;

Μυσταγωγός: Μὲ τὴν λογικὴ καὶ κυρίως μὲ τὸ παράδειγμα.

Ἐπόπτης: Πρέπει, λοιπόν, νά καλυτερεύσωμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι γιὰ νά μπορέσωμε νά ἐπηρεάσωμε καὶ τοὺς ἄλλους;

Μυσταγωγός: Δέν μπορεῖ νά γίνει ἄλλιως. Γιὰ νά χτίσωμε γερὸ οἰκοδόμημα, πρέπει πρῶτα νά ἐπεξεργασθοῦμε τοὺς ὄγκο-

λίθους τῶν θεμελίων.

Ἐπόπτης: Πῶς θά μπορέσωμε νά καλύτερεύσουμε τούς ἑαυτούς μας;

Μυσταγωγός: Καλλιεργώντας τή σκέψη μας καί κάνοντας λογικές καί ἀγνές πράξεις. Ἐτσι θά ἐπιτύχωμε βαθμηδόν τήν πνευματική καί ἠθική βελτίωσή μας, καί μόνον τότε θά εἴμαστε σέ θέση νά ἐπιδράσωμε ἀποτελεσματικά ἐπάνω στό κοινωτικό σύνολο.

Ἐπόπτης: Ὡστε πρέπει νά γίνωμε σοφοί καί ἐνάρετοι γιά νά μπορέσωμε νά δράσωμε ἀποτελεσματικά;

Μυσταγωγός: Αὐτό θά ἦταν τό ἰδανικό. Ἐως ὅτου ὁμως τό ἐπιτύχομε, ἄς βαδίζωμε μέ καλή θέληση ἐπάνω στόν δρόμο τῆς Σοφίας καί τῆς Ἀρετῆς, καί συγχρόνως ἄς βοηθοῦμε κατὰ τό δυνατόν τούς συνανθρώπους μας.

Ἐπόπτης: Μπορεῖτε νά μᾶς ὑποδείξετε ποιά εἶναι τά κυριώτερα ἐμπόδια πού συναντᾷ ὁ ἄνθρωπος πού θέλει νά βαδίση ἐπάνω τόν δρόμο τῆς Ἀρετῆς;

Μυσταγωγός: Ναι, ἀδελφέ μου. Εἶναι ὁ ἐγωϊσμός, ἡ ἀλαζονεία, τό συμφέρον καί τά πάθη.

Ἐπόπτης: Πῶς μπορεῖ νά νικηθῇ ὁ ἐγωϊσμός;

Μυσταγωγός: Μέ τήν ἀπόκτηση τῆς Σοφίας.

Ἐπόπτης: Ἡ ἀλαζονεία;

Μυσταγωγός: Μέ τήν ἀπόκτηση τοῦ «Γνώθι σαυτόν».

Ἐπόπτης: Τό συμφέρον;

Μυσταγωγός: Μέ τήν ἀγάπη τοῦ πλησίον.

Ἐπόπτης: Τά πάθη;

Μυσταγωγός: Ἡ περιστολή τῶν παθῶν δέν εἶναι καθόλου εὐκόλλη. Χρειάζεται μακρά προσπάθεια. Χωρίς ὁμως τήν περιστολή τῶν παθῶν, ἡ ἐπίτευξη τῆς Σοφίας εἶναι ἀδύνατη.

Ἐπόπτης: Μᾶς εἶπατε τίς δυσκολίες τοῦ δρόμου τῆς Ἀρετῆς. Μπορεῖτε νά μᾶς περιγράψετε καί τίς δυσκολίες τοῦ δρόμου τῆς Σοφίας;

Μυσταγωγός: Τήν πύλη τοῦ δρόμου τῆς Σοφίας φράζουν τρεῖς ὀγκόλιθοι: Ἡ ἀδιαφορία, ἡ ὑλοφροσύνη καί ἡ δοκησιοσοφία. Ὅποιος κατορθώσῃ νά ὑπερπηδήσῃ αὐτούς τούς ὀγκόλιθους, πού ἐμποδίζουν τήν εἴσοδο στόν δρόμο τῆς Σοφίας, θά ἔχη νά ἀντιμετωπίσῃ καί ἄλλα ἐμπόδια. Οἱ προλήψεις, ἡ δεισιδαιμονία, ὁ φανατισμός, ἡ ἐμπάθεια, ἡ μισαλλοδοξία, δέν εἶναι ἀπό τά μικρότερα.

Ἐπόπτης: Τί προσόντα πρέπει νά ἔχη αὐτός πού θέλει νά βαδίση τόν δρόμο τῆς Σοφίας;

Μυσταγωγός: Πρέπει νά ἔχη ἐλεύθερη σκέψη καί χρηστά ἦθη.

Διότι ἡ Σοφία χωρὶς τὴν Ἄρετή εἶναι ὄχι μόνον ἀνώφελη ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνη.

Ἐπόπτης: Σεβάσμιε Μυσταγωγέ, ἀπ' ὅσα μᾶς εἶπατε εἶναι φανερό ὅτι ἡ Σοφία καὶ ἡ Ἄρετή δέν εἶναι εὐκόλο ν' ἀποκτηθοῦν. Πρέπει, λοιπόν, νά συμπεράνωμε ὅτι οἱ προσπάθειές μας κινδυνεύουν ν' ἀποβοῦν μάταιες;

Μυσταγωγός: Ὅχι, διότι δέν πρέπει νά ἀποβλέπωμε σέ εὐκόλες μόνον ἐπιτυχίες. Καί ἡ ἀποτυχία ἔχει τὴν ἀμάραντη δόξα της, ὅταν ἡ προσπάθεια ποῦ γίνεται εἶναι τιμία καὶ εἰλικρινής. Ἄς ἐργαζόμαστε, λοιπόν, μέ τιμιότητα καὶ μέ εἰλικρίνεια καὶ ἄς μὴ μᾶς ἐπηρεάζη τὸ ἀποτέλεσμα, ὅποιο κι ἂν εἶναι. Ἡ μέθοδος τῆς ἐργασίας μας εἶναι βραδεία, ἀλλὰ οὐσιαστικά ἀποτελεσματική. Νεόφυτε ἀδελφέ, ἐάν θέλετε νά ἐργασθῆτε μαζί μας πρέπει νά προσπάθησετε νά γίνετε πραγματικά ἐλεύθερος, ἀποβάλλοντας τίς προλήψεις καὶ κατευνάζοντας τὰ πάθη, ποῦ θολώνουν τὸ πνεῦμα. Πρέπει νά σέβεσθε τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως κάθε ἀνθρώπου, χωρὶς νά παρσύρεσθε ἀπὸ τίς ἐπιθυμίες, τίς κλίσεις ἢ τίς πεποιθήσεις σας, σέ βίαιες πράξεις, καὶ νά ὑπηρετῆ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀνέσεώς σας. Τὸ ὑπόσχεσθε;

Νεόφυτος: Μάλιστα, μέ ὅλη μου τὴν ψυχὴ.

Μυσταγωγός: Ἐπίσης πρέπει νά ὑποσχεθῆτε ὅτι δέν θά παραδεχθῆτε ποτέ νά καταπινοῦν τὰ φυσικά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ βία τοῦ δεσποτισμοῦ, ἀπὸ τὸν φανατισμὸ ἢ ἀπὸ τὴν ἀμάθεια. Πρέπει νά ὑπερασπιζέτε, ἀκόμη καὶ μέ κίνδυνο τῆς ζωῆς σας, τίς ἀρχές τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Τὸ ὑπόσχεσθε;

Νεόφυτος: Μάλιστα, μέ ὅλη μου τὴν ψυχὴ.

Μυσταγωγός: Νεόφυτε, ἀδελφέ, ἐγίνες ἓνας ἀπὸ τοὺς δικούς μας, τοὺς ἐργάτες τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ. Αὐτὸ δέν σοῦ γεννάει κανένα δικαίωμα, σοῦ γεννάει ὅμως ἄπειρες ὑποχρεώσεις. Ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ σου, ἀπέναντι τῶν ἀδελφῶν σου, ἀπέναντι ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος. Πρέπει νά ἀφοσιωθῆς στό ἔργο τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς βελτιώσεώς σου, ἀναζητώντας ἀκατάπαυστα τὴν ἀλήθεια, μελετώντας τὴ σοφία καὶ ἐξασκώντας τὴν ἀρετὴ. Πρέπει νά διαθέσης τὴ δραστηριότητά σου καὶ τίς ικανότητές σου στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀνθρωπότητος. Πρέπει νά πολεμήσης γιὰ τὸ ἀγαθὸ καὶ τὴν ἀρετὴ, γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψεως, τοῦ λόγου καὶ τῆς συνειδήσεως, γιὰ τὸν ἀνθρωπισμὸ καὶ τὴν πρόοδο, γιὰ τὴν παγκόσμια εἰρήνη, ἀδελφοσύνη, κατανόηση καὶ Ἀγάπη.

Οι Δελφικοί Μύσται καί Θεραπευταί

ΙΩΑΝ. Ν. ΔΑΜΠΑΣΗ

Ὁ Ἀπόλλων, μετὰ τὴν γέννησίν του ἐν Δήλῳ, ἐπέβη ἄρματος συρομένου ὑπὸ κύκνων καὶ μετέβη εἰς τὴν χώραν τῶν Ὑπερβορείων¹. Οὗτοι κατεῖχον τὰ μυστικά τῆς μαγείας καὶ τῆς θεραπευτικῆς τέχνης, ἡδύναντο, ὑπερνικῶντες τὴν βαρύτητα, νὰ περιῖπτανται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ, ἀκόμη, εἶχον τὴν ἰκανότητα ν' ἀνευρίσκωσι κεκρυμμένους θησαυρούς. Παρ' αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐμαθήτευσε καὶ ἀπέκτησε γνώσεις μαντικῆς, ἰατρικῆς, νομοθετικῆς καὶ μουσικῆς τέχνης, ὑπερβάς καὶ αὐτοὺς τοὺς διδασκάλους του², οἵτινες ἐν τῷ μέσῳ τῆς πρωτεύουσας των, ἴδρυσαν ναὸν πρὸς τιμὴν του, τὸν τοῦ Ὑπερβορείου Ἀπόλλωνος³. Ἐπιστρέφων ὁ Θεὸς οἴκαδε, εἰσηλθεν ἐπισήμως εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ ἴδρυσεν ἐκεῖ τὸ ἐπώνυμον μαντεῖον, παρὰ τὴν λαλέουσαν παγάν καὶ τὴν μάντιδα δάφνην⁴. Οἱ Δελφοί, ἐν Φωκίῳ κείμενοι καὶ ἐκ τοῦ δελφός (=μῆτρα) ἐτυμολογούμενοι, κατωκοῦντο πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἐκ τῶν Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς εὐρημάτων τεκμαίρεται καὶ ἡ ἐκεῖ ἀνάμνησις τῆς Μεγάλης Μητρὸς τῆς Μινωϊκῆς θρησκείας παρέμεινε ζῶσα ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Γῆς Μητρὸς καὶ τὴν ιδιότητα τῆς πρώτης προφήτιδος⁵, χρησιμοδοτοῦσης διὰ τοῦ Πύθωνος, τοῦ δράκοντος υἱοῦ της⁶. Ὁ οὐράνιος Ἀπόλλων, ἵνα ὡς κυρίαρχος Θεὸς ἐγκατασταθῇ ἐν Δελφοῖς, ἐπάλαισε κατὰ τοῦ χθονίου δράκοντος, τοῦ Πύθωνος, καὶ ἐφό-

1) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἱστορικαὶ Μελέται, τόμ. Α', σελ. 35. Ἐκδ. Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, Ἀθῆναι 1966. (Τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ταξίδιον τοῦ θεοῦ ἐνέπνευσε τὸν Ἄλκαϊον, Στ' π.Χ. αἰών, τοῦ ὁποίου τὸ σχετικὸν ποίημα ἀπώλεσθη καὶ ἐγένετο γνωστὸν ἐκ παραφράσεως τοῦ ρήτορος Ἰμερίου, Δ' π.Χ. αἰών).

2) Δάμπασης Ι.Ν.: Αἱ Ἀρχαὶ τῆς Βαλκανικῆς Ἱατρικῆς Τέχνης. «Ἱατρικὰ Χρονικά», 6.12.1966. Ἡ μελέτη αὕτη, ὑπὸ τὸν τίτλον «Les Origines de l'Art Médical Balkanique» ἀνεκοινώθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 9ης Ὀκτωβρίου 1966 τῆς VIIIe Semaine Médicale Balkanique.

3) Grimal, P.: Dictionnaire de la Mythologie Grecque et Romaine, p. 217-218. Ed. Presses Universitaires de France, Paris 1963.

4) Δάμπασης, Ι.Ν.: Ἐνθ' ἀνωτέρω.

5) Devambez, P. et Collaborateurs: Dictionnaire de la Civilization Grecque, p. 147-151, Ed., Hazan, Paris, 1966.

6) Jayne W.: The Healing Gods of Ancient Civilization, p. 218. Ed. Yale University Press, New York. 1962.

νευσεν αὐτόν⁷. Μετεκάλεσε κατόπιν, τόν ἐκ Βοιωτίας ὀνομαστόν ἀρχιτέκτονα καί μάντιν Τροφώνιον, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀγαμήδους, ἀνήγειρεν τό λαμπρόν ἱερόν⁸, ὅπου, διὰ τῆς ἱερείας Πυθίας, ἔδιδε τούς περιφήμους χρησμούς, ὡς Πύθιος καί Λοξίας Ἀπόλλων. Χάρις εἰς τό μαντεῖον τοῦ Θεοῦ τούτου, οἱ Δελφοὶ ἀπέβησαν τό πνευματικόν καί μυστηριακόν-μυητικόν κέντρον τῆς Ἑλλάδος· ἐκεῖ προσήρχοντο ἐξ Ἑλλάδος καί τῶν βαρβάρων χωρῶν νά συμβουλευθῶσι τόν Θεόν ἐπὶ τῶν συμβησομένων· νά μελετήσωσι τ' ἀποστάγματα μυστηριακῆς σοφίας ρητά, «γνώθι σαυτόν», «μηδέν ἄγαν», «ἐγγύα πάρα δ' ἄτα» καί το «ΕΙ», διὰ τήν ἐρμηνεῖαν τοῦ ὁποίου ὁ Πλούταρχος ἀφιέρωσε βιβλίον τῆς σειρᾶς τῶν «Ἠθικῶν» του· νά ἐπιλύσωσι τὰς διαφορὰς τῶν οἱ Ἑλληνας (Δελφικαὶ Ἀμφικτυονίαι=ὁμοσπονδία γειτονικῶν πόλων, καί Ἀμφικτυονίαι ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἥρωος Ἀμφικτύονος)· νά λάβωσι μέρος εἰς τούς ἀγῶνας τῶν Πυθίων⁹. Ὁ Ἀπόλλων, Θεός τοῦ πνευματικοῦ φωτός, πλήν τῆς μαντικῆς, ἐθεωρεῖτο, ὡς εἶδομεν, καί τῆς νομοθετικῆς, ἰατρικῆς καί μουσικῆς τέχνης εὐρέτης. Τὰ ἐπιτηδεύματα ταῦτα ἦσαν συνδεδυασμένα κατὰ τήν παλαιάν ἐποχὴν· οὕτω, μάντις ὑπῆρξαν καί ἰατροί, νομοθέται ἐθεράπευον, θεραπευταὶ ἐχρησιμοποιοῦν τήν μουσικὴν ὡς ἴαμα, σοφοὶ τὴν ἀκεστορίαν ἐμελέτησαν. Ἐξ οὗ καί τό ἐπώνυμον τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερόν ὑπῆρξεν ἐστία φωτός τῶν νομοθετῶν, τῶν φιλοσόφων, τῶν ἰατρῶν καί τῶν πάσης φύσεως μυστῶν. Πρόσωπα σπουδαῖα, μυθικά καί ἱστορικά, ἔχουσι σχέσιν μὲ τὴν Δελφικὴν μύησιν, ἀνωτέραν πάσης ὑπονοίας, ἐφ' ὅσον ἐξέχουσαι τῆς ἀρχαιότητος φυσιογνωμίαι μετ' εὐλαβείας ἀναφέρονται εἰς τὴν Δελφικὴν Ἰδέαν. Εὐάριθμοι ὀλιγόπιστοι τὴν μαντικὴν τέχνην θεωροῦσιν ὑποπτον· ἐν τούτοις, ὑπῆρξεν ἡ θαυμασία ὑπάτης βαθμίδος ἐνορατικὴ τέχνη, ἣτις τὰ σημεῖα τῶν θουσιῶν καί τῶν οἰωνῶν ἠρμήνευε, τὰ συμβησόμενα προέβλεπε καί προέλεγε καί ὑπὸ τῶν ὀλιγῶν ἐκλεκτῶν τῶν θεῶν ἠσκαίτο, κατεχόντων καί τὰ μυστικά καί τῆς θεραπευτικῆς¹⁰. Ὑπὸ τὴν ἰατρικὴν ἰδιότητά του ὁ Ἀπόλλων ἀπε-

7) Jayne, W., *Ibid.*, p. 243.

8) Κουρέτας Δ.: Ἐκ Τροφώνιου Μεμάντευται. Ἡ Ἐκπλοῖσις τοῦ Ἐγκεφάλου καί τό Ἀρχαιοελληνικόν Πρότυπον Αὐτῆς. «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς», σελ. 21 καί 51-72. Ἀθῆναι 1966.

9) Μελισσαρόπουλος Κ.: Δελφοὶ καί Ἀμφικτυονίαις. «Ἰλιός», 11:45, 1966. (Τὰ συνᾶδρια τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἐγένοντο δις τοῦ ἔτους· τό ἕαρ ἐν Δελφοῖς καί τό φθινόπωρον ἐν Ἀνθήλῃ παρά τὰς Θερμοπύλας κειμένη καί Πυλαία ὀνομασθεῖση).

10) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἡ Πυθαγόρειος Ψυχικὴ Ὑγιεινὴ. «Ἱατρικὰ Χρονικά», 5:3-4, 1965. Ἡ μελέτη αὕτη ἐδόθη ὡς διάλεξις ἐν τῷ Παρνασσῷ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς, τὴν 29ην Ἰανουαρίου 1965.

καλεῖτο: Παιών.

«Ἔσσι δ' ἰατὴρ ἐπικαιρότατος
 Παιάν τέ σοι τιμᾶ φάος,
 Χρὴ μαλακάν χέρα προβάλλοντα
 τρώμαν ἔλκεος ἀμφιπολεῖν»¹¹

ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ παρ' Ὀμήρῳ ἰατροῦ τῶν θεῶν, θεραπεύσαντος τοὺς τραυματισθέντας Ἄιδην καὶ Ἄρην¹², καί μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων ἐτιμᾶτο ὡς πατρῶν τῆς θεοδιδάκτου ταύτης τέχνης, ἐφ' ὅσον ἡ ἰατρικὴ «τό σοφώτατον», διότι «εἶναι ταύτην ἐπιστήμην τὸν μὲν ἐξ ἀρχῆς Ἀπόλλωνός τε καὶ Παιῶνος, ὕστερον δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀσκληπιόν»¹³ Ἰατρόμαντις, εὐρέτης τῆς ἰατρικῆς καὶ μαντικῆς.

«Τάντεῦθεν ἤδη τῶνδε δεσπότη δόμων
 αὐτῷ μελέσθω Λοξία μεγεσθενεῖ
 ἰατρόμαντις δ' ἐστὶ καὶ τερασκόπος
 καὶ τοῖσιν ἄλλοις δωμάτιον καθάρσιος»¹⁴

Οὐλιος, προστάτης τῆς ὑγείας, «τό γάρ οὐλεῖν ὑγίαινειν»¹⁵ Ἀλεξίκακος, ἀπομακρύνων τό κακόν καὶ διδάσκων τοὺς ἰατρούς,
 «Φοίβῳ γάρ καὶ τόξιον ἐπιτρέπεται καὶ αἰοιδῆ,
 κείνου δὲ θριαὶ καὶ μάντιες ἐκ δὲ νυ Φοίβου
 ἱητροὶ δεδάσιν ἀνάβλησιν θανάτοιο»¹⁶

Λοίμιος, πέμπων τοὺς λοιμούς, ὡς, ἐπὶ παραδειγματι, ὁ τῆς Ἰλιάδος,

«Λητοῦς καὶ Διός υἱός· ὁ γάρ βασιλεῖ χολωθεὶς
 νοῦσον ἀνά στρατόν ὤρσε κακὴν, ὀλέκοντο δὲ λαοί,
 οὐνεκα τὸν Χρῦσην ἠτίμασε ἀργηῖρα
 Ἀτρεΐδης»¹⁷

Ἰατρόμαντις, ὁ παρέχων διὰ τῆς πόσεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ εὐλογη-

11) Πινδαρος: Πύθια, Ὁδὴ Δ', 480-483, Huntingford. Ed. Cadel et Davies, Londini, 1821.

12) Δάμασχος Ι.Ν.: Γυναῖκες Ἰατροὶ τῶν Ἡρωικῶν Χρόνων. (Μελέτη ἀνέκδοτος). Τ' ὄνομα Παιών προήλθεν ἐκ τοῦ παιῶ καὶ σημαίνει τὸν δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν θεραπεύοντα, ἐξ οὗ καὶ ἡ προσωνυμία (τοῦ Ἀπόλλωνος) Ἰατροδεδεξίος, ὁ δι' ἐπιθέσεως τῆς δεξιᾶς χειρὸς θεραπεύων.

13) Ἰάμβλιχος: Περί τοῦ Πυθαγορικοῦ Βίου, 208. Ed. Firmin-Didot, Parisiis. 1839.

14) Αἰσχύλος: Εὐμενίδες, 60-63, Murray. Ed. Oxford University Press. 1960.

15) Στράβων: Βιβλίον ΙΔ', 1, 6, Kramer. Ed. Nicolai, Berolini, 1852.

16) Καλλιμάχος: Εἰς Ἀπόλλωνα, 44-47, Cahen, Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1948.

17) Ὅμηρος: Α, 9-12, Mazon. Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1955.

θέντος ὕδατος τὴν χάριν τοῦ χρησιμοδοτεῖν, ὡς ἔπραττε τοῦτο ἡ Πυθία ἐν Δελφοῖς, «ταύτη δὲ τῆς Κασσοτίδος δῦεσθαί τε κατὰ γῆς λέγουσι τὸ ὕδωρ καὶ ἐν τῷ ἀδύτῳ τοῦ Θεοῦ τὰς γυναῖκας μαντικές ποιεῖν»¹⁸. Ἰατρός, πρῶτος ἐν τῷ «Ὀρκῳ» τῆς Ἱπποκρατικής Συλλογῆς ἀναφερόμενος, «Ὀμνυμι Ἀπόλλωνα ἱητρὸν, καὶ θεοὺς πάντας τε καὶ πάσας, ἱστορας ποιεῦμενος, ἐπιτελέα ποιῆσειν κατὰ δύναμιν καὶ κρίσιν τὴν ἐμήν, ὄρκον τόνδε καὶ ξυγγραφὴν τήνδε...»¹⁹ Ὁ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλων, ὡς μάντις-ιατρός, ἐλατρεύετο μετ' ἄλλων ἱαματικῶν θεοτήτων καὶ ἐν Λίνδῳ, Τεγέα, Σπάρτῃ, Ἀθήναις, Ὠρωπῷ, Σικυῶνι, Θράκῃ καὶ ἀλλαχοῦ²⁰.

Ἀρχαιότατοι μάντις-ιατροὶ ὑπῆρξαν οἱ κάτωθι. Ὁ Μελάμπους, ἀκμάσας κατὰ τὸ β' ἡμῖσι τοῦ ΙΔ' π.Χ. αἰῶνος, κατενόει τὴν γλῶσσαν τῶν πτηνῶν, κατόπιν καθάρσεως τῶν ὠτων του ὑπὸ ὄφεων, καταστάντων ἔκτοτε συμβόλων τῆς θεραπευτικῆς τέχνης, καί, ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος τὴν ἱατρικὴν διδαχθεὶς, ἐθεράπευσε τὸν Ἴφικλον, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Θεσσαλία Φυλάκης Φυλάκου, πάσχοντα ἐκ γενετησίου ἀνικανότητος, ὡς καὶ τὰς μανείσας θυγατέρας τοῦ βασιλέως τῆς Τίρυνθος Προΐτου, τὰς Προϊτίδας, καὶ τὰς Ἀργείας γυναῖκας²¹. Ὁ Ἀρισταῖος, ἀκμάσας κατὰ τὸ α' ἡμῖσι τοῦ ΙΓ' π.Χ. αἰῶνος, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς πατρικῆς χάριτος τυχὼν, ἐδίδαξε τὴν καλλιέργειαν τοῦ σιλφίου, περιζητήτου ἀρτύματος καὶ φαρμάκου τῆς τότε ἐποχῆς, τὴν κυνηγεσίαν, τὴν ἀμπελοουργίαν, τὴν μελισσοκομίαν, τὴν ἐλαιουργίαν καὶ κατέστη διάσημος, διότι κατέπαυσε τὸν ἐπεκταθέντα καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα μεγάλον λοιμὸν τῶν Κυκλάδων²². Ὁ Πολύειδος, ἀκμάσας κατὰ τὸ β' ἡμῖσι τοῦ ΙΓ' π.Χ. αἰῶνος, ἐκ γενεᾶς Μελάμποδος καὶ τοῦ Ἀπολλωνείου πνεύματος κληρονόμος, ἐδώρησεν εἰς τὸν Ὀδυσσεᾶ τὸ περίφημον τόξον, δι' οὗ κατετόξευσε τοὺς μνηστήρας τῆς Πηνελόπης, συνεβούλευσε τὸν Βελλεροφῶντα πῶς νὰ δαμάσῃ τὸν πτερωτὸν ἵππον Πήγασον καὶ ἀπέκτησε φήμην, ὅτε ἐπανεφέρειν εἰς τὴν ζωὴν τὸν Γλαῦκον,

18) Πausanias: Βιβλίον Ι', 24, 7, Schubart. Ed. Teubneri, Lipsiae, 1875. Ἡ μὲν Κασσοτίς ἦτο ἡ μαντικὴ πηγὴ τοῦ ἱεροῦ, ἡ δὲ Κασσαλία, ρέουσα μετὰ τῶν ἀποκρήμων Φαιδριάδων βράχων, ἐχρησιμοποιεῖτο πρὸς κάθαρσιν τῶν προσερχομένων.

19) Littré, E.: Oeuvres Complètes d'Hippocrate, vol. 4, p. 628. Ed. Balliere, Paris, 1844.

20) Jayne, N.: Ibid., p. 306-310.

21) Δάμπασης Ι.Ν.: Μελάμπους, ὁ Μάντις καὶ Θεραπευτής. «Παρνασσός».

22) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἀρισταῖος, ὁ Κυρηνάιος Μάντις - Ἰατρός καὶ ὁ Λοιμὸς τῶν Κυκλάδων. «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν», τόμ. Ε', σελ. 139-150. Ἀθήναι, 1965.

υιόν τοῦ Μίνως καί τῆς Πασιφάης²³. Τούτων συγχρονοῦσιν οἱ μυσταγωγοί καί ἱερεῖς-ἰατροί: ὁ Λίνος, ἀνατίλας περί τό 1.400 π.Χ. καί θεωρούμενος πατήρ τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως, ἐφευρέτης τῆς μελωδίας, συγγραφεύς τοῦ «περί γεννέσεως τῶν ζώων», διδάσκαλος τοῦ Ὀρφέως καί Ἡρακλέους· ὁ Ὀρφεύς, μαθητής τοῦ Λίνου καί Μελάμπαδος μέγας μουσικός, θαυματοποιός, εἰσηγητής τοῦ ἀσκητικοῦ βίου συγγραφεύς τοῦ «περί φύσεως»· ὁ Μουσαῖος, υἱός τοῦ Ὀρφέως, μέγας μουσικός καί ποιητής, θρησκευτικός θεραπευτής, συγγραφεύς τοῦ «περί θεραπείας τῶν νόσων», πρῶτος ἀρχιερεὺς τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων· ὁ Βάκις, χρησμολόγος, τελετουργός τῶν μυστηριακῶν ἰάσεων. Εἰς αὐτούς ἔπονται οἱ ἐξῆς. Ὑπὸ τό ὄνομα Μόψος φέρονται δύο ἥρωες μάντιες-οἰωνοσκόποι, ὧν ὁ μὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν θῆραν τοῦ Καλυδωνίου κάπρου καί τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν, ὁ δέ, υἱός τοῦ Ἀπόλλωνος καί τῆς Μαντοῦς, θυγατρὸς τοῦ Τειρεσίου, ἔκτισεν ἐν Κιλικίᾳ τὴν πόλιν Μαλλόν, ὅπου καί τό περίφημον μαντεῖον του. Ὁ Τειρεσίας, περίφημος μάντις τῆς ἠρωϊκῆς ἐποχῆς, προεῖπε περί τῆς μελλούσης ὑπεροχῆς καί ἀνδρείας τοῦ Ἡρακλέους, μετεμορφώθη εἰς γυναῖκα ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη καί μετὰ ἐπανέκτησε τὴν ἀνδρικήν φύσιν του, ἀλλ' ἰδὼν τὴν Ἀθηνᾶ γυμνὴν, ἐτυφλώθη ὑπ' αὐτῆς· ἐν Ὀρχομενῶ τῆς Βοιωτίας εὐρίσκετο τό περιβόητον μαντεῖόν του. Ὁ Ἀμφιάρως, ἀπόγονος τοῦ Μελάμποδος, συγκαταριθμεῖται μεταξύ τῶν κυνηγῶν τοῦ Καλυδωνίου κάπρου καί τῶν Ἀργοναυτῶν, συνεξεστράτευσε μετὰ τῶν λοιπῶν ἠρώων κατὰ τῶν Θηβῶν καί ἐφονεύθη, ὡς προεῖδε τοῦτο ἐκ τῆς μαντικῆς τέχνης του· ναός του ὑπῆρχε πλησίον τοῦ Ὀρχομενοῦ ἐν Βοιωτίᾳ, ὅπου ἐδίδοντο χρησμοὶ αὐτοῦ δι' ὄνειρων. Ὑπὸ τό ὄνομα Ἀμφίλοχος φέρονται δύο μάντις, ὧν ὁ εἷς, υἱός τοῦ Ἀμφιάρω, ἐξεστράτευσε μετὰ τῶν ἐπιγόνων ἐναντίον τῶν Θηβῶν καί εἶτα ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κητόρων τοῦ Μαλλοῦ τῆς Κιλικίας, ὅπου ἐπώνυμον μαντεῖον, ὡς καί ἐν Ὠρωπῶ· ὁ ἕτερος, ἔκγονος τοῦ Ἀμφιάρω, ἔκτισε μαντεῖον ἐν Ἀμφιλοχιακῶ Ἀργεὶ τῆς Ἀρκαδίας. Ὁ Τροφώνιος, περίφημος ἀρχιτέκτων, κτίσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀγαμήδους τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, καί, κατὰ τινα παράδοσιν, διωχθεὶς ἐπὶ ἀποπείρα κλοπῆς τῶν ἐν αὐτῷ θησαυρῶν· πάντως, ἐτιμήθη μετὰ θάνατον ὡς ἥρωος, ἔχων ἴδιον μαντεῖον εἰς ἐν ὑπόγειον σπήλαιον

23) Δάμπασης Ι.Ν.: Πολυέιδος, ὁ Μάντις καί Ἰατρός. «Ἱατρικά Χρονικά», 6:6, 1966.

παρά τήν Λεβάδειαν ἐν Βοιωτία, ὅπου ἐδίδοντο χρησμοί μετὰ πολλῶν τελετῶν καί καθαρμῶν ἀπό μέρους τῶν μαντευομένων²⁴.

Ὁ Ἀσκληπιός, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καί τῆς ὠραίας πριγκιπίσσης Κορωνίδος, καταλέγεται μετὰ τῶν μαθητῶν τοῦ σοφοῦ κενταύρου Χείρωνος καί ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου μνημονεύεται ὡς ἐμπειρὸς ἰατρός ἐκ Τρίκκης τῆς Θεσσαλίας καί πατὴρ τῶν ἐπιτηδείων περὶ τήν χειρουργικὴν Μαχάονος καί Ποδαλειρίου, τοῦ πρώτου ἡγεμόνος τῆς Τρίκκης καί τοῦ δευτέρου τῆς Ἰθώμης, λαβόντων μέρος εἰς τήν κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατείαν. Ἦρωσ-ἰατρός παρ' Ὀμήρῳ, ὄχι μόνον τοὺς πάσχοντας ἐθεράπευεν, ἀλλὰ καί εἰς τοὺς νεκροὺς ἐδίδε ζωὴν²⁵. Ἐθεοποιήθη μετὰ τὸν ἐκ κεραυνοῦ θάνατόν του, κατὰ τὰς παλαιωτάτας Αἰγαίαις δοξασίας τῆς θεοποιήσεως τῶν κεραυνωθέντων, καί ἐτάφη ἐν Δελφοῖς παρά τὸν «ὄμφαλόν», ὅπου καί ὁ τάφος τοῦ πρό Ἀπολλωνίου δράκοντος-μάντεως Πύθωνος, καίτοι, κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, ὁ τάφος αὐτοῦ εὐρίσκετο ἐν Κυνοσοῦρα τῆς Λακωνίας ἢ τῆς Ἀρκαδίας. Βραδύτερον μετηνάστευσεν ὡς πνεῦμα εἰς Ἐπίδουρον καί κατόπιν ἐμυήθη εἰς τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια²⁶. Κατὰ τὸν Δελφικὸν χρησμόν, ὁ Ἀσκληπιός ἐγεννήθη, ἵνα ἀποβῇ ὁ μέγας σωτὴρ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πασχόντων²⁷, ἐκ πατρικῆς χάριτος, καί, ὄντως, ἐδοξάσθη καί ἐλατρεύετο ἐν τοῖς ἐπωνύμοις ναοῖς, τ' Ἀσκληπιεῖα, ἀπὸ Στ' π.Χ. μέχρι Δ' μ.Χ. αἰῶνων, ὅτε ἐπεκράτησεν ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ, σωτῆρος καί προστάτου ἀπὸ παντός κακοῦ, σωματικοῦ καί ἠθικοῦ, καί μεγάλου ἰατροῦ τῶν ψυχῶν καί τῶν σωμάτων διὰ τοὺς πιστεύσαντας²⁸. Διὰ τῶν διασήμων δ' υἱῶν του καί τῶν ἀπογόνων αὐτῶν ἐδημιουργήθη ἡ ἰατρικὴ παράδοσις τῶν Ἀσκληπιδῶν. Ἐν βραχεῖ, ὁ Ἀσκληπιός ἐθεωρεῖτο χθονία θεότης, εἶχεν ὡς σύμβολον τὸν ὄφιν καί ἐν τῷ ἀδύτῳ ἐπεφαινετο εἰς τοὺς ὑπνω διατελοῦντες ἀσθενεῖς, οἵτινες προηγουμένως εἶχον καταλλήλως παρασκευασθῆ ὑπὸ τῶν ἱερέων του, ἰκανῶν ἰατρῶν. Ἀσκληπιεῖα ὑπῆρχον ἐν Ἐπιδαύρῳ, Τρίκκῃ, Κνίδῳ, Κῶ καί ἀλλαχοῦ· ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς εὐρεθειῶν πλακῶν καί ἀναθημάτων πληροφοροῦμεθα περὶ τῶν θεραπευτικῶν μεθόδων τῶν Ἀσκλη-

24) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἱστορικαὶ Ἰατρικαὶ Μελέται, τόμ. Α', σ. 28-29.

25) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 29.

26) Jayne, W.: Ibid., p. 252.

27) Jayne, W.: Ibid., p. 301.

28) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἡ Ἰατρικὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης. «Ἰατρικὰ Χρονικά», 5:2, 1965.

πιαδῶν καὶ τῶν θαυμασιῶν ἰάσεων τῶν πασχόντων²⁹.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ Ποδαλείριος μετέβη, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας, εἰς Δελφούς καὶ ἔλαβε χρησμόν νά υπάγη εἰς τὴν Χερσόνησον τῆς Καρίας. Μεταβάς καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐκεῖ, ἐθεράπευσε τὸν βασιλέα τῆς χώρας ταύτης Δάμαιθον καὶ υπανδρεύθη τὴν θυγατέρα του Σύρναν³⁰. ὑπῆρξε δ' ὁ γενάρχης τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἀσκληπιαδῶν³¹. Ὁ Ἄβαρις, ἱερεὺς τοῦ Ὑπερβορείου Ἀπόλλωνος, ἐγένετο εὐφῆμως γνωστός, ὅτε, κατὰ τὴν γ' ὀλυμπιάδα (768-765 π.Χ.), μέγας λοιμὸς ἀνά τὴν οἰκουμένην ἐνέσκηψε καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐχρησιμοδότησεν εἰς τοὺς αἰτήσαντας τὴν βοήθειάν του Ἕλληνας καὶ βαρβάρους, ὅπως ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, θεϊκὴ εὐνοία, ποιήσῃ ὑπὲρ πάντων εὐχὰς καὶ λιτανείας. Τότε, ὅλα τὰ λοιμόπληκτα ἔθνη ἔπεμψαν πρέσβεις, θεραπευτὰς-ἱερεῖς, εἰς Ἀθήνας καὶ οἱ Ὑπερβόρειοι τὸν Ἄβαριν, ὅστις ἀφίκετο, ἐποχούμενος τοῦ ἱπταμένου βέλους τοῦ θεοῦ, καί, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὑγειονομικῆς ταύτης ἀποστολῆς, συνιστᾷ τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα καθαριότητος, τὴν ἀνάλογον δίαιταν καὶ χορηγίαν τῶν καταλλήλων φαρμάκων καὶ προΐσταται τῆς διδασκαλίας τῆς τελέσεως παρακλητικῶν λιτανειῶν, ἐξαγνιστικῶν θυσιῶν καὶ εὐχαριστηρίων πανηγύρεων καί, τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τοῦ ὑπὸ τὸν Ἄβαριν παγκοσμίου τούτου ἱατρικοῦ συνεδρίου ὑπῆρξαν λίαν εὐνοϊκὰ διὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ λοιμοῦ³². Ὁ Ἐπιμενίδης Κρής χρησιμοδότης καὶ θεραπευτὴς, ὅστις, φθίνοντος τοῦ Ζ' π.Χ. αἰῶνος, ἀπεκάθηρε τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν τοῦ Κυλωνείου ἄγους, ἐλέγχων ποτὲ τὸν μῦθον τῆς συναντήσεως τῶν ἀετῶν ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς γῆς εἰς τὸν «ὄμφαλόν»³³ καὶ λαβὼν χρησμόν ἀσαφῆ εἶπεν· «οὔτε γάρ ἦν γαίης μέσος ὄμφαλος οὔτε θαλάσσης· εἶδὲ τις ἔστι, θεοῖς δῆλος, θνητοῖς δ' ἄφαντος». Πιθανῶς, δ' ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀποφθέγματος ὁ Ἀριστοτέλης ὀρμώμενος ἀναφέρει· «περὶ τῶν ἐσομένων οὐκ ἐμαντεύετο, ἀλλὰ περὶ τῶν γεγονότων ἀδήλων δέ»³⁴. Ὁ Λυκοῦργος ἐκ Δελ-

29) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἱστορικαὶ Ἱατρικαὶ Μελέται, τόμ. Α', σελ. 30.

30) Grimal, P.: Ibid., p. 380-381.

31) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἡ Ἱατρικὴ Σχολὴ τῆς Ρόδου. «Ἱατρικὰ Χρονικά», 6:12, 1966.

32) Δάμπασης Ι.Ν.: Οἱ Σκύθαὶ Ἱατροί. «Ἱατρικὰ Χρονικά», 3:2, 1964.

33) Ὁ «ὄμφαλος» ἦτο λίθος ἱερός, σχήματος κωνικοῦ, ὑπὲρ ἄνω τοῦ ὁποίου συνητήθησαν οἱ δύο ἀετοὶ τοῦ Διός, πεμφθέντες ἐκ τῶν περάτων τῆς διαμέτρου τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων νομιζομένης δισκοειδοῦς γῆς, καὶ ἐθεωρεῖτο σύμβολον τοῦ κέντρου ταύτης, ἐνθα οἱ Δελφοί. (Devambeze, P. et Collaborateurs: Ibid).

34) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἐπιμενίδης, ὁ Ποιητὴς, ὁ Χρησιμοδότης, ὁ Θεραπευτὴς. «Παρνασσός», 5:1, 1953.

φῶν ἐνεπνεύσθη τὴν «θεσμοθεσίαν» του³⁵ καί, ὅτε οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ λοιμοῦ ἔμαστιζόντο, μετεκάλεσε κατὰ πυθόχρηστον τόν, ἐπίσης Κρῆτα, Θαλήταν, ὅστις ἀπεμάκρυνε τὴν ἐπιδημίαν διὰ καθαρμῶν, μουσικῆς καὶ μαγικῶν ὕμνων καί, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, ἐδίδαξε τόν Λυκοῦργον τὴν τέχνην τοῦ νομοθετεῖν³⁶. Ὁ πρῶτος φιλόσοφος ὁ Φερεκύδης, τιμῶν τόν Θεόν, ἐπεσκέφθη τοὺς Δελφούς καί, κατὰ τινά ποιητικὴν ἐκδοχὴν, ἐρρίφθη ἀπὸ τοῦ Κωρυκίου ὄρου, ἵνα τὸ σῶμά του ἐξαφανισθῇ ἐν ᾧ κατ' ἄλλην, ἀπέθανεν εἰς Δῆλον καὶ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου³⁷. Ἀλλὰ καὶ ἕτερος φιλόσοφος, ὁ σκοτεινὸς Ἡράκλειτος λέγει, ὅτι ὁ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλων οὔτε διὰ λόγων ἐκφράζει τὰς σκέψεις του οὔτε τὰς ἀποκρύπτει, ἀλλὰ διὰ σημείων φανερώνει ταύτας· καὶ ἡ ἰερεία-ἐρμηνεύτρια τῶν χρησμῶν του λαλεῖ ἀπὸ στόματος παραληροῦντος, ἀνευ χάριτος, λεπτότητος καὶ ὕφους, διὰ φωνῆς ἐξικνουμένης εἰς τὴν αἰωνιότητα, θεία χάριτι³⁸. Ὁ μέγας μύστης Πυθαγόρας, θεωρούμενος ἐνσάρκωσις τοῦ Ὑπερβορείου Ἀπόλλωνος³⁹, ὑπὸ τῆς Πυθείας Θεμιστοκλείας «τά πλεῖστα τῶν ἠθικῶν δογμάτων λαβεῖν», ἐνομιζετο⁴⁰ καὶ ὑπὸ τοῦ ἱερατείου τοῦ Θεοῦ ἐδιδάχθη τὴν τέχνην τῆς νομοθεσίας, δι' ἧ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι «νομοθεταὶ πάντων ἀριστοὶ γεγονόασι»⁴¹, καὶ τῆς μουσικῆς, ἣτις «μεγάλα συμβάλλεσθαι πρὸς ὑγείαν, ἂν τις αὐτῇ χρῆται κατὰ τοὺς προσήκοντας τρόπους»⁴² καὶ ὁ Πυθαγόρας «κάμνοντας δὲ τὰ σώματα ἐθεράπευε καὶ τὰς ψυχὰς τοὺς νοσοῦντας παρεμυθεῖτο, τοὺς μὲν ἐπῶδαῖς καὶ μαγείαις, τοὺς δὲ μουσι-

35) Μελισσαρόπουλος Κ.: Ἐνθ' ἄνωτ.

36) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἱστορικαὶ Μελέται, τόμ. Α', σελ. 51-52.

37) Δάμπασης Ι.Ν.: Φερεκύδης, ὁ Σύριος Κοσμολόγος Φιλόσοφος, «Ἴλιος», 7:239, 1962.

38) Δάμπασης Ι.Ν.: Ἡράκλειτος, ὁ Φιλόσοφος καὶ Βιολόγος. «Ἑλληνικὴ Ἱατρική», 36:3, 1967. Τὰ εἰς τόν Ἡράκλειτον ἀποδιδόμενα ἀποφθεγμάτων ἐχούσιν οὕτως «ὁ ἀναξ, οὐ τὸ μαντεῖον ἐστὶ τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει» καὶ «Σίβυλλα δὲ μαινομένῳ στόματι καθ' Ἡράκλειτον ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φθεγγομένην χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τόν Θεόν». (Πλούταρχος: Περὶ Χρησμῶν τῆς Πυθείας, 404δ, 21 καὶ 397α, 6. Ed. Firmin – Didot, Parisiis, 1868). Ὑπὸ τ' ὄνομα Σίβυλλα φέρονται ἰερεῖαι χρησιμοδοτιδες καὶ προφητίδες, ὡς ἡ Τρωϊκὴ, ἡ Δελφικὴ, ἡ Λυδικὴ, ἡ Κυμαία, ἡ Ἐρυθραία. (Grimal, P.: Ibid., p. 420-421).

39) Δάμπασης Ι.Ν.: Πυθαγόρας, «Ἰδρυτὴς Φιλοσοφικῆς καὶ Ἱατρικῆς Σχολῆς». «Ἑλληνικὴ Ἱατρική», 32:9, 1963.

40) Διογένους Λαέρτιος: Βίωσι καὶ Γνωμῶν τῶν ἐν Φιλοσοφίᾳ Εὐδοκιμησάντων, Η', 8. Ed. Harvard University Press, 1950.

41) Ἰάμβλιχος: Περὶ τοῦ Πυθαγορικοῦ Βίου, 163.

42) Ἰάμβλιχος: Ἐνθ' ἄνωτ. 164.

κῆ»⁴³. Ὁ Πλάτων τὸν Ἀπόλλωνα τιμᾷ· μετὰ τοῦ Διός, ὡς νομοθέτην, θεωρεῖ αὐτὸν ἐξέχοντα μετὰ τῶν μάντεων καὶ ἀναγνωρίζει, μετὰ τῶν Μουσῶν, ἡγέτην τῆς παιδείας, ἣν θέτει πρώτην καὶ ὑστερέαν⁴⁴. Προκειμένου περὶ μουσικῆς, ὁ ἀδελφός τοῦ ἐκ Λοκρῶν τῆς κάτω Ἰταλίας ἱατροῦ Φιλιστίωνος, καθ' ὃ ἐκ τοῦ Καίλιου Αὐρηλιανοῦ πληροφοροῦμεθα, ἐθεράπευε τὰς ρευματικὰς νόσους διὰ μουσικῆς, ἣτις θέτει εἰς παλμικὴν κίνησιν τὰ προσβληθέντα μέλη καὶ ἀνακουφίζει ἐκ τῶν πόνων⁴⁵. Κατὰ Θεόφραστον, ἐπίσης, «νόσους ἰᾶται μουσικῆ, ἰσχιακοὺς ἀνόσους ἐπιτελεῖν εἰ καταυλήσει τις τοῦ τόπου τῆ φρυγιστὶ ἀρμονία. Ἰᾶται γὰρ ἡ καταύλησις καὶ ἰσχιάδα. Μία δὲ φύσις τῆς μουσικῆς, κίνησις τῆς ψυχῆς κατ' ἀπόλυσιν γιγνομένη τῶν διὰ τὰ πάθη κακῶν»⁴⁶

Τὸν Ἀπόλλωνα ἐτίμων σοφοί, συνεβουλεύοντο ἡγεμόνες, ἐξ αὐτοῦ ἐνεπνέοντο ποιηταὶ καὶ καλλιτέχναι, διὰ τῆς θείας χάριτος τοῦ ἐμμοῦντο μάντις, νομοθέται καὶ θεραπευταί. Οἱ χρόνοι διεδέχοντο ἀλλήλους μέχρι τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος, ἐποχὴν ἐπώνυμον τοῦ ἱατροῦ Ὀρειβασίου, τοῦ ὁποῦ τοῦ μέγα συγγραφικόν ἔργον θεωρεῖται μοναδικόν καὶ μνημειῶδες· ἐν αὐτῷ ἀπαντῶνται ἰδέαι πολλῶν μεγάλων ἱατρῶν τῆς ἀρχαιότητος, αἵτινες μετ' ἀκριβείας περιγράφονται· δὲν ἐκπροσωπεῖ, τοῦτο, μόνον τὴν ἱατρικὴν τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ μεταδίδει ἀποσπάσματα τοῦ Γαληνοῦ καὶ ἄλλων διασήμων συγγραφέων, ἅτινα θὰ ἐχάνοντο, καὶ ἡ ἐκλογή αὐτῶν, μετὰ φροντίδος γενομένη, συνετέλεσεν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν καλλιτέρων σελίδων τῆς ἱατρικῆς γραμματείας· ἀκόμη, χάρις εἰς αὐτό, διεδόθησαν καὶ ἐγένοντο προσφιλεῖς τὰ Γαληνικά ἔργα. Ὁ χαλκέντερος καὶ ἀκάματος οὗτος τῆς τέχνης τοῦ Ἀσκληπιοῦ θεράπων ἔγραψεν ἑβδομήκοντα βιβλία, ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἱατρικαὶ Συναγωγαί», κατὰ παραγγελίαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ, καὶ, βραδύτερον, πε-

43) Πορφύριος: Πυθαγόρου Βίος, 33. Ed. Firmin-Didot, Parisiis, 1829.

44) Πλάτων: Θεός, ὡς γε τὸ δικαιότατον εἰπεῖν· παρὰ μὲν ἡμῖν Ζεὺς, παρὰ δὲ Λακεδαιμονίοις, ὄθεν ὁδ' ἐστίν, οἶμαι φάναι τοῦτους Ἀπόλλωνα. (Νόμων Α' 62a). Πῶς ἐν τοῖς τοῦ Διός λεγομένοις νόμοις τοῖς τε τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, οὐς Μίνως τε καὶ Λυκοῦργος ἐθέτην. (Αὐτόθι, 632δ). Πρὸς τοῦτοις δ' ἔτι καὶ πολλοῖς μάντεσι κεκρημένους εἶναι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Δελφικῷ Ἀπόλλωνι. (Αὐτόθι, Γ' 654a). Ed. Teubneri Lipsiae, 1859.

45) Caelius Aurelianus: *Loca dolentia decantasse, quae cum saltum sumerent palpitando sidcusso dolore mitescerent.* (Tardarum Passionum, V. 23. Drabkin. Ed. University of Chicago Press, 1950). Ἐπίσης, ὄρα καὶ Δάμπασην I.N.: Ἱστορικὴ Ἀνασκόπησις τῶν «Ρευματικῶν Νόσων». «Ἱατρικὰ Χρονικά».

46) Θεόφραστος: Ἀποσπάσματα 87ον, 88ον, 89ον Ed. Teubneri, vol. III, Lipsiae, 1862. Ἐπίσης, ὄρα καὶ Δάμπασην I.N.: Ἐνθ' ἄνωτ.

ρίληψιν αὐτῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σύνοψις Ἱατρικῆ», ἀφιερωμένη εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἱατροῦ Εὐστάθιον, ὡς καὶ «Περὶ Εὐπορίστων», χάριν τοῦ ἱστοριογράφου καὶ σοφιστοῦ Εὐναπίου⁴⁷. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁρειβασίου ἐμφανίζεται τὸ φωτεινὸν μετέωρον τοῦ φιλοσόφου Ἰουλιανοῦ, καίσαρος, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν, ἀπὸ 355 μ.Χ. καὶ αὐτοκράτορος ἀπὸ 361 μέχρι 363 μ.Χ., οὗτινος ἢ προσωπικότης ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον σοφῶν καὶ λογοτεχνῶν καὶ ἐξακολουθεῖ γοητεύουσα μέχρι σήμερον⁴⁸. Οὗτος μεγάλως ἐτίμα τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην καὶ ἐθέσπισε νόμους προστατεύοντας τοὺς ἐντεταλμένους νὰ διδάσκωσι ταύτην ἀρχιάτρους⁴⁹ καὶ τοὺς ἐπαγγελματίας ἱατροὺς, περὶ ὧν, τῶν τελευταίων «Ἰουλιανοῦ νόμος περὶ τῶν ἱατρῶν. Τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην σωτηριώδη τοῖς ἀνθρώποις τυγχάνειν τὸ ἐναργές τῆς χρείας μαρτυρεῖ, διὸ καὶ ταύτην ἐξ οὐρανοῦ πεφοιτηκένται δικαίως φιλοσόφων παῖδες κηρύττουσι· τὸ γὰρ ἀσθενές τῆς ἡμετέρας φύσεως καὶ τὰ τῶν ἐπισυμβαινόντων ἀρρωστημάτων ἐπανορθοῦται διὰ ταύτης. Ὅθεν κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λογισμὸν, συνωδὰ τοῖς ἀνωθεν βασιλεῦσι θεσπίζοντες ἡμετέρα φιλανθρωπία κελεύομεν τῶν βουλευτικῶν λειτουργημάτων ἀνενοχλήτους ὑμᾶς τοὺς λοιποὺς χρόνους διάγειν»⁵⁰.

Ὁ Ἰουλιανὸς μετὰ τοῦ Ὁρειβασίου ὑπῆρξαν οἱ ὕστατοι Δελφικοὶ μύσται, τοῦ δευτέρου φερομένου ὡς ἀκούσαντος τοῦ τελευταίου Δελφικοῦ χρησμοῦ, ὅτε ἐστάλη ὡς πρέσβυς ὑπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ τὸ ἱερόν κατάκειται εἰς ἐρείπια, ἡ λαλοῦσα πηγή ἐστείρευσε, ἡ μάντις δάφνη ἐξηράνθη, τὰ ὑλικά σύμβολα ὑπέκυψαν εἰς τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου. Ἡ Ἑλληνικὴ, ὅμως, ψυχὴ ζῆ καὶ κρατεῖ τὴν δάδα τοῦ Ἀπολλωνίου Φωτὸς ἀνημμένην καὶ καταυγάζουσιν τὸ Πνευματικὸν Τέμενος τῆς Δελφικῆς Ἰδέας.

47) Δάμπασης Ι.Ν.: Ὁ Ὁρειβάσιος καὶ ἡ Ἐποχὴ του. «Ἱατρικὰ Χρονικά», 6:2, 1966.

48) Vasiliev, A.: Histoire de l'Empire Byzantin, vol. I, p. 86 Ed. Picard, Paris, 1932.

49) Imp. Iulianus A. ad Archiatros. Radio aequitatis exposcit ut veterum privilegia principum circa vos censeamus esse firmanda. Proinde nostrae mansuetudinis sanctione subnixi, securi a molestis munerum omnium publicorum reliquum tempus eatatis iuqiter agitabilis. (Ἰουλιανοῦ: Ἐπιστολαί, τόμ. Α2, σ. 76, Bidet. Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1960.

50) Ἰουλιανός: Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 77. Ἐπίσης καὶ παρὰ Ideler, I.: Physici et Medici Graeci Minores, vol. II, p. 464. Ed. Hakkert, Amsterdam, 1963.

Ὁ Πλάτων – Ἐσωτεριστής;

Τοῦ δρ. Φιλ. J.H. Dubbink

Τό κείμενον αὐτό ἀπευθύνεται στούς σοβαροῦς μαθητάς τῆς Ἑλενας Πετρόβνα Μπλαβάτσκι, πού ἐπιχαιρουν ὅταν σύγχρονα ρεύματα στήν ἐπιστημονική σκέψη τείνουν νά δώσουν ἔμφαση σέ ἀπόψεις, πού αὐτή εἶχε ὑπερασπισθῆ στήν ἐποχή της, καί πού οἱ σύγχρονοί της ἀπέκρουσαν ἢ ἐκορόϊδεσαν. Μιά δεύτερη κατηγορία ἀναγνωστών θά ἐνδιαφερθοῦν: ἐκεῖνοι πού κάνουν ὁμιλίες γιά τήν Θεοσοφία – διότι, καθώς ἐλπίζω, θά ἔχουν μερικά ἀκόμη ἐπιχειρήματα νά παρουσιάσουν.

Ἡ Ε.Π.Μ. θεωροῦσε τόν Πλάτωνα ὡς ἀνήκοντα στόν Πέμπτο Κύκλο, ὅτι δηλ. κατά τή γνώμη της, εἶχε περάσει ἀπό μῆσεις, πού τόν ὠδήγησαν κατ' εὐθείαν στήν Αἴθουσα τῆς Σοφίας καί ἀκόμα πιά πέρα (γιά νά χρησιμοποιήσωμε τήν ἔκφραση τῆς «Φωνῆς τῆς Σιγῆς»). Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ Πλάτων ἀπέκτησε τήν γνώση καί τήν σοφία, πού ἡ συνήθης γλώσσα τῆς ἐποχῆς του δέν εἶχε λέξεις γιά νά τίς ἐκφράσῃ. Ἐκείνη ἡ γλώσσα, ὅπως καί ἡ δική μας, ἐχρησιμοποιεῖτο στήν Αἴθουσα τῆς Ἄγνοιας, στόν κόσμον τῆς Πέμπτης Φυλῆς, στήν ὁποία ἀνήκομε. Ἡ ἐργασία του καί τό καθῆκον του ὡς φιλοσόφου καί μεμνημένου, ἦταν νά προσπαθῆσῃ νά ἀφυπνίσῃ τό ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν του καί τῶν ἀναγνωστών του ἀκριβῶς γι' αὐτές τίς πλευρές τῆς φιλοσοφίας του, πού ἦσαν γι' αὐτόν οἱ πλέον προσφιλεῖς, ἀλλά ἐπίσης καί οἱ πιά δύσκολες νά ἐκφραστοῦν. (Βλ. Ἴσις Ἀποκαλυπτομένη I 287-8). Καίτοι ὁ Πλάτων καί οἱ ἄμεσοι μαθηταί του συχνά ἐμνημόνευαν αὐτές τίς «ἄγραφες» καί δὴ «σχεδόν ἄρρητες» πλευρές τῆς φιλοσοφίας του, αὐτοί οἱ λόγοι του, εἴτε παραμελήθησαν εἴτε ἐρμηνεύθησαν κατά τρόπον, ὥστε ὅλοι οἱ «μυστηριο-θῆραι» πού προσπάθησαν νά στηριχθοῦν στόν Πλάτωνα, γελοιοποιήθηκαν.

Στό πρῶτο της ἔργο, «Ἴσις Ἀποκαλυπτομένη» ἡ Μπλαβάτσκι στηρίχθηκε στήν βοήθεια τοῦ καθηγητοῦ A. Wilder. Στά κατοπινά της ἔργα, ἐπανειλημμένως παρέπεμπε στόν διάσημον μεταφραστή τοῦ Πλάτωνος Τόμας Ταιηλορ. Φαίνεται, τούς θεωροῦσε αὐτούς τούς δύο μαθητάς τοῦ Πλάτωνος, ὡς τούς μόνους πού ἐσκέπτοντο, κατά τό μᾶλλον ἢ ἥττον, ἐσωτεριστικῶς.

Εἰδικῶς στίς Ἀγγλοσαξωνικές χῶρες, ἡ «ἐσωτερική» αὐτή γραμμὴ τῆς ἐρμηνείας ἀποφεύγετο. Μετά τόν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον, περιεγράφη ἀπό τόν καθηγητή τοῦ Πανεπιστημίου

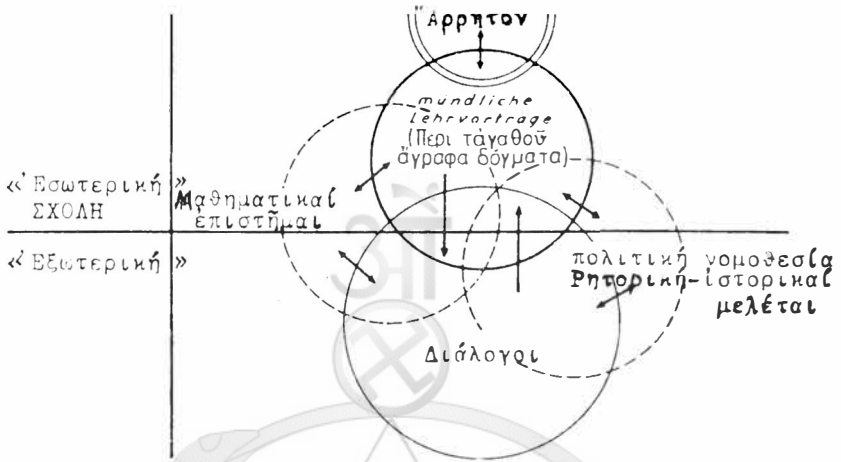
του Λονδίνου Πόππερ, (μιλώντας πολιτικά) ως «άπολυταρχικός τύπος». Από την άποψη αυτή, ο Πόππερ είχε δίκιο, και τό «δίκιο» του αυτό φαίνεται καθαρά στό φῶς τῶν ἐσωτερικωτέρων πλευρῶν τοῦ Πλάτωνος. Ἡ ἀπόστασις μεταξύ τῶν συγχρόνων τοῦ Πλάτωνος μορφῶν δημοκρατίας καί τῶν ἰδεωδῶν πού ἐμελέτησε κατά τήν διάρκεια τῶν μῆσεών του, ἦταν πολύ μεγάλη. Ἐφθασε στό συμπέρασμα, ὅτι ὁ μέσος Ἕλληνας τοῦ τρίτου αἰῶνος π.Χ., ἦταν ἀνίκανος νά κρατήσῃ τό φορτίο τῆς ὑπευθυνότητος στήν πολιτική σκέψη καί ζωή. Ἐπομένως, ὁ ἄνθρωπος στήν Αἴθουσα τῆς Αἰνίδα (= τῆς Μη-Γνώσεως), γιά νά ξαναχρησιμοποιήσουμε τήν ἐκφραση τῆς «Φωνῆς τῆς Σιγῆς», ἔπρεπε νά κυβερνᾶται μόνον ἀπό σοφώτερος ἡγέτας – ἀλλά τό πρόβλημα τοῦ πού θά εὔρεθοῦν αὐτοί οἱ φιλόσοφοι - βασιλεῖς, παρέμεινε, φυσικά, ἄλυτο.

Τό 1963 ἐξεδόθη στή Γερμανία τό βιβλίον τοῦ Κόνραδ Γκάιζερ «Platons Ungeschriebene Lehre» («Ἡ ἀγραφη Διδασκαλία τοῦ Πλάτωνος»), τό ὅποῖον ἀρχικῶς ἀνεκοινώθη ὡς διατριβή στό Πανεπιστήμιον Tubingen. Τό βιβλίον ἀποτελεῖται ἀπό τρία μέρη: Οἱ σελίδες 1-321 περιλαμβάνουν τά ἀποτελέσματα τῶν μελετῶν· οἱ σελίδες 333-439, τίς «Anmerkungen» – τίς παρατηρήσεις – πού περιλαμβάνουν τίς συζητήσεις τοῦ συγγραφέως μέ τοὺς συνεργάτας του καί τοὺς προκατόχους του· τό τρίτον μέρος, οἱ σελίδες 441-557, περιλαμβάνει μία συλλογή ἀπό μαρτυρίες ἀρχαίων συγγραφέων, πού ἀναφέρονται στό ζήτημα μιᾶς «ἀγραφῆς φιλοσοφίας» τοῦ Πλάτωνος.

Ἀπό αὐτό τό τόσον ἐξειδικευμένο ἔργον, ἓνα πρᾶγμα εἶναι σαφές: εἶναι δυνατόν νά κατανοήσωμε τόν Πλάτωνα μέ διαφορετικό τρόπο ἀπό τοὺς λόγιους τοῦ 19ου καί τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ὁ Γκάιζερ παρουσίασε ἓνα διάγραμμα, γιά νά ἐξηγήσῃ στόν ἀναγνώστη τά διαφορετικά στοιχεῖα τῆς πλατωνικῆς σκέψεως καί ἐργασίας.

Ἡ πρώτη εἰκόνα πού πήραμε ἀπό τό βιβλίον τοῦ Γκάιζερ, ἀποδίδει περιληπτικῶς τό περιεχόμενο καί τήν ἔκτασι τοῦ βιβλίου.

Στό ἐπάνω μέρος, ὁ ἀναγνώστης βλέπει τήν λέξι «Ἄρρητον» (τό μὴ δυνάμενον νά ἐκφρασθῇ μέ λέξεις). Ἡ γερμανική ἐκφρασις «mündliche Lehrvorträge» ἀναφέρεται στήν «προφορική παράδοση». Πῶς ὅμως γνωρίζει ὁ Γκάιζερ, ἢ πῶς ὑποθέτει ὅτι γνωρίζει κάτι ἀπό τίς σκέψεις, πού δέν ἄφησε γραπτές ὁ Πλάτων; Ἐδῶ παραπέμπω τόν ἀναγνώστη στίς «παρατηρήσεις» τοῦ βιβλίου τοῦ Γκάιζερ. Ὁ ἀριστερός κύκλος ἐπιγράφεται «Μαθηματικά ἐπιστήμαι». Γι' αὐτό τό ζήτημα, ὁ Γκάιζερ γράφει στίς σε-

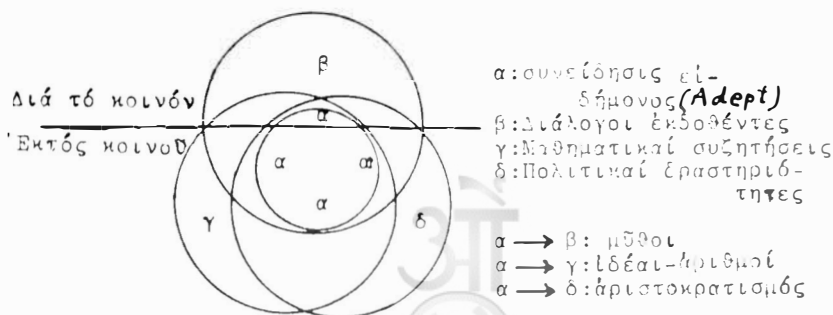

λίδες 41-201. Ὁ Πλάτων ἐμφανίζεται ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ ἡγετικά πρόσωπα στὴν διατύπωση τῶν μαθηματικῶν, στὴν μορφή πού ἐδίδασκοντο γενικῶς μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, σέ ὅλα τὰ σχολεῖα μέσης ἐκπαίδευσεως.

Ὁ δεξιὸς κύκλος ἐπιγράφεται «Πολιτικοὶ νόμοι, Ῥητορικὴ καὶ Ἱστορικὰ μελέται». Αὐτὸ τὸ τμήμα τῆς ἐργασίας τοῦ Πλάτωνος γίνεται ἀντικείμενον ἐπιθέσεως τοῦ Porrer. Αὐτὸ τὸ τμήμα εὐρίσκεται ἐξω ἀπὸ τίς βλέψεις αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου καὶ τὸ διαπραγματεύεται ὁ Γκάιζερ στις σελίδες 205-289. Ἐνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά τοῦ Πλάτωνος εἶναι ὁ βαθύς του πεσσιμισμός, ὅσον ἀφορᾷ τίς ἀνθρώπινες ὑποθέσεις. Ἀπὸ τὰ λόγια του σχετικῶς μέ τὴν Ἀτλαντίδα, εἶναι φανερό ὅτι κάνει παραλληλισμὸ μεταξύ τῆς Ἀτλαντίδας καὶ τῆς σύγχρονης του Περσίας, ὑπερμάχων τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς δουλείας, καὶ τῶν ἰδανικῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς συγχρόνου του πόλεως, ὑπερμάχων τῆς ἀναρχίας.

Ὁ Γκάιζερ λέγει ὅτι στό ἔργο του δέν ἀσχολεῖται μέ τὴν δυναμική πού ἐνέπνευσε τὸν Πλάτωνα στὴν ἐργασία του, καὶ πού θά ἐξηγοῦσε τὴν «ἐξέλιξη» καὶ τὴν «παρακμὴ», ὅπως ἐρμηνεύει ὁ Πλάτων τὴν ἱστορία πού ἐγνώρισε – ἀλλὰ μήπως εἶχε περισσότερες γνώσεις γιὰ τὴν Kali Yuga (= τὴν σκοτεινὴ περίοδο τῆς Πέμπτης Ρίζας-Φυλῆς) ἀπὸ ὅ,τι ἡ Μλαβάτσκι; Ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ σημεῖα παρουσιάζουν περισσότερο ἐνδιαφέρον ἀπὸ τίς ἐπιστημονικὲς ἐρευνες τοῦ Γκάιζερ, θά ἀποτολήσω μερικὲς σκέψεις γι' αὐτὰ τὰ ζητήματα. Ἀλλὰ ἄς δοῦμε τὸ δεῦτερο διάγραμμα.

Ἐνας μαθητὴς τῆς Μπλαβάτσκι θά ἔκανε ἴσως μερικὲς μεταβολές καὶ θά προσέθετε περισσότερες πληροφορίες ἀπὸ τὸν Γκάιζερ. Ἐφτιαξα δοκιμαστικῶς τὸ ἀκόλουθο σχεδιάγραμμα:

Πρῶτα ἀπ' ὅλα, εἶναι φανερό ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῆς λέξεως «ἑσωτερικός» ἀπό τόν Γκάιζερ, εἶναι κάπως πλατύτερη ἀπό αὐτήν πού ἔχομε στήν φιλολογία μας. Ὁ Γκάιζερ μέ τήν λέξι «ἑσωτερικός» ἐννοεῖ ἐκεῖνα τά πράγματα καί τά λεγόμενα, πού ἔμεναν ἐντός τῶν τοίχων τῆς πλατωνικῆς Ἀκαδημίας. Ἐγώ θά περιώριζα τήν χρῆσι τῆς λέξεως αὐτῆς στόν ἐσῶτερον κύκλο – καί ὁ ἀναγνώστης θά ἰδῇ, ὅτι τό «ἑσωτερικό» στοιχεῖο δέν εὐρίσκεται πολὺ μακριά ἀπό τό δημόσιον μέρος τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Πλάτωνος. Αὐτό γίνεται φανερό, ὅταν ἡ προσοχή στραφῇ στοὺς μύθους, πού περιλαμβάνονται στοὺς διαφόρους Διαλόγους. Παραδείγματος χάριν, στόν «Φαῖδρο», ὁ Πλάτων ἀναφέρεται κάπως ἐν ἐκτάσει στίς ἀνθρώπινες ψυχές καί στοὺς θεοὺς, καί στό πῶς οἱ ψυχές ἀνήκουν στόν χορὸ τῶν θεῶν, ἐπειδὴ κάθε ψυχὴ προσπαθεῖ νά ζῆσι σύμφωνα μέ τό ὑπόδειγμα τοῦ Θεοῦ, ἐκτελώντας τό δικό της ἔργο. Αὐτό εἶναι πολὺ κοντά στίς «ὀμάδες» ἢ «Ἱεραρχίες» τῆς Μπλαβάτου. Ἔτσι, στό σχέδιό μου, τό πραγματικό ἑσωτερικόν στοιχεῖον, τό ὅποιον, ἐλλεῖπει καλυτέρου ὄρου, ὠνόμασα «Συνειδηση τῶν Adept» (=Εἰδημόνων), εἶναι παρόν σ' ὅλες τίς ἀπόψεις τῶν Πλατωνικῶν ἔργων κι' ὄχι μόνο στοὺς Διαλόγους. Ἐδῶ ἀναφέρομαι μόνον στά πολιτικά θέματα. Ὁ πεσσιμισμός τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἀπολύτως κατανοητός, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐξῆσε στά πρῶτα 5.000 χρόνια τῆς Kali Yuga, καί ὅτι μερικές πραγματικές ἀλλαγές, ἢ ἴσως δυνατότητες γιά τέτοιες ἀλλαγές, μπορούσαν νά συμβοῦν μόνον μετά τόν 19ο αἰῶνα. Αὐτό ὅμως σημαίνει, ὅτι ἤθελε νά δῶσι τέτοιες πληροφορίες σχετικῶς μέ τήν κατάστασι τῶν πραγμάτων σ' ἐκείνη τήν Yuga, ὅπως μπορούσε, ἢ, μέ ἄλλα λόγια, νά ἐξωτερικεύσῃ μέ λόγια κάτι ἀπό τήν συνειδησή του, ἢ ἀπό τήν πηγὴ τῶν πληροφοριῶν, μέ τήν ὁποία ἦταν σέ ἐπαφή.

Τό ἴδιο μπορεῖ νά λεχθῇ γιά τὰ «μαθηματικά», πού συζητοῦσε ὁ Πλάτων μέ τοὺς φίλους του. Ἡ ἀποψίς του εἶναι κάπως διαφο-

ρετική από την σύγχρονη δική μας. Θά παρατηρούσαμε, ότι μία τεχνολογία, άφωσιωμένη στην δημιουργία πυρηνικῶν ὄπλων, δύναται νά αναπτυχθῆ βασισμένη στην ἐπιστημονική καί μαθηματική σκέψη, μέ πνευματική ὁμως ἐνέργεια, ἀποξενωμένη 100% ἀπό ἠθικούς συλλογισμούς. Θέλομε νά ἔχωμε «άντικειμενική» ἐπιστήμη, καί κατάντησε νά γίνη ἓνα ὄπλο ἐναντίον στά δικά μας ἀνθρώπινα συμφέροντα. Γιά τόν Πλάτωνα – ἦταν ἐνεκα τῶν μυήσεων του; ποιός θά μᾶς τό πῆ; – τά μαθηματικά καί ἡ ἠθική συνέθεταν ἀδιαίρετη ἐνότητα. Ἡ «Μονάς» ἦταν ταυτοχρόνως μαθηματική ἐννοια καί συνώνυμον τοῦ «Ἀγαθοῦ» – μία θεότης, καί κάτι ἐπί πλέον ἀπό θεότητα; Ἡ «Μονάδα» ἦταν ἡ ἔκφρασις τῆς μαθηματικῆς ἐννοίας γιά τήν «Ἰδέα», τήν πηγή τῆς ὑπάρξεως, καί γιά τό «Ἰδεῶδες», γιά τό ὁποῖον ἀγωνίζεται ἡ αὐτοσυνείδητη ἀνθρώπινη ψυχή. Εἰδικῶς, πρὶν ἀπό τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο, αὐτές οἱ ἰδέες τοῦ Πλάτωνος ἐθεωροῦντο ἀπηρχαιωμένες: ἡ ἐπιστήμη εἶχε ἀπό καιρό ξεπεράσει τό μυθικό ἐπίπεδο τῆς φιλοσοφίας. Τώρα ὁμως, τό ἐκκρεμές αἰωρεῖται πρὸς ἄλλη κατεύθυνσι: ἀναζητοῦμε μία καινούργια σύνθεση τῆς βασικῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως καί τῆς πραγματικῶς ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς σέ ὅλα τά ἐπίπεδα, τόσο στην βιολογία ὅσο καί στην κοινωνιολογία. Παρ' ὄλον ὅτι δέν μπορούμε νά δεχθοῦμε τόν τρόπο, μέ τόν ὁποῖο ὁ Πλάτων ἐταῦτιζε τά μαθηματικά καί τήν ἠθική, ὑπάρχει, ἡ πρέπει νά ὑπάρχει, ἓνας καινούργιος τρόπος γιά νά μετατρέψωμε τήν ἀφηρημένη μας σκέψη σέ ὄρους ἀνθρωπίνων συμφερόντων – ἂν καί ὁ τρόπος δέν εἶναι καθόλου ξεκαθαρισμένος. Μέ ἄλλα λόγια, δέν καταστήσαμε τόν συμβολισμό τῶν ἀριθμῶν «ἐνεργόν», ὥστε νά στηρίξωμε σ' αὐτόν τήν προσωπική μας, συγκεκριμένη, τήν καθημερινή συμπεριφορά – παρά μόνον μέσω τῆς τεχνολογίας ἡ ἐπίδρασις τῶν μαθηματικῶν γίνεται ἀντιληπτή. Δεδομένου ὁμως, ὅτι οἱ σχετικές μέ τήν πολιτική καί τά μαθηματικά ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνος, ὅπως ἐκτίθενται στούς Διαλόγους, εἶναι μᾶλλον θέμα μελέτης τῶν εἰδικῶν στά Ἑλληνικά καί στην Θεοσοφία, ὅπως τήν ἐδίδαξε ἡ Μπλαβάτσκι, θά ἦταν προτιμότερο, νά προχωρήσωμε σέ μερικά στοιχεῖα, περισσότερο προσιτά στόν ἀνειδίκευτο μελετητή, πού διαβάζει τόν Πλάτωνα ἀπό μεταφράσεις.

Θά ἤθελα νά ἀναφερθῶ ἐδῶ στόν «μῦθο» τοῦ Διαλόγου «Φαῖδρος», πού συνέβη νά ἔχω διδάξει ἐφέτος στό Γυμνάσιο, σέ μία ὁμάδα μαθητῶν μου. Ἐχει κανεῖς τήν ἐντύπωσι, ὅτι σ' αὐτούς τούς «μύθους» – πού δέν εἶναι παλαιοί, ἀρχαῖοι, ἀρχαῖκοί τρόποι σκέψεως, ἀλλά καλλιτεχνικά κατασκευάσματα τοῦ ἴδιου τοῦ

Πλάτωνος για να έκφραση τις σκέψεις του μέχρι του σημείου που θεωρούσε σωστό – έχουμε τη δυνατότητα να δισθανθούμε τις «διδασκαλίες» που έλαβε ο Πλάτων κατά την διάρκεια των μηύσεων του. Ο μύθος του Φαίδρου έχει μερικές ομοιότητες με τις «Στροφές» του Τζιάν, που αναφέρει η Μπλαβάτσκι – όχι όσον αφορά τό περιεχόμενο, αλλά μάλλον ως προς την τεχνική.

Είναι γενικώς γνωστόν, ότι αυτές οι «Στροφές» αποτελούν έναν τρόπο έξηγήσεως της «ιστορίας» της γής μας. Έν τοιαύτη περιπτώσει, ό αναγνώστης πρέπει να τις μελετήσει σαν να αναφέρονται σε γεγονότα, σε βασικά ρεύματα της ώργανωμένης ζωής, πριν από χιλιάδες και χιλιάδες χρόνια. Όμως, την ίδια στιγμή βλέπομε καθαρά, ότι η ιστορία δεν είναι ένα μακρινό παρελθόν, αλλά ένα παρόν με μερικές πλευρές της πραγματικότητας, στις οποίες δεν έχουμε προσπέλαση.

Γι' αυτό τό αίνιγμα γίνεται ύπαινιγμός στα Προκαταρκτικά Σχόλια του δευτέρου τόμου της «Μυστικής διδασκαλίας». Έκει βρίσκομε ως άξιωμα την ταυτόχρονη εξέλιξη έπτά ανθρώπινων ομάδων πάνω σε έπτά διαφορετικά τμήματα της γής και την «γέννηση του άστρικού, πριν από τό φυσικό σώμα», – του δευτέρου χρησιμοποιούντος τό στοιχείον του «χρόνου», όπως τόν ξέρομε, και του πρώτου, άρνούμενου αυτό.

Τώρα, ό τρόπος με τόν όποιον η Μπλαβάτσκι έρμηνεύει τόν μύθο και η διατύπωση του Πλάτωνος δείχνουν μια ανάλογη αινιγματική διαφορά. Στόν μύθο, ό Πλάτων όμιλεί για τις ανθρώπινες «ψυχές» και τις παρομοιάζει με δίφρους φτερωτών ίπων, ενώ η Μπλαβάτσκι τις περιγράφει ως «φτερωτές φυλές». Έξηγει δηλαδή τις λέξεις ως ύπαινιγμό στις πλέον αίθερικές φυλές του ανθρώπινου γένους, που κατεστράφησαν σαν τούς Βασιλείς του Έδωμ, για τούς όποιους γίνεται ύπαινιγμός στην «Μυστική διδασκαλία» (II, 704-707). Και πρόκειται περί ιστορικού γεγονότος, εάν ιστορία είναι και οι μαρτυρίες που δεν είναι εισέτι προσίτες για ένα έταστικό πνεύμα...

Τώρα, εάν κάποιος, άφου διαβάση τόν μύθο, προσπαθήση να ξεκαθαρίση σε ποίο σημείο της διηγήσεως βρίσκόμαστε τό έτος 1972*, δεν θά τό καταφέρει, όπως δεν τό κατάφερε ό κριτικός μαθητής του Πλάτωνος, ό Άριστοτέλης. Όμως, σύμφωνα με την Μπλαβάτσκι, για τόν αναγνώστη που προσφέρει στόν έαυτό του τά «κλειδιά», που αυτή έθεσε μπροστά μας, ό ίδιος συμβολισμός («φτερωτά άλογα» και «δίφρος») μπορεί να θεωρηθί ως «ιστορικό γεγονός» και ζωή «extra-temporeous» = έξωχρονική.

Έλπίζω, ότι αυτή μου η κατάληξις καθιστά σαφές, ότι τοπο-

θετώ τις «έσωτερικές» πλευρές στο κέντρον του έργου του Πλάτωνος, καί ὄχι κάπου στὸν ἀέρα, ὅπως φαίνεται ὅτι κάνει ὁ κ. Γκάιζερ.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΑΕΤΕRLINCK

Δέν μπορεῖ κάθε ἄνθρωπος νά εἶναι ἥρωας, θαυμαστός πάντα νικητῆς, μεγαλοφυῆς ἢ ἀπλῶς εὐτυχισμένος στά ἐξωτερικά πράγματα.

Ἄλλά καί ὁ λιγότερο εὐνοημένος ἀπό μᾶς μπορεῖ νά εἶναι δίκαιος, τίμιος, τρυφερός, ἀδερφικός, μεγαλόψυχος· ὁ λιγότερο προικισμένος μπορεῖ νά συνηθίσῃ νά κοιτάζῃ γύρω του χωρίς κακεντρέχεια, χωρίς φθόνο, χωρίς μνησικακία, χωρίς ἄχρηστη λύπη· ὁ λιγότερο ἰκανός μπορεῖ νά μάθῃ ὡς ποιό σημεῖο συγχωρεῖ μιά προσβολή, δικαιολογεῖ ἓνα λάθος, θαυμάζει ἓνα λόγο καί μιάν ἀνθρώπινη πράξη· κι αὐτός ἀκόμα πού ἀγαπιέται λιγότερο μπορεῖ ν' ἀγαπήσῃ καί νά σεβαστῇ τήν ἀγάπη.

(Ἄπό τό περιοδικό Le Rotarien)

Ἡ Ἑλενα Μπλαβάτσκου περί τῶν κινδύνων τοῦ πνευματισμοῦ

Ἄπό τό «ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΑΣ»

Ἑρώτησις: Γιατί οἱ θεόσοφοι δέν κουράζονται νά ἐπαναλαμβάνουν ὅτι οἱ ἐπικοινωνίες μέ τά πνεύματα κι' ὁ μεντιουμισμός εἶναι πολύ ἐπικίνδυνα πράγματα; Ἔχουν κανένα ἰδιαίτερο λόγο γιά νά μιλοῦνε ἔτσι;

Ἀπάντησις: Πρέπει νά ὑποθέσουμε, ὅτι ἔχουνε. Ὅσο γιά μένα ὑπάρχει κάποια αἰτία, κι' ἔχω τό δικαίωμα νά προβάλλω τή γνώμη μου, ἀφοῦ περισσότερο ἀπό μισό αἰῶνα ἔχω ἐντελῶς ἐξοικειωθεῖ μέ τίς ἀόρατες αὐτές, ὅμως πάρα πολύ αἰσθητές κι' ἀναμφισβήτητες, «ἐπιρροές», ἀπ' τά συνειδητά «Στοιχειακά» καί τά ἡμισυνειδητά «Κελύφη», μέχρι τά ὀλωσδιόλου ἀσυνειδητά κι' ἀπεριγραπτά φαντάσματα κάθε εἶδους.

Ἑρώτ.: – Μπορεῖτε νά μᾶς δώσετε ἓνα παράδειγμα ἢ παραδείγματα, πού νά δείχνουν ποιοί εἶναι οἱ κίνδυνοι σέ τέτοιες ἐνασχολήσεις;

Ἀπάντ.: – Γι' αὐτό θά χρειαζότανε καιρός πολύ περισσότερος ἀπό τόν διαθέσιμο. Κάθε αἰτία μπορεῖ νά κριθεῖ ἀπ' τ' ἀποτελέσματα τῆς. Πάρετε τήν ἱστορία τοῦ Πνευματισμοῦ ἀφ' ὅτου ἐμφανίσθηκε πάλι στή Ἀμερική, στόν αἰῶνα μας, καί κρίνετε μόνος σας, ἂν ἔκανε περισσότερο καλό ἢ κακό στούς ὀπαδούς του. Σᾶς παρακαλῶ νά μέ καταλάβετε. Δέν εἶμαι ἐνάντια στόν πραγματικό Πνευματισμό, ἀλλά στό σύγχρονο ρεῦμα πού πήρε αὐτό τό ὄνομα, στήν ἔτσι ὀνομαζόμενη φιλοσοφία πού ἐφευρέθηκε γιά νά ἐξηγήσει αὐτά τά φαινόμενα.

Ἑρώτ.: – Δέν πιστεύετε καθόλου στά πνευματιστικά φαινόμενα;

Ἀπάντ.: – Ἄκριβῶς ἐπειδῆ –καί πολύ δικαιολογημένα– πιστεύω σ' αὐτά, γιατί ξεύρω πῶς, ἐκτός ἀπό μερικές περιπτώσεις συνειδητῆς ἀπάτης, εἶναι τόσο ἀληθινά, ὅσο καί τό ὅτι σεῖς κι' ἐγώ ζοῦμε, γι' αὐτό ὅλο μου τό εἶναι ἐπαναστατεῖ ἐνάντια τους. Ἄλλη μία φοράς σᾶς ξαναλέω, ὅ,τι ἐννοῶ γιά τά φυσικά πνευματιστικά φαινόμενα, κι' ὄχι γιά τά ψυχικά ἢ νοητικά. Τά ὅμοια ἐλκύονται. Γνωρίζω προσωπικά ἄντρες καί γυναῖκες, καλοῦς, ἀγνοῦς, ὑψηλῆς πνευματικότητας, πού πολλά χρόνια τῆς ζωῆς

τους περάσανε μέ τήν ἄμεση καθοδήγηση καί τήν προστασία ἀκόμη «άνωτέρων πνευμάτων», εἴτε ἄσαρκων, εἴτε πλανητικῶν. Τέτοιες ὅμως Διάνοιες δέν εἶναι τοῦ τύπου ἐκείνων, πού ἐμφανίζονται στίς πνευματιστικές συγκεντρώσεις. Μόνο σέ σπάνιες, ἐξαιρετικές περιπτώσεις, ὀδηγοῦνε κι' ἐπηρεάζουνε τοὺς θνητούς, πού τοὺς ἐλκύουνε μαγνητικά, ἐξ αἰτίας τοῦ καρμικοῦ τους παρελθόντος. Γιά νά ἐπιτύχει κανεῖς μιά τέτοια εὐνοια δέν εἶναι ἀρκετό νά καθήσει καί νά περιμένει τήν «ἀνάπτυξη» πού ἐπιθυμεῖ. Μ' αὐτό τόν τρόπο ἀνοίγει τήν πόρτα σ' ἓνα σμῆνος ἀπό φαντάσματα, καλά, κακά, ἢ ἀδιάφορα, στά ὁποῖα τό μέντιουμ σκλαβώνεται γιά ὅλη του τή ζωή. Δέν ὑψώνω, λοιπόν, φωνή ἀντίθετη στόν πνευματιστικό μυστικισμό, ποῦναι ἅγιος κι' ἐξευγενίζει, ἀλλά ἐνάντια σ' αὐτόν τόν συγκεχυμένο μεντιουμισμό καί στίς ὁσοληψίες μέ μορμολύκεια. Αὐτά εἶναι φαινόμενα τῆς ἴδιας ποιότητας μ' ἐκεῖνα πού πρὶν ἀπό δύο αἰῶνες προκάλεσαν τήν καταστροφή σέ τόσοσους μάγους καί τόσοσες μάγισσες.

Ἐρώτ.: – Ὡστε ὑπνοεῖτε, ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι μαγεία καί τίποτε περισσότερο;

Ἀπάντ.: – Ἐννοῶ ὅτι, συνειδητά ἢ ἀσυνειδητά, κάθε ἐπικοινωνία μέ τοὺς πεθαμένους εἶναι νεκρομαντεία, μιά πάρα πολύ ἐπικίνδυνη ἀπασχόληση. Αἰῶνες πρὶν ἀπ' τό Μωϋσῆ, ὅλα τά ἔθνη τά προικισμένα μέ νοημοσύνη θεωρούσανε μιά τέτοια ἀσχολία ἀμαρτωλή καί σκληρή, γιατί ταράζει τήν ἀνάπαυση τῶν ψυχῶν κι' ἐμποδίζει τήν ἐξελικτική τους ἀνάπτυξη πρὸς ἄνωτερα πεδία. Ἡ σοφία ὄλων τῶν περασμένων αἰῶνων, στό σύνολό της, στάθηκε ἀπόλυτα ἀντίθετη πρὸς τέτοιου εἴδους πράξεις. Καί τέλος, σᾶς ξαναλέω αὐτό, πού δέν ἔπαψα νά ἐπαναλαμβάνω, γραπτά ἢ προφορικά, δεκαπέντε χρόνια τώρα. Ἐνῶ μερικά, ἀπ' τά λεγόμενα πνεύματα, δέν ξεύρουν τί λένε, κι' ἐπαναλαμβάνουνε μονάχα σάν παπαγάλοι ὅ,τι βρίσκουνε στόν ἐγκέφαλο τοῦ μέντιουμ, ἢ τῶν ἄλλων παρευρισκομένων, ὑπάρχουνε καί πνεύματα ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνα, πού μποροῦνε νά ὀδηγήσουν στό κακό. Αὐτά εἶναι δύο γεγονότα πολύ φανερά. Ἄν πᾶτε στοὺς πνευματιστικούς κύκλους τῆς Σχολῆς τοῦ Ἀλάν Καρντέκ, θά βρεῖτε πνεύματα πού ἐπιβεβαιώνουνε τή μετενσάρκωση καί μιλοῦνε σάν γνήσιοι ὀπαδοί τῆς ρωμαϊκῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἄν πᾶτε στοὺς «προσφιλεῖς μακαρίτες» τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν, θά τοὺς ἀκούσετε ν' ἄρνοῦνται τή μετενσάρκωση καί νά στηλιτεύουνε ὡς αἰρετικούς, ὅσους τήν πρεσβεύουν καί γενικά νά συντονίζονται μέ τίς ἀπόψεις τῶν διαμαρτυρομένων. Τά πιό καλά, τά πιό δυνατά σας μέ-

ντιουμ, όλα υποφέρανε σωματικά και διανοητικά. Σκεφθείτε τό θλιβερό τέλος του Τσάρλς Φόστερ, πού πέθανε σ' ένα φρενοκομείο, επικίνδυνος μανιακός. Τόν Σλαιντ, πού ήτανε έπιληπτικός, τόν Έγκλιντον, τό καλλίτερο τώρα μέντιουμ στην Άγγλία, πού πάσχει άπ' τήν ίδια άρρώστεια. Θυμηθείτε τή ζωή του Ντ. Χόουμ, άνθρώπου πού ή ψυχή του ήτανε γεμάτη χολή και πικρία, και πού ποτέ του δέν είπε ένα καλό λόγο, για όποιον ύποπτευότανε ότι κατέχει ψυχικές δυνάμεις.

Ό Καλβίνος αυτός του πνευματισμού χρόνια πολλά υπέφερε άπό μία άρρώστεια της σπονδυλικής στήλης, πού του δημιούργησαν οι έπικοινωνίες με τά «πνεύματα». Ήτανε τέλειο έρείπιο, όταν πέθανε. Σκεφθείτε άκόμη τή θλιβερή τύχη του κακόμοιρου Ουάσιγκτον Ίρβινγκ Μπίσοπ. Τόν έγνώρισα στη Ν. Ύόρκη, ήτανε δεκατεσσάρων χρόνων τότε και παρουσίαζε άναμφισβήτητη μεντιουμική ιδιοσυγκρασία. Ή άλήθεια είναι, ότι, ό καυμένος κορόϊδεψε τά πνεύματά του και τά βάφτισε: «άσυνείδητη μυϊκή δράση», προς μεγάλη ίκανοποίηση όλων τών όργανώσεων τών ύψιστα μορφωμένων κι' έπιστημόνων άφελών, και προς μεγάλη ώφέλεια της τσέπης του. Άλλά... «de mortuis nil nisi bonum». Τό τέλος του στάθηκε θλιβερό. Κατόρθωσε νά κρύψει έπιμελέστατα τις κρίσεις έπιληψίας πού πάθαινε, (τό πρώτο κι' ίσχυρότατο σύμπτωμα πραγματικού μεντιουμισμού). Και ποιός ξέρει άν είχε πεθάνει ή είχε μόνο πέσει σε κατάσταση καταληψίας, όταν έγινε ή νεκροψία του. Οι συγγενείς του ίσχυρίζονται πώς ζούσε, άν πιστέψουμε τά τηλεγραφήματα του Ρώυτερ. Και τέλος, άς δούμε τί απέγιναν οι άδελφές Φόξ, οι βετεράνοι τών μέντιουμ κι' ιδρύτριες του σύγχρονου Πνευματισμού. Ύστερα άπό δοσοληψίες σαράντα έτών με τούς «άγγέλους», καταλήξανε νά γίνουν άνιατες ήλίθιες, πού τώρα δηλώνουν σε δημόσιες όμιλίες, ότι τό έργο κι' ή φιλοσοφία όλης τους της ζωής υπήρξε μία άπάτη. Σας έρωτώ, τί είδους πνεύματα είναι αυτά πού τις ώθούνε σε μία τέτοια συμπεριφορά;

ΚΑΒΕΙΡΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Υπό ΕΥΑΓ. Σ. ΣΤΑΜΑΤΗ

1. Ἡ ἔκθεσις περὶ τῶν Καβειρίων Μυστηρίων εἶναι ἐκ τῶν δυσκολωτέρων προβλημάτων, τὰ ὅποια ἀντιμετωπίζουν οἱ ἀρχαιο-λόγοι καὶ οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὰς ἀρχαίας λατρείας, καὶ ἰδίως τὰς καλουμένας μυστηριακάς. Ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον, νοοῦνται ὅλαι αἱ λατρεῖαι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας, διὰ νά γίνῃ κανεῖς μέλος, πρέπει προηγουμένως νά ὑποστῇ ὠρισμένην κάθαρσιν, ὠρισμένον ἐξαγνισμόν. Κατὰ τὸν ὀρισμόν, τὸν ὁποῖον δίδουν πολλοὶ ἐρευνηταί, μυστήριον ἢ μυστήρια ὀνομάζεται μυστική, δηλ. ἀπόκρυφος ἱεροτελεστία, τελετὴ προσιτὴ μόνον εἰς τοὺς μεμνημένους. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, μυστηριακὸν χαρακτήρα ἔφερον οἰκογενειακὴ τις τελετὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ξένος πρὸς τὴν οἰκογένειαν ἐγένετο εἰς αὐτὴν δεκτός κατόπιν μυσσεως, ἢ πληρώσεως ὠρισμένων τύπων. Εἰς τοιοῦτους τύπους ὑπεβάλλετο καὶ ἡ διὰ τοῦ γάμου εἰς τὴν οἰκογένειαν εἰσερχομένη γυνή. Μυστήριον ἐπίσης ἔθεωρεῖτο ἡ τελετὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἔφηβοι ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνδρῶν.

Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν λατρείαν χθονίου τινός θεοῦ, ἐξελισσονται τὰ μυστήρια εἰς γενικωτέραν τελετὴν, εἰς τὴν ὁποίαν γίνονται δεκτοὶ καὶ ξένοι, ἐκτός τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, κατόπιν ὠρισμένων συμφωνιῶν, κατόπιν μυσσεως. Διὰ τῆς μυσσεως, ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ προσκτᾶται τὸν χαρακτήρα τοῦ μυστηριώδους, τὸ ὁποῖον διεγείρει τὴν περιέργειαν, ἐνῶ συγχρόνως γεννᾶται ἡ παράστασις, ὅτι πρόκειται περὶ πράγματος ἰδιαζόντως ἀγίου, τοῦ ὁποίου οἱ μύσται κοινωνοῦν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐξασφαλίζουν ἐπὶ τῆς γῆς μακάριον βίον καὶ εὐδαίμονα ἡσυχίαν μετὰ θάνατον.

Κάθε τελετὴ ἀποσκοπεῖ νά συνάψῃ ἡμᾶς πρὸς τὸν κόσμον καὶ πρὸς τὸν θεόν. Διὰ τῶν μυστηρίων ἐνισχύθησαν πολὺ αἱ ἐλπίδες τῶν ἀνθρώπων περὶ καλυτέρου βίου, τόσον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ὅσον καὶ μετὰ θάνατον.

Ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὑπῆρχε διάκρισις μεταξὺ θρησκείας καὶ Μυστηρίων. Ἐνῶ ἡ θρησκεία ὑπῆρχε φανερά δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μιᾶς Κοινωνίας, ἡ μυστηριακὴ λατρεία περιελάμβανε μόνον τοὺς ἐκλεκτούς, τὰ ἀνώτερα πνεύματα. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν μιᾶς θρησκείας ἐλάμβανον χώραν μυστηριακαὶ τελεταί, εἰς τὰς ὁποίας τὰ δρῶντα πρόσωπα

ἦσαν οἱ ιεροτελεσταί. Εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἀπαντῶμεν, ὡς γνωστόν, ἑπτὰ μυστήρια: Τὸ Βάπτισμα, τὸ Χρῖσμα, τὴν Εὐχαριστίαν, τὴν Μετάνοιαν, τὴν Ἱερωσύνην, τὸν Γάμον καὶ τὸ Εὐχέλαιον. Γενικῶς, ὁ ὅρος μυστήριον ἐπιδέχεται ἀρκετάς ἐρμηνείας: 1) Ἀπόκρυφος διδασκαλία εἰς τοὺς ὀλίγους. 2) Μυστικὴ συμβολικὴ ιεροτελεστία ἀπρόσιτος εἰς τοὺς ἀμύητους. 3) Ἱερόν πρᾶγμα κείμενον ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν. 4) Ἱερά τελετὴ διὰ τῆς ὁποίας μεταδίδεται ἡ χάρις τῶν θεῶν.

2. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἰδρύσεως τῶν Καβειρίων Μυστηρίων χάνεται εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων. Κατ' ἄλλους, ἡ λατρεία τῶν Καβείρων εἶναι αὐτόχθων λατρεία τῶν Πελασγῶν, παλαιῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, μεταδοθεῖσα ὑπ' αὐτῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ κατ' ἄλλους αὕτη εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς. Περί τῆς προελεύσεως τῶν Καβειρίων Μυστηρίων, ὁ Ἡρόδοτος γράφει τὰ ἐξῆς (II 51): «Αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐγὼ θά ὑπομνήσω, παρέλαβον οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων· ὅτι δὲ τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμοῦ ἔχουν τὰ αἰδοῖα ὀρθά, τοῦτο δὲν τό ἔμαθον παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ παρὰ τῶν Πελασγῶν μὲν πρῶτον τό ἔμαθον ἐξ ὅλων τῶν Ἑλλήνων οἱ Ἀθηναῖοι, παρὰ τούτων δὲ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ, καθ' ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἐλογίζοντο μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, κατώκησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὡς σύνοικοι, οἱ Πελασγοί, καὶ ἔκτοτε ἤρχισαν οὗτοι νὰ θεωροῦνται ὡς Ἕλληνες. Ἐκεῖνος δὲ, ὁ ὁποῖος ἔχει μνηθῆ εἰς τὰ Μυστήρια τῶν Καβείρων, τὰ ὁποῖα ἐπιτελοῦν οἱ Σαμόθρακες, παραλαβόντες παρὰ τῶν Πελασγῶν, αὐτὸς θά καταλάβῃ τί θέλω νὰ εἶπω μὲ τὰ λόγια μου. Διότι τὴν Σαμοθράκην κατώκουν προηγουμένως αὐτοὶ οἱ Πελασγοί, οἱ ὁποῖοι ἐγίναν σύνοικοι μὲ τοὺς Ἀθηναίους, παρ' αὐτῶν δὲ (τῶν Πελασγῶν) παρέλαβον τὰ Μυστήρια καὶ οἱ Σαμόθρακες.»

Τὸ κύριον ἱερόν τῶν Καβειρίων Μυστηρίων εἶχεν ἰδρυθῆ εἰς τὴν νῆσον Σαμοθράκην. Πότε ἐγίνε τοῦτο εἶναι ἄγνωστον. Ἐκ τῆς Σαμοθράκης δὲ ἰδρύθησαν ἱερά τῶν Καβείρων εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἀλλαχοῦ.

Ποῖοι ἦσαν οἱ Κάβειροι

3. Κατὰ τὴν παράδοσιν, οἱ Κάβειροι ἦσαν θεότητες ἀρχαιόταται, αἱ ἀρχαιότεραι ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα λατρευομένων θεοτήτων. Περί τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θεοτήτων αὐτῶν δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία τῶν συγγραφέων.

Κατὰ τὸν Ἀθηνίωνα, συγγραφεὰ τοῦ πρώτου αἰῶνος μ.Χ., οἱ Κάβειροι ἦσαν δύο, ὁ Ἰασιῶν καὶ ὁ Δάρδανος, υἱοὶ τοῦ Διὸς ἐκ

τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἄτλαντος Ἡλέκτρας. Κατὰ τὸν Μνασέαν, συγγραφέα τοῦ τρίτου αἰῶνος π.Χ., οἱ Κάβειροι ἦσαν τρεῖς, ὅσαι καὶ αἱ ἀδελφαὶ τῶν Καβειρίδες νύμφαι, τέκνα τοῦ Ἡφαιστού καὶ τῆς Καβειροῦς, θυγατρὸς τοῦ Πρωτέως καὶ τῆς Ἀγχιόνης. Κατὰ τὸν Διονυσόδωρον, συγγραφέα τοῦ 3ου αἰ. π.Χ., ὑπῆρχον δύο ζεύγη Καβείρων: ὁ Ἀξιόκερσος, ἡ Ἀξίερος, ὁ Καδμίλος ἢ Κασμίλος καὶ ἡ Ἀξιόκερσα, ταῦτιζομένων τῶν θεοτήτων τούτων πρὸς τὸν Πλούτωνα, τὴν Δήμητρα, τὸν Ἑρμῆν καὶ τὴν Περσεφόνην ἀντιστοιχῶς. (Pauly-Wissowa R.E. Κάβειρος).

Λατρεία τῶν Καβείρων ὑπῆρχε παλαιότατα εἰς τὴν Μέμφιδα τῆς Αἰγύπτου, εἰς τὴν Φρυγίαν τῆς Μ. Ἀσίας, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Πόντου, εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, εἰς τὰς νήσους Σαμοθράκην καὶ Λῆμνον. Ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ἦτο μεμυημένος εἰς τὰ Καβείρια μυστήρια εἰς τὴν Σαμοθράκην, ὅπου ἐγνώρισε τὴν Ὀλυμπίαν, τὴν μητέρα τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου, ἡ ὁποία λέγεται ὅτι ἦτο καὶ ἱέρεια τῶν Καβείρων. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἡ λατρεία τῶν Καβείρων εἶναι σπανιωτάτη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λατρείαν αὐτῶν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Εἰς τὴν Ἀνθηδῶνα, Βοιωτικὴν πόλιν βορείως τῶν Θηβῶν, εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου, ὑπῆρχε μέγα ἱερόν τῶν Καβείρων. Ἐξ χιλόμετρα δυτικῶς τῶν Θηβῶν, ὑπῆρχεν ἐπίσης μέγα λατρευτικόν κέντρον τῶν Καβείρων. Τοῦτο ἀνεκαλύφθη ὅλως τυχαίως καὶ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ 1887-8, τὰς ὁποίας διενήργησαν Γερμανοὶ ἀρχαιολόγοι, ἦλθεν εἰς φῶς ὀλόκληρον τὸ συγκρότημα τοῦ Ἱεροῦ. Ἐκεῖ ἐλατρεύετο ὁ Κάβειρος, πατήρ καὶ υἱὸς εἰς ἰδιαίτερον ἱερόν καὶ εἰς ἄλλο ἱερόν ὁ Ἀξίερος καὶ ἡ Ἀξιόκερσα. Φαίνεται δέ, ὅτι εἰς τὴν λατρείαν πατρὸς καὶ υἱοῦ Καβείρου, τὴν ἐξέχουσαν φυσιογνωμίαν κατεῖχεν ὁ υἱός, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν εὐρεθέντων πηλίνων ὁμοιωμάτων αὐτοῦ· διότι εὐρέθησαν ἑπτακόσια ὁμοιώματα τοῦ υἱοῦ καὶ πενήντα μόνον ὁμοιώματα τοῦ πατρὸς. Ἡ τοποθεσία τοῦ Ἱεροῦ τῶν Καβείρων τῶν Θηβῶν, ὁμοιάζει πρὸς τὰς τοποθεσίας καὶ τῶν ἄλλων λατρευτικῶν κέντρων τῶν Καβείρων καὶ θεωρεῖται χαρακτηριστικὴ τῆς λατρείας αὐτῶν. Ταῦτα γενικῶς εὐρίσκονται εἰς κοιλάδα κατάφυτον διαρρεομένην ὑπὸ ρύακος. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἐρειπίων τῶν Καβειρίων Ἱερῶν, εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς, συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ Ἱερόν ἰδρύετο πάντοτε πρὸς τὴν μίαν ὄχθην τοῦ ρύακος. Τὸ ἱερόν τῶν Θηβῶν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τοῦ ρύακος, ὁ ὁποῖος σήμερον δὲν ἔχει νερό. Τὸ κατάφυτον τῆς περιοχῆς, ἡ ὀμαλότης τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα ἡρεμία καὶ ἡσυχία, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ

ελαφρότατα θορυβούντα ὕδατα τῶν ρυάκων, εἶναι τὰ ἐξωτερικά γνωρίσματα τῶν Ἑλληνικῶν ἱερῶν τῶν Καβείρων, ἰδίως τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Σαμοθράκης. Εἰς τὴν Βοιωτίαν ὑπῆρχε καὶ τρίτον Ἱερόν τῶν Καβείρων, εἰς τὴν παραθαλασσίαν πόλιν Λάρυμναν, δυτικῶς τῆς Ἀθηδῶνος.

Εἰς τὴν Ἀττικὴν, δὲν ὑπῆρχεν ἰδρυμένον ἱερόν τῶν Καβείρων, διότι ἐκεῖ εἶχε ἰδρυθῆ τὸ ἱερόν τῆς Ἐλευσίνας, ὅπου ἐλατρεύετο μήτηρ καὶ κόρη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἱερόν τῆς Σαμοθράκης καὶ τὸ ἕτερον τῶν Θηβῶν, ὅπου ἐλατρεύετο πατήρ καὶ υἱός.

Κατὰ τὸν Πausανίαν (X 38, 7) καὶ εἰς τὴν Ἄμφισσαν ὑπῆρχεν ἱερόν τῶν Καβείρων. Συναφῶς ὁ Πausανίας λέγει τὰ ἐξῆς:

«... ἄγουσι δὲ καὶ τελετὴν οἱ Ἄμφισσεῖς Ἀνάκτων καλουμένων παιδῶν. Οἵτινες δὲ θεῶν εἰσὶ οἱ Ἄνακτες παῖδες, οὐ κατὰ τ' αὐτὰ ἐστὶν εἰρημένον, ἀλλ' οἱ μὲν εἶναι Διοσκούρους, οἱ δὲ Κούρητας, οἱ δὲ πλέον τι ἐπίστασθαι νομίζοντες Καβείρους λέγουσι».

(Ἐορτάζουν δὲ οἱ Ἄμφισσεῖς καὶ ἐορτὴν τῶν παιδῶν τῶν καλουμένων Ἀνάκτων (βασιλέων). Τί εἶδους δὲ θεοὶ εἶναι οἱ Ἄνακτες παῖδες, δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ Διόσκουροι (Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης), ἄλλοι δὲ ὅτι εἶναι Κούρητες (νέοι πολεμισταὶ), ἐκεῖνοι δὲ, οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι γνωρίζουν καλύτερον, ὀνομάζουν αὐτοὺς Καβείρους). Μέχρι σήμερα ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη δὲν ἔχει φέρει τίποτε εἰς φῶς σχετικόν μὲ τὸ ἱερόν τοῦτο, ἐν Ἄμφισσῃ. Δὲν εἶναι ὅμως γνωστόν ἂν ἔχουν γίνεαι σχετικαὶ ἀνασκαφαί. Εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεάν Ἑλλάδα μνημονεύονται ἱερά τῶν Καβείρων, ἐνῶ διὰ τὴν Πελοπόννησον αἱ συναφεῖς πληροφοροῖα εἶναι ἐλάχισται.

Εἰς τὴν Δῆλον, φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἱερόν τῶν Καβείρων, συνδεόμενον πρὸς τὸ ἐν Σαμοθράκῃ ἱερόν, ὡς θὰ ὑπομνησθῆ καὶ κατωτέρω.

Εἰς τὴν Σικελίαν καὶ τὴν βόρειον Ἀφρικὴν, ὑπῆρχον πολλὰ ἱερά τῶν Καβείρων, ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ἡ λατρεία τῶν θεοτήτων αὐτῶν ἦτο εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς εὐρέως διαδεδομένη.

4. Περισσότερας πληροφορίας ἔχομεν διὰ τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων ἐν Σαμοθράκῃ. Τὰ ἐν Σαμοθράκῃ Καβείρια μυστήρια θεωροῦνται κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἰσότιμα πρὸς τὰ Ἐλευσίνια, ὡς πληροφοροῦμεθα παρὰ τοῦ διασήμου ἱατροῦ Γαληνοῦ, τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ., ὅστις γράφει τὰ ἐξῆς:

«Ἄπαντες γάρ, ὡς οἶμαι, καὶ κατ' ἔθνος καὶ κατ' ἀριθμὸν ἀνθρωποι, ὅσοι τιμῶσιν θεοὺς, οὐδὲν ὅμοιον ἔχουσιν Ἐλευσινίοις

καί Σαμοθρακίους ὀργίους» (Γαληνός, Περί χρείας τῶν μορίων 2XVII 1 III p. 31, Kühn).

(Διότι, καθὼς νομίζω, οἱ ἄνθρωποι, τόσον κατὰ τό πλῆθος τῶν διαφόρων φυλῶν, ὅσον καί κατὰ τό πλῆθος αὐτῶν, οὐδέν παρόμοιον ἔχουν πρὸς τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίνος καί τῆς Σαμοθράκης).

Εἰς τὴν Σαμοθράκην, οἱ Κάβειροι ὀνομάζονται θεοὶ μεγάλοι Σαμόθρακες ἢ Σαμόθρακες Κάβειροι. Εἰς τὰς εὐρεθεῖσας κατόπιν ἀνασκαφῶν ἐπιγραφάς πάντοτε οἱ Κάβειροι ὀνομάζονται οἱ Μεγάλοι θεοὶ καί οὐδέποτε διὰ τοῦ ὀνόματός των. Εἰς τὴν δημιουργουμένην ἀπορίαν, ἂν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐπιστεύετο ἢ ὑπαρξίς μεγάλων καί μικρῶν θεῶν, ἄς ἐπιτραπῆ νά σημειώσωμεν ὅτι πράγματι ὑπῆρχε ἡ διάκρισις αὐτή, τὴν ὅποιαν ἀπαντῶμεν βραδύτερον καί εἰς τοὺς Πυθαγορείους καί τὸν Πλάτωνα, ἀλλὰ καί εἰς ὅλας τὰς θρησκείας, τὰς μονοθεϊστικὰς ἢ τὰς πολυθεϊστικὰς. Εἰς αὐτάς, ἀντὶ νά ὑπάρχουν μικροὶ θεοὶ, ὑπάρχουν ἅγιοι, ἀρχάγγελοι, ἄγγελοι κ.λπ. Ἡ αὐτὴ ἰδέα παρατηρεῖται καί εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν Πυθαγορείων καί Πλατωνικῶν δογμάτων περὶ ψυχῆς, κατὰ τὰ ὅποια ὑπάρχει μία ψυχὴ τοῦ κόσμου, τῆς ὁποίας μόρια εἶναι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων, αἱ ὅποιαί μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν σπεύδουν καί ἐπανέρχονται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου, ἐκ τῆς ὁποίας ἔχουν προέλθει. Ὅταν οἱ θεοὶ δὲν ὀνομάζονται διὰ τοῦ ὀνόματός των, αἴρονται οὗτοι ὑπὲρ τὴν σφαιραν τοῦ ὄρατοῦ καί τοῦ αἰσθητοῦ, διαχωρίζονται ἐκ τῆς ἐξαρτήσεώς των ἐκ τῆς κοσμικῆς καί τῆς ἐπιγείου παραδόσεως, χωρὶς νά παύη νά ὑπάρχει ἡ μέ πλήρη μυστικισμὸν ἐρμηνευομένη θρησκευτικὴ παράδοσις.

5. Περί τοῦ περιεχομένου τῶν ἐν Σαμοθράκῃ Καβειρίων μυστηρίων, εἶναι γνωστὰ πολὺ ὀλιγώτερα ἐκείνων, τὰ ὅποια γνωρίζομεν διὰ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια. Κατὰ τινὰ παράδοσιν, ἡ ἐορτὴ ἐνός ἱεροῦ γάμου λαμβάνει χώραν εἰς τὴν Σαμοθράκην, ὅπου κλέπτεται παρὰ τοῦ Καδμίλου ἢ Καβειρίσ κόρη, ἀναζητεῖται κατόπιν ἢ ἀπαχθεῖσα καί τέλος, ὑπὸ τὸν χορὸν καί τοὺς ὕμνους γυναικῶν, τελεῖται ὁ γάμος. Ἡ λειτουργία κατὰ τὰ τρία ταῦτα στάδια συνιστᾷ τὰ δρώμενα κατὰ τὴν συμβολικὴν ἐκείνην ἱεροτελεσίαν. Ὁ γάμος ἐντεῦθεν συμβολίζει τὴν διαιώνισιν τῆς ζωῆς καί τὸν ἐξαγνισμὸν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Παρ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θά μνηθοῦν, ζητεῖται νά εἶναι ἀγνοί. Τὴν καθαρότητά των δεικνύει ἡ περὶ τό σῶμα τῶν μυστῶν φορουμένη ἐρυθρὰ ζώνη. Ἐκτός ὅμως τῆς ζώνης αὐτῆς, οἱ μῦσται ἔφερον καί δακτύλιον ἐκ σιδήρου, ἐπειδὴ κατὰ τὴν λαϊκὴν παράδοσιν, εἰς τό μέταλλον

τοῦτο ἐγκλείεται μαγική δύναμις. Τά Καβείρια μυστήρια εὐρίσκονται εἰς ἐντελῶς ἰδιαιτέραν σχέσιν πρὸς τὸ γίγνεσθαι τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Περί τούτου μαρτυρεῖ, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Ῥωμαίου συγγραφέως Πλινίου, ὅτι ὁ περίφημος γλύπτης Σκόπας εἶχε κατασκευάσει ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Πόθου, δηλ. τοῦ Ἐρωτος. Εἰς τὰς θυσίας, αἵτινες προσεφέροντο κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας ἐν Σαμοθράκῃ, περιλαμβάνεται πρωτίστως ἡ θυσία τοῦ κριοῦ, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων νομισμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα παρίστανται τοιαῦται θυσίαι.

Ὁ Καδμίλος, ὅστις, κατὰ τὸν Διονυσόδωρον, ταυτίζεται πρὸς τὸν Ἑρμῆν, λατρεύεται ὡς ἰθυφαλλικός, ἐνῶ διὰ τῆς λατρείας ἐν γένει καὶ τῆς παραστάσεως αὐτῆς ἐξαιρεται ὁ νόμος τῆς γονιμότητος. Εἰς τὸ ἐν Λήμνῳ ἱερόν τῶν Καβείρων, ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας κατ' ἔτος ἔσβηνε κάθε πῦρ. Ἐναμμα πυρός ἐγένετο μετὰ τὴν πάροδον τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, ὅταν ἐπέστρεφεν ἐκ τῆς νήσου Δήλου τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλὲν ἐκεῖ πλοῖον κομίζον τὸ ἱερόν πῦρ. Ὅταν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν Δήλον ἐλατρεύετο ὁ ἰθυφαλλικός Ἑρμῆς, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν συναφῶν ἐκ μαρμάρου παραστάσεων, θὰ κατανοήσωμεν τὸν σύνδεσμον, ὅστις ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ἱερῶν τῆς Δήλου καὶ τῶν ἱερῶν τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης καὶ τῆς Λήμνου. Σύνδεσμον παλαιότατον, ἀναγόμενον εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν τῶν Πελασγῶν, ἤτοι εἰς χιλιάδας τινὰς ἔτη π.Χ.

6. Κατὰ τὸν Θέωνα τὸν Σμυρναῖον, συγγραφεὴ τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ., ἡ μύησις (εἰς τὰ Καβείρια καὶ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια) ἀπαρτίζεται ἀπὸ πέντε μέρη. Τὸ πρῶτον μέρος, ἢ ὁ πρῶτος βαθμὸς εἶναι ὁ καθαρμός· διότι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἰσοδοχὴ εἰς ὅλους ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ μετάσχουν τῶν μυστηρίων, ἀλλ' ὑπάρχουν μερικοί, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπαγορεύεται ἡ συμμετοχὴ, π.χ. εἰς τοὺς ἐγκληματίας καὶ τοὺς φλυάρους· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἐπιτρέπεται ἡ εἰσοδος, πρέπει προηγουμένως νὰ ὑποστοῦν ἓνα καθαρμόν. Μετὰ τὴν κάθαρσιν, δεῦτερος βαθμὸς εἶναι ἡ παράδοσις τῆς τελετῆς, δηλαδὴ ἡ ἐρμηνεῖα καὶ διδασκαλία τοῦ τελετουργικοῦ καὶ συμβολικοῦ μέρους τῶν μυστηρίων. Τρίτος βαθμὸς εἶναι ὁ ἐπονομαζόμενος ἐποπτεία. Τέταρτος δέ, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ ἐπισφράγισμα τῆς ἐποπτείας, εἶναι ἡ ἀνάδεσις στεφάνων καὶ ἡ ἐπίθεσις αὐτῶν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν μουυμένων, ὥστε εἰς ὅ,τι ἐμυήθη κανεῖς, ἢ συνωδεύθη ἀπὸ λαμπάδας, ἢ ἔτυχε κάποιας ἱεροφαντίας ἢ ἱερωσύνης, νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἄλλους. Πέμπτος, τέλος, βαθμὸς εἶναι ἡ ἐκ τῶν προηγουμένων τελειοποίησις καὶ εὐδαιμονία, ὡς εἶναι οἰκεία καὶ

προσφιλής εις τούς θεούς και παρατηρείται μόνον εις αυτούς. (Θέων, Περί τῶν κατὰ τό μαθηματικόν χρησίμων εις τήν Πλάτωνος ἀνάγνωσιν, ἔκδ. Hiller σελ. 14, Leipzig 1878).

7. Κατὰ τόν συγγραφέα Διόδωρον τόν Σικελιώτην (V 47-50), οἱ Κάβειροι ἐθεωροῦντο προσωποποιήσις τῆς πίστεως περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Οἱ ἱερεῖς τῶν ἐν Σαμοθράκῃ Ἱερῶν τῶν Καβείρων ἦσαν κληρονομικοὶ καὶ ὠνομάζοντο Καδμίλοι, ἐκ τοῦ παιδός Καδμίλου. Ὁ μουύμενος ὠδηγεῖτο νά καθίση ἐπὶ θρόνου, ὁπότε ἐγίνετο εις αὐτόν δοκιμασία καὶ διδασκαλία. Ἡ σχετικὴ τελετὴ ὠνομάζετο θρονισμός. Ἐκτός τῆς ἐρυθρᾶς ζώνης, ὁ μουύμενος ἐφόρει εις τήν κεφαλὴν στέφανον ἐκ κλάδων ἐλαίας, ὅστις συνεκράτει λεπτόν πέπλον. Πρὸ τοῦ θρόνου ἔκαιε πυρὰ, περὶ τήν ὁποίαν ὠρχοῦντο οἱ ἱερεῖς ψιθυρίζοντες ἀκαταλήπτους λέξεις καὶ φράσεις. Λέγεται ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Ἀγαμέμνων εἶχον μνηθῆ εις τὰ Καβείρια μυστήρια, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἔλαβον μέρος κατὰ τήν πολιορκίαν τῆς Τροίας. Ἀναφέρει ἐπίσης ἡ παράδοσις, ὅτι ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Ὀρφεύς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀργοναυτῶν εἶχον ἐπίσης μνηθῆ εις τὰ μυστήρια τῶν Καβείρων, ἐν Σαμοθράκῃ. Αἱ πληροφορίες αὐταὶ μᾶς δίδουν μίαν εἰκόνα τοῦ κύρους τοῦ Ἱεροῦ τῆς Σαμοθράκης, πρὸς τό ὅποιον ἔτρεχον οἱ ἰσχυροὶ τῆς ἡμέρας καὶ κατὰ τήν ἀκμὴν τῆς Ρώμης ἀκόμη, μέχρι τῶν πρώτων αἰῶνων μ.Χ. Μεταδίδεται μάλιστα, ὅτι καὶ ὁ Γερμανικός, ὁ διάδοχος τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου, μεταβαίνων εις Συρίαν διὰ νά ἀναλάβῃ τήν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων τῆς Ρώμης, κατηυθύνθη ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους πρὸς τήν Σαμοθράκην, διὰ νά προσκυνήσῃ εις τό Ἱερόν καὶ νά μνηθῆ εις τὰ Καβείρια μυστήρια, ἀλλὰ δέν κατάρθωσε νά φθάσῃ ἐκεῖ ἔνεκα τῶν σφοδρῶν βορείων ἀνέμων. Τοῦτο ἐθεωρήθη κακός οἰωνός καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ὁ Γερμανικός ἀπέθανε δηλητηριασθεὶς, ὡς ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, κατὰ τόν Ρωμαῖον συγγραφέα Τάκитον.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς Ἰππόλυτος τοῦ 2ου αἰ. παρέχει τήν ἐξῆς πληροφορίαν περὶ τῶν ἐν Σαμοθράκῃ Καβείρων:

«... διαρρήδην γάρ οἱ Σαμόθρακες τόν Ἀδάμ (= Ἀδάμνα λέγει ὁ Ἡσύχιος = φιλοῦντα) ἐκείνον παραδιδόασιν ἐν τοῖς μυστηρίοις τοῖς ἐπιτελουμένοις παρ' αὐτοῖς ἀρχάνθρωπον. Ἔστηκε δὲ ἀγάλματα δύο ἐν τῷ Σαμοθράκων ἀνακτόρῳ ἀνθρώπων γυμνῶν, ἄνω τεταμένας ἐχόντων τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας εις οὐρανόν καὶ τὰς αἰσχύνας ἄνω ἐστραμμένας, καθάπερ ἐν Κυλλήνῃ τό τοῦ Ἑρμοῦ· εἰκόνες δὲ εἰσὶ τὰ προειρημένα ἀγάλματα τοῦ ἀρχανθρώπου καὶ τοῦ ἀναγεννωμένου πνευματικοῦ, κατὰ πάντα ὁμοοῦσι ἐκείνῳ τῷ ἀνθρώπῳ».

(Διότι οι Σαμόθρακες σαφῶς ὀνομάζουν ἐκεῖνον τὸν ἀγαπώμενον παρ' αὐτῶν εἰς τὰ μυστήρια, τὰ ὁποῖα ἐπιτελοῦν, ἀρχικὸν ἄνθρωπον. Ὑπάρχουν δὲ εἰς τὸ ἱερόν τῆς Σαμοθράκης δύο ἀγάλματα γυμνῶν ἀνθρώπων, ἐχόντων καὶ τὰς δύο χεῖρας τεταμένας ἄνω πρὸς τὸν οὐρανόν καὶ τοὺς φαλλοὺς ἐστραμμένους πρὸς τὰ ἄνω, ὅπως ἔχει καὶ τὸ ἐν Κυλλήνῃ ἄγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ· τὰ προλεχθέντα δὲ ἀγάλματα εἶναι εἰκόνες τοῦ ἀρχανθρώπου καὶ τοῦ ἀναγεννωμένου πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ πάντα ὁμοούσιος πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον). (Ἰππόλυτος, κατὰ πασῶν αἰρέσεων ἐλεγchos V 8 σελίς 90, 24 ἔκδ. Wendland). Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, οἱ Κάβειροι τῆς Σαμοθράκης ἐτιμῶντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὡς προστάται τῶν ναυτιλλομένων. Οἱ σωζόμενοι ἐκ θαλασσοῦ ναυαγίου κατέθετον εἰς τὸ ἱερόν τῆς Σαμοθράκης ἀφιέρωματα ἢ τὴν κόμην των, ὡς ἐξέχον καὶ ἰδιάζον ἀφιέρωμα, ὡς συνάγεται ἐκ τινος ἐπιγράμματος τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας (σ. 164), ὅπου διαβάζομεν:

«... Σαμόθραξι θεοῖς σωθεῖς ἐκ πελάγους Λουκιλλιος ὦδε κέκαρμαι τὰς τριχὰς τῆς κεφαλῆς· ἄλλο γὰρ οὐδὲν ἔχω».

(Εἰς τοὺς θεοὺς τῆς Σαμοθράκης ἐγὼ ὁ Λουκιλλιος σωθεῖς ἐκ θαλασσοταραχῆς καταθέτω ἐδῶ τὰς κοπεῖσας τριχὰς τῆς κεφαλῆς μου· διότι δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο).

Ἡ ἐπίδρασις τῆς μυήσεως εἰς τὰ ἐν Σαμοθράκῃ μυστήρια τῶν Καβείρων διαφαίνεται καθαρά καὶ ἐκ διηγήσεως τοῦ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου, ὅστις γράφει:

«... γίνεσθαι δε φασὶ καὶ εὐσεβεστέρους καὶ δικαιότερους καὶ κατὰ πᾶν βελτίονας ἑαυτῶν τοὺς τῶν μυστηρίων κοινωνήσαντας» (V 49).

(... λέγουν δὲ ὅτι οἱ μυηθέντες γίνονται καὶ εὐσεβέστεροι καὶ κατὰ πᾶν καλύτεροι ἀφ' ὅ,τι ἦσαν πρότερον).

9. Τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τοὺς ἐρευνητὰς τῶν Καβείρων μυστηρίων, εἶναι κυρίως δύο: Τὸ πρῶτον ἐκ τούτων εἶναι ἡ ἀρχικὴ προέλευσις τῆς λατρείας τῶν Καβείρων. Τὸ δεύτερον εἶναι ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἀναπαράστασις τῆς λειτουργίας κατὰ τὴν ἱεροτελεστιαν ἐν γένει, τὸσον τῆς μυήσεως, ὅσον καὶ τῆς ἐβδομαδιαίας τοιαύτης, ἢ τῆς κατὰ μεγαλύτερα χρονικὰ διαστήματα ἐπιτελουμένης λειτουργίας, καὶ ἡ ἐρμηνεῖα τοῦ βαθυτέρου νοήματος αὐτῆς. Ἐκτός τῆς διαπιστώσεως τοῦ Ἡροδότου (II 51), ὅστις λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων παρὰ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, τῶν Πελασγῶν, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι πληροφορίαι περὶ λατρείας τῶν Καβεί-

ρων εἰς τὴν Φοινίκην καὶ τοῦ Ἡροδότου πάλιν (III 37) περὶ τῆς λατρείας τῶν Καβείρων εἰς τὴν Αἴγυπτον, περὶ τῶν ὁποίων γράφει τὰ ἐξῆς:

«Ὅτε ὁ Καμβύσης (ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν) εἰσηλθεν εἰς τὴν Μέμφιδα, ἐπεσκέφθη καὶ τὸ ἱερόν τοῦ Ἡφαίστου καὶ κατεγέλασε πολλά ἀγάλματα τοῦ θεοῦ τούτου. Διότι τὸ ἐδῶ ἄγαλμα τοῦ Ἡφαίστου εἶναι ὁμοιώτατον πρὸς τὸ τῶν Παταίκων (θεοτήτων) τῶν Φοινίκων, τὸ ὁποῖον οἱ Φοινίκες ἔχουν τοποθετήσει εἰς τὰς πύρας τῶν πλοίων των. Δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν τὸ ἔχουν ἴδει, θὰ τὸ ἐξηγήσω ἐγὼ. Αἱ θεότητες αὐταὶ (τῶν Παταίκων) ἔχουν τὴν μορφήν πυγμαίου ἀνδρός. Εἰσηλθε ὁ Καμβύσης εἰς τὸ ἱερόν τῶν Καβείρων, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέρχεται κανεὶς ἄλλος, ἐκτὸς τῶν ἱερέων. Ταῦτα τὰ ἀγάλματα τὰ ἔκαυσε εἰρωνευθεὶς αὐτά. Εἶναι δὲ αὐτὰ ὅμοια πρὸς τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἡφαίστου καὶ λέγεται ὅτι (οἱ Κάβειροι) εἶναι παῖδες τοῦ Ἡφαίστου».

Ἄλλη πληροφορία, πλὴν τῆς προηγουμένης τοῦ Ἡροδότου, περὶ πυγμαίας μορφῆς τῶν Καβείρων, δὲν ἔχει διασωθῆ. Ἐξ ὅλων τῶν πληροφοριῶν, αἵτινες ἔχουν περισωθῆ, εἶναι ἀδύνατον νὰ συναχθῆ μὲ κάποιαν πιθανότητα ὁ τόπος τῆς ἀρχικῆς προελεύσεως τῆς λατρείας τῶν Καβείρων. Ἐάν δεχθῶμεν ὅτι οἱ Πελασγοὶ εἶναι παλαιότεροι τῶν Αἰγυπτίων τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς, ὡς τοῦτο φαίνεται πιθανώτατον, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ λατρεία τῶν Καβείρων εἶναι αὐτόχθων Ἑλληνικὴ καὶ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἠπειρωτικοῦ καὶ νησιωτικοῦ χώρου, μετεδόθη εἰς τὴν Ἑγγύς Ἀνατολήν καὶ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ὑπέστη μεταβολὰς κατὰ τὸ ἐξωτερικόν μέρος τῆς παραστάσεως καὶ τῆς λατρείας τῶν Καβείρων.

Ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἱεροτελεστίας τῆς μύσεως καὶ τοῦ βαθυτέρου νοήματος αὐτῆς εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ δοθῆ ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησις. Καὶ τοῦτο, ἔνεκα τῆς ἀπολύτου μυστικότητος, τὴν ὁποίαν ἐτήρουν οἱ μεμνημένοι εἰς τὰ Καβείρια μυστήρια. Οἱ νεώτεροι ἐρευνῆται καὶ μύσται διατυπώνουν πολλὰς εἰκασίας, τὰς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ συγκεφαλαιώσωμεν ὡς ἐξῆς: Αἱ θεότητες τῶν Καβείρων εἶναι αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι παρίστανται κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς ἐορτῆς, δροῦν δὲ καὶ κυβερνοῦν τὸ σύμπαν. Κατὰ τὸ πλεῖστον, ὀνομάζονται τέκνα τοῦ Ἡφαίστου, τὸν ὁποῖον συναντῶμεν, λέγει ὁ Γερμανὸς θεολόγος καὶ φιλόσοφος Schelling (1775-1854) ὑπὸ διάφορα ὀνόματα καὶ διαφόρους συμβολισμούς εἰς τὰς παλαιὰς θρησκείας. Ὁ Ἡφαίστος εἶναι ὁ σύνδεσμος τοῦ ἀνωτέρου θεοῦ καὶ τῶν κατωτέρων θεοτήτων. Εἶναι ὁ κατασκευαστὴς τοῦ κόσμου, ὁ θεουργός κατ'

έντολήν τοῦ ἀνωτέρου θεοῦ ὡς εἰκάζεται ἐκ τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων. Ὁ Καδμίλος εἶναι ὁ μεσάζων υἱὸς τοῦ ὑπερτάτου θεοῦ πρὸς τὰς κατωτέρας θεότητες καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἡ Καβειρική μυσταγωγία παριστᾷ σύστημα θεοτήτων, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία καὶ ἡ δύναμις προχωρεῖ κατὰ ἀριθμητικὴν πρόοδον καὶ καταλήγει εἰς τὸν ἀνώτατον καὶ μοναδικόν καὶ ὑπερκόσμιον θεόν. Αἱ θεότητες τῶν Καβείρων παριστοῦν τὴν ἀέναον ζωὴν καὶ τὴν εἰς τὸ σύμπαν λειτουργοῦσαν θεουργίαν, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ἀόρατον, τὸ ὑπερπραγματικόν, τὸ ὑπερβατικόν φέρεται ἀδιαλείπτως πρὸς ἀποκάλυψιν καὶ πραγμάτων. Ταῦτα παρίστα ὡς πιστεύεται, ἡ συμβολικὴ διδασκαλία τῶν Καβειρίων μυστηρίων. Ἡ μῆσις εἰς τὰ ἐν Σαμοθράκῃ μυστήρια εἶχε σκοπὸν νὰ εἰσαγάγῃ τὸν μουύμενον εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἐνοιῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους θεοὺς καὶ νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὸ νόημα τοῦ κόσμου. Ὁ μουύμενος, διὰ τοῦ κατὰ τὴν μῆσιν καθαγιασμοῦ, ἐγίνετο ὁ ἴδιος μέλος ἀρρήκτου μαγικῆς ἀλύσεως, ἐγίνετο ὁ ἴδιος δεκτὸς εἰς τὴν ὁμηγυριν, ὡς εἰς Κάβειρος. Ὡς διαπιστοῦται ἐκ τινος ἐπιγραφῆς, ὁ μουύμενος ἐφέρετο ὑψηλὰ καὶ μετεῖχε τῆς στρατιᾶς τῶν ἀνωτέρων θεῶν. Διὰ τῆς μῆσεως εἰς τὰ Καβείρια μυστήρια, ἐπήρχετο ἐξαγνισμὸς τοῦ ἀτόμου, εἰς τὸ ὁποῖον διηνοίγετο ἡ λεωφόρος πρὸς κατανόησιν τινὰ τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ περιβάλλοντος τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου.

Ἕνας ἄνθρωπος πεθαίνει μέσα μου κάθε φορά που ἕνας ἄνθρωπος πεθαίνει σὲ κάποιο μέρος, δολοφονημένος ἀπὸ τὸ μίσος ἄλλων ἀνθρώπων.

Ἕνας ἄνθρωπος πεθαίνει μέσα μου κάθε φορά πού στήν Ἀσία ἢ στήν ὄχθη ἑνὸς ποταμοῦ στήν Ἀφρική ἢ στήν Ἀμερική ἢ μέσα σ' ἕνα εὐρωπαϊκὸ κῆπο, ἢ σφαῖρα ἑνὸς ζωντανοῦ κάνει νὰ πέσῃ ἕνας ἄλλος ζωντανός.

JAIME TORRES BODET

ΝΙΛΑΚΑΝΤΑ ΣΡΙ ΡΑΜ

Τό Σύμβολο του Λωτού

Ίσως τό πιό ὁμορφο σύμβολο τῆς ὄλης πορείας τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελιξέως εἶναι τό φυτό τοῦ λωτοῦ, πού τόσο συχνά ἀναφέρεται στήν ἀρχαία Ἰνδική φιλολογία. Ἡ ρίζα του ἀπλώνεται στή λάσπη τοῦ βυθοῦ, τό στέλεχος του ἀνεβαίνει ἀπαλά μέσ' ἀπό τά νερά καί ἀποθέτει τά φύλλα του στήν ἐπιφάνειάν των, ἐνῶ τό ἄνθος του στό μέσον ἀνοίγει τήν καρδιά του στόν ἀέρα καί τό ἡλιοφῶς. Τά νερά εἶναι λασπώδη στόν βυθό, ἀλλά βαθμηδόν καθαρίζουν κοντύτερα πρὸς τήν ἐπιφάνεια. Ὁ ἀέρας συμβολίζει τήν ἄνωθεν ἔμπνευσι καί τό φῶς μαρτυρεῖ τήν ἐνημερότητα, τήν πνευματική ἐνέργεια καί κατανόησι. Τό ἀνοίγμα τοῦ ἄνθους εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἐσωτερικῆς ὁμορφιάς, καί τό ἄνθος τό ἴδιο, μέ τήν ἀπαλότητα τῶν πετάλων του, εἶναι τό ἔμβλημα τῆς ὠριμότητος καί τελειότητος. Κάθε ἀνθρώπινη ὄντοτης, στήν ψυχική καί νοητική της ὑπαρξι, εἴτε σέ σπέρμα ἢ βαθμό ἀναπτύξεως, πρῶτα συλλαμβάνεται στόν μόχθο τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, ὅπου μορφοποιεῖται ὁ κλῆρος του ἢ, γιά νά ἐκφράσωμε τά πράγματα ὀρθότερα, σύρεται ἀπό τίς τάσεις τῆς φύσεώς της. Ἡ διαδοχική ζωὴ εἶναι ἡ προσπάθεια –συνειδητῆ ἢ ὑποσυνειδητῆ– πρὸς λύτρωσιν καί ἀνύψωσιν πάνω ἀπό τήν περιπλοκή τῆς ὕλης, πού εἶναι συνθλιπτική, νεκρωτική καί παραγωγός δυσκολιῶν καί ἀθλιότητος. Μόνον ὅταν τό ἀνθρώπινο φυτό ὑψώνεται πάνω ἀπό αὐτή τήν περιπλοκή καί ἀποκτᾷ διαύγεια περὶ τῆς ἐνδιαμέσου περιοχῆς πού περιλαμβάνει καί ἐκεῖνα τά ἐπίπεδα τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ὅπου αἱ σκέψεις καί συγκινήσεις του εἶναι τόσο συγκεχυμένες, τόσο πλήρεις συγκρούσεων καί ἀντιθέσεως, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι μάχη ὄχι μόνον μέ τόν ἐξωτερικό κόσμο. ἀλλά καί μέσα του, τότε φθάνει σέ κατάστασι ἐσωτερικῆς εἰρήνης καί τήν τελειότητα ἢ πληρότητα τῆς πνευματικῆς σοφίας.

Τό σύμβολον τοῦ λωτοῦ, ἔτσι ἐρμηνευόμενον, εἶναι ὁμορφο καί φωτεινό, ἀλλά μπορεῖ νά ἐρμηνευθῆ καί κατὰ τρόπον τελείως διαφορετικό, μάλιστα φαινομενικά ἀντίθετον. Ἡ σπῖθα τῆς θειότητος, πού εἶναι καί ὁ σπόρος τῆς ἀληθινῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀποκαλυπτομένης πλήρως μόνον κατὰ τήν ἀνθοφορία, ἐκλαμβάνεται ὡς ἀποκειμένη στήν ὑψηλότερη περιοχῆ, τήν μήτρα τοῦ διαστήματος – ὄχι τό κενόν τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἀλλά τήν Ἄ κ ἄ σ α, τήν πρωταρχική ἔκφανσι τῆς Ρίζας Ὑλης – ἀπό τήν ὁποῖαν πᾶσα ὑπαρξις ἀνεπήδησε, κατὰ τήν ἀρχαία διδα-

σκαλία. Ἐκτείνεται πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τὴν διεύθυνσι τῆς λιγώτερο λεπτῆς ὕλης, σάν ἀόρατο νῆμα ἱκανὸ νὰ μεταφέρῃ τὸ ρεῦμα τοῦ φωτός καὶ τῆς ἀλήθειας, καὶ στὴν ἐκτεταμένη περιοχὴ τοῦ Μάνας ἀνοίγει τοὺς κάλυκες καὶ τὰ ἄνθη του. Ἡ ἀνθοφορία αὐτὴ συντελεῖται στὸ μέσον τοῦ εἰσέτι καθαροῦ καὶ ἀντικειμενικοῦ Μάνας (ἐδῶ ἢ λέξις «ἀντικειμενικός» σημαίνει ὅτι βλέπει τὰ πράγματα καθὼς εἶναι, τὰ ἀληθινὰ σάν ἀληθινὰ, τὰ ψεύτικα σάν ψεύτικα). Στὴν φύσι του εἶναι μία ἄποψις τοῦ Πνεύματος, ἐπομένως καθαρὰ ὑποκειμενικόν, ἀλλὰ πέφτει σάν μιά ἀκτίνα φωτός στὰ ἰδιαίτερα, τὰ ἀτομικὰ χωριστὰ πράγματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, φωτίζοντάς τα, κινουμένη ἀνάμεσά τους καὶ ἐπενεργώντας εἰς αὐτὰ πάντοτε ἀπὸ τὴν θεία ὠθησι πού ἀναφέρεται ἀπὸ τὴν Ρίζα τῆς προελεύσεώς των.

Ἡ ἐρμηνεία αὐτὴ μοῦ φαίνεται ἐπίσης ἀληθινή. Στὴν περιπτῶσι αὐτὴ ὁ σπόρος εἶναι τὸ Ἄτμαν, ἢ Θεία σπῖθα τῆς ὁποίας ἡ ἰδιότης εἶναι νὰ καιγεται σάν φλόγα. Εἶναι σπόρος ὑπὸ ἔννοια ὅτι ἀποτελεῖ συγκέντρωσι δυνατοτήτων καὶ ἡ ἀφετηρία μιᾶς διαδικασίας διακλαδώσεως καὶ ἐπεκτάσεως. Ἡ ἐκδήλωσις τοῦ δυναμικοῦ σέ μιά μορφή κύκλου πού ἀποκαλύπτει τὴν κρυμμένη φύσι εἶναι ἡ ἀνθοφορία. Ἡ δεύτερη αὐτὴ εἰκόνα ἀναφέρεται στοὺς πνευματικούς κόσμους, ὄχι τοὺς κατώτερους κόσμους, ὄχι τὴ γῆ, τὸν ἐνδιάμεσο καὶ τὸν ἀμέσως ἐπόμενο κόσμο. Εἰκονίζει τὴν ἄνωθεν ἀνάπτυξι, τὴν ἐκδήλωσι τῆς Θείας Φύσεως πού περιέχεται στὸν ἄνθρωπο καὶ ἐκδηλώνεται ἐνδεχομένως στὸ ἄνθος, ἐκτός ἂν στὸ μεταξύ ἐκφυλισθῆ τελείως καὶ ἀποβάλλῃ τὴν ἀνθρωπιά της.

Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Φύσις ἔχει μιά πάντοτε – ὑπάρχουσα ἐνέργεια τῆς Ζωῆς ἢ τοῦ Πνεύματος καὶ ἐνεργεῖ σύμφωνα μ' ἓναν ἐσώτερο νόμο ἀπὸ κάθε σημεῖο ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκχέεται, αὐτὴ δὲ ἢ ἐνέργεια, ἂν καὶ ποικίλλει, εἶναι πάντοτε σημαντικὴ. Ἔτσι ἢ Ζωή, καθὼς τὴν βλέπομε στὴν ὕλη, φέρει μιά μορφή κάποιου εἶδους, στοιχειώδη ἢ περιπλοκῆ. Μπορεῖ ἐπίσης νὰ υπάρξουν μορφές ὑψηλοτέρων ἐπιπέδων σκέψεως καὶ συγκινήσεως, καθὼς ὑπάρχουν σχέδια ἐνεργείας σέ κάθε πεδῖον.

Ἡ λέξις «ἐνέργεια», μὲ τὸ νὰ εἶναι συσχετισμένη μὲ μηχανές, μὲ τὸν σωματικὸ μας ὀργανισμό καὶ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἐνδέχεται νὰ συντείνῃ στὴν ἐντύπωση ὅτι δρᾷ μηχανικᾶ. Ἄλλὰ δὲν ἀπαιτεῖται αὐτὸ πάντοτε. Καθὼς γνωρίζομε ἀπὸ τὴν ἐπεξεργασία τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ, μπορεῖ νὰ δρᾷ κατὰ τρόπους ὄχι στερεότυπους, ὄχι προκαθορισμένους, ὄχι ὑπαγορευμένους, ἀλλὰ μὲ

νωπή και νέα πρωτοβουλία, μέ πρωτοτυπία. Ἡ ζωή, ἀκόμη και στά πλαίσια τῶν περιορισμῶν τῆς φυσικῆς ὕλης, δείχνει ἐξαιρετική νόησι στά σχέδια και τήν δύναμι τοῦ σχεδιασμοῦ, πού δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξηγηθοῦν πολύ καθαρά μέ μηχανικούς ὄρους. Ἐκδηλώνει νόησι σέ μορφές ἐνστίκτων παντοῦ στήν Φύσι. Ἡ νόησις, σχετιζομένη μέ τήν συνειδητότητα πού τήν διαπερνᾶ, μπορεῖ νά ἔχη ἐπίδρασι κατά πολλούς και διάφορους τρόπους. Τίποτε δέν μπορεῖ νά εἶναι περισσότερο σημαντικό ἀπό τήν ὁμορφιά, ἡ ὁποία ἐκφράζεται σέ ἀναρίθμητες διάφορες μορφές. Τό ἄνθος τοῦ λωτοῦ μέ τήν πεταλοειδῆ ὁμορφιά του εἶναι συμβολική ἔκφρασι τῆς ὀλικῆς ἀλήθειας ὅτι ἡ Ζωή, στήν ὑψίστη της ιδιότητα, ἡ τό Πνεῦμα, μπορεῖ νά μεταδοθῆ σ' ἕναν εὐαίσθητο νοῦ. Τό χιλιοπέταλο ἄνθος, πού λέγεται ὅτι στέφει τήν κεφαλή τῆς αἰθερικῆς μορφῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἄν και μπορεῖ νά εἶναι ἀντικειμενικό στήν δαισθητική ὄρασι, πραγματικά εἶναι ἔκφρασις τοῦ πνευματικοῦ πεδίου. Ἡ ὑπαρξις τοῦ ἀνθρώπου, κατά ἕναν ἀρχαῖον ὕμνο, στρέφεται πρὸς τά ἔσω, πρὸς τήν πηγή της, ἀλλά ταυτοχρόνως και πρὸς τά ἔξω, πρὸς ὅλες τίς διευθύνσεις. Εἶναι ἡ Ἐνέργεια τῆς Θείας Ρίζας ἡ σπόρου στόν ἀνθρωπο, πού διαμορφώνει τήν ἀληθινή του ἀτομικότητα.

Ἡ ὅτι εἶναι θεῖον στό ὑψιστο ἐπίπεδο ἐμφανίζεται στήν κοιτίδα τῆς Ὑλης –διότι ἡ Ὑλη δέν εἶναι χωριστή ἀπό τό Πνεῦμα ὡς σπέρμα συνειδητότητας μέ ψαλλιδισμένες τίς πνευματικές ιδιότητες. Ἐάν τό σπέρμα αὐτό εἶχε διάφορη προέλευσι, ἴσως δέν θά μπορούσε νά ἐκδηλώσῃ τίς ιδιότητες αὐτές στό τέλος. Τό σπέρμα αὐτό, ἐκτεινόμενον φυσικῶς μέ τήν ἐνέργεια τῆς Ζωῆς, συνδέει ἑαυτό μέ ὅλα τά γύρω του ἀντικείμενα. Φύει βλαστάρια πρὸς κάθε πλευρά, κατά ἕνα τρόπο, ὥστε νά διατηρῆ ἐπαφή μέ τά ἀντικείμενα αὐτά. Ἐτσι σχετίζεται μέ τόν κόσμο ὁλόγυρά του. Συνδέεται μέ τίς συγκινήσεις και τά αἰσθήματα πού ἐπιδρουῦν πάνω του, ἐνῶ ἀναπτύσσει ἀντίθεσι σέ ἄλλα. Ἡ προσκόλλησις δημιουργεῖ ἐπιθυμίες, ἡ ἀντίθεσις φόβους. Αἱ τάσεις αὐταί διασποῦν τήν ἐνότητα ἡ ὁμοιογένεια τῆς οὐσίας, ἡ ὁποία ὁμως διατηρεῖ μιά φαινομενικότητα συνόλου. Κατά τήν περίοδο τῆς ἐπεκτάσεως τῆς συνειδητότητας, σημειώνονται ποικίλες ἀντιδράσεις, τυφλές και ἀντιφατικές, πού μένουν ἀσύλληπτες. Ὅταν, ὁμως, ὁ ἀνθρωπος συνειδητοποιῇ αὐτή τήν διαδικασία, τότε κατακτᾶ τήν ἐλευθερία, ὅπου και μόνον εὐρίσκονται τά ὑψιστα δῶρα και οἱ χάριτες τοῦ Πνεύματος. Μπορεῖ νά χρειασθοῦν πολλές διαδοχικές ζωές, ἔχοντας ξεκινήσει ἀπό ἕνα σημεῖον ἀφυπνίσεως, γιά νά φθάσῃ κανεῖς σέ τέτοιο ἐπίπεδο ἐλευθερίας,

ὥστε πᾶν ὅ,τι προηγῆθῃ ν' ἀκυρωθῆ σχεδόν. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος τότε χάνει τὴν γνῶσι ἢ τίς ἰκανότητες πού ἐκέρδισε. Σημαίνει μόνον ὅτι ἀπαλάσσεται πλέον ἀπὸ τὸ φορτίο τῶν τάσεων τοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἀποθήκη τῶν ἐμπειριῶν του. Ἡ ὑψωσις τοῦ στελέχους τοῦ λωτοῦ ἀπὸ τὰ λασπερά βάθη πρὸς τὴν θωπεία τοῦ ἀέρα καὶ τοῦ ἡλίου ἐκδηλῶνει αὐτὴ τὴν ἐλευθερία. Εἶναι σχεδόν ἀπίστευτο, τὸ πῶς ἓνας ἄνθρωπος, πού ἐζησε σὲ τόσο θλιβερές συνθήκες, σάν γελοιογραφία μιᾶς ἄλλης πιθανῆς ζωῆς, μπορεῖ νὰ ξεμάθῃ, νὰ ξεγίνη, θὰ ἐλέγαμε, νὰ γυρίσῃ πίσω στὴν πρωταρχικὴ του φύσι μὲ πλήρη ἐνημερότητα καὶ μὲ πρόσθετη τὴν ἀποκτημένη γνῶσι καὶ ἰκανότητα. Αὐτὴ τὴν ἀληθινὴ ὠριμότητα, αὐτὴ τὴν κατανόησι, τὴν φθάνει ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος.

Ἔχομεν λοιπὸν δύο εἰκόνες. Ἡ μία, ἢ περισσότερο εὐκολονόητη, εἶναι ἡ διαδικασία πού ξεκινάει ἀπὸ κάτω ὡς σπέρμα συνειδητότητος, πού ἐπηρεάζεται ἀπὸ ἄγνοια, ἀπαντᾷ δυσκολίες, ἀναπτύσσει περιπλοκές, ἀλλὰ ἐνδεχομένως τὰ ὑπερπηδᾷ ὅλ' αὐτὰ καὶ φθάνει στὴν κατάστασι τῆς ἀνθήσεως, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν Θεοσοφικὴ τεχνικὴ ὁρολογία, συμβαίνει στὸ πεδῖον τοῦ ἀνωτέρου Μάνας. Ἀλλὰ ὅταν φθάσῃ σ' αὐτὸ τὸ στάδιο παύει νὰ ὑπάρχῃ ἡ διάκρισις ἀνάμεσα στὸ Ὑψηλότερο καὶ τὸ Χαμηλότερο. Ὑπάρχει μόνον τὸ ἓνα ἀδιαιρετὸν Μάνας. Ἡ διαίρεσις προήρχετο ἀπὸ τὴν αὐτο-ἄγνοια τοῦ ἐξωστρεφοῦς ἀτόμου, σὲ σχέσι μὲ τὰ ἰδιαίτερα πράγματα. Μὲ τὴν πάροδο τῆς ἀγνοίας, παρέρχεται καὶ ἡ αἰσθησις τῆς διαιρέσεως. Καὶ ὅταν ζῆ στὸ μέσον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων πραγμάτων, ἀλλὰ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ αὐτὰ, ἡ συνειδητότης ἀνακτᾷ τὴν ἀρχικὴ τῆς ἀγνόητα, καθὼς καὶ τὴν ἐνότητα.

Στὸ «Φῶς τῆς Ἀσίας», τοῦ σέρ Ἐντβιν Ἄρνολδ, ἓνας σοφὸς πού ἐπεσκέφθη τὸν Βουδδα βρέφος, ἀναφέρεται ποιητικὰ στὴν γέννησί του μὲ τίς λέξεις: «Ἐνας οὐράνιος λωτὸς ἀνθίζει». Ἀπὸ βαθειὰ ἐσωτερικὴ ἄποψι, αὐτὸς ὁ ὀρισμὸς περιέχει περισσότερη ἀλήθεια ἀπὸ ὅση θὰ ὑπέθετε κανεῖς. Ἡ ἐσωτέρα ὑπαρξις τοῦ Μαθητοῦ, καθαρὰ πνευματικὴ σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα, θὰ ἔχῃ μιὰ ὑπεργήϊνη ιδιότητα, σάν ἐκείνη τοῦ λουλουδιοῦ, καὶ ἰκανότητα καὶ δύναμι νὰ ἀντιμετωπίζῃ κάθε προκύπτουσα κατάστασι. Φυσικά, μέσα σ' ἓνα φυσικὸ σῶμα, θὰ πρέπει νὰ ζῆ ὑπὸ περιορισμούς.

Αἱ δύο ἐρμηνεῖαι ὑποβάλλουν δύο διαφορὰς ὀντότητες, τὰ δύο ἄνθη τῆς ἀπεικονίσεως, ἓνα κατερχόμενον ἄνωθεν καὶ ἄλλο ἀνερχόμενον κάτωθεν. Ἀλλὰ καὶ τὰ δύο εἶναι ἓνα. Ἡ ἀνοδος τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν μόχθο τῆς ὕλης καὶ τοὺς προσδιορισμούς τῆς

πρέπει νά προσανατολίζεται πρὸς τὴν ἀπόκτησι τῆς ἐλευθερίας, χωρὶς νά προαντιλαμβάνεται τὴν φύσι τοῦ τέλους. Ὁ Βούδδας εἶπε ὅτι καθὼς ὁ ὠκεανὸς ἔχει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν γεῦσι τοῦ ἀλατιοῦ, ἡ Διδασκαλία του ἔχει ἓνα μόνον ἄρωμα, τὸ ἄρωμα τῆς Ἐλευθερίας. Ἡ κάθοδος τῆς πνευματικῆς Μονάδος καὶ ἡ ἀνθησις τῶν δυνατοτήτων της εἶναι μία ἐκδήλωσις τῶν θετικῶν της ιδιοτήτων. Αἱ δύο κινήσεις εἶναι πραγματικά μέρη μιᾶς κινήσεως, ἡ ὁποία εἶναι θεατὴ ἀπὸ ἀμφοτέρα τὰ ἄκρα, μία ἀρνητικὴ καὶ ἡ ἄλλη θετικὴ ἀποψις. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει αὐτὲς τίς δύο ἄκρες ἢ πόλους, ἓναν πνευματικόν καὶ ἓναν ὑλικόν. Στὸ κέντρο τῆς ὑπάρξεώς του εἶναι ἐνωμένα. Ὁ πνευματικὸς πόλος εἶναι ἡ Θεία σπίθα –σπίθα, σπόρος, ἄστρο: λέξεις διάφορες, ἀλλὰ ταυτόσημες. Ὁ ἄλλος πόλος, ὁ ὑλικός, εἶναι ὁ σπόρος τῆς συνειδητότητος, ἀρχικὰ τὸ κέντρον τῶν μηχανικῶν ἀντιδράσεων καὶ ἔπειτα τῆς καθαρῆς νοήσεως. Σέ κατάστασι ἐλευθερίας, ἡ σπίθα φουρντῶναι σέ φλόγα. Ἡ ἀνθρώπινη συνειδητότης, καθὼς ἐλευθερῶνεται ἀπὸ τὴν ἀγνοια καὶ τίς αὐταπάτες, ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἔχει ὡς κέντρον τὸ Πνεῦμά. Ὄταν διακρίνη κάτι, ἓνα ἀντικείμενο, μιὰ πρᾶξι, μιὰ σκέψι, ὡς ἄσχημο, συλλαμβάνει ἀμέσως καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ὠραίου. Ἐπίσης, ἐάν διακρίνη κάτι κακόν, ἀντιθέτει τὴν ἐννοια τοῦ καλοῦ. Ἐάν βλέπη κάτι σφαλερό, προβάλλει ἡ γνῶσις τοῦ ἀληθινοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ σφαλερό ἀντιτίθεται. Ὡστε, γίνεται μιὰ προοδευτικὴ ἀποκάλυψις τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου, παράλληλα μέ τὴν ἀπόρριψι τοῦ σφαλεροῦ, τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἄσχημου. Ὅλα αὐτὰ σημαίνουν ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ ὄψις τῆς ἐλευθερίας γιὰ τὸν ἄνθρωπο καταρρίπτει τοὺς πέπλους τῶν περιορισμῶν καὶ ἀναδύεται ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἐνέργεια πού προκαλεῖ αὐτὴ τὴν ἀνοδο τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν Ὑλη καὶ τοὺς περιορισμούς της, καθὼς καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑψίστου Πνεύματος πού ἐκδηλῶνεται στὴν φύσι καὶ τίς ιδιότητές της, εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτό. Οἱ δύο πόλοι τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ὑλης εἶναι δύο πόλοι ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπενεργεῖ.

“Ένας Αυτόκράτορας Μύστης

υπό ΕΡΜΙΝΑΣ ΣΑΜΠΕΤΑΪ

Ο Ρωμαῖος αυτόκράτορας Φλάβιος Κλαύδιος Ίουλιανός, πού ἔζησε ἀπό τό 331 ὡς τό 363, εἶναι γενικά γνωστός μέ τό χαρακτηρισμό Ίουλιανός ὁ Παραβάτης.

Γεννήθηκε στήν Κωνσταντινούπολη, ἦταν ἀνεψιός τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, καί ἀνατράφηκε μέσα στά πλαίσια τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Ἀπό τά νεανικά του χρόνια ἔνιωσε ἰσχυρή ἔλξη γιά τήν ἀρχαία φιλοσοφία καί στά εἴκοσι τέσσερα χρόνια του μυήθηκε στά μυστήρια τοῦ Μίθρα. Ὁ αυτόκράτορας Κωνσταντίνος, πού βασιλευε τήν ἐποχή ἐκείνη, τοῦ ἀνέθεσε τήν ἀμυνα τῆς Γαλατίας, ἐναντίον τῆς ἐπιδρομῆς γερμανικῶν φυλῶν. Μ' αὐτή τήν εὐκαιρία, ὁ Ίουλιανός διακρίθηκε τόσο γιά τίς μεγάλες στρατιωτικές του ικανότητες, ὅσο καί γιά τίς διοικητικές του. Ὅσο διακοῦσαν αὐτές οἱ δραστηριότητες ἔμενε στό Παρίσι, πού τήν ἐποχή ἐκείνη ὀνομαζόταν Λουτές. Καί ἐκεῖ ἀνακηρύχθηκε αυτόκράτορας ἀπό τόν στρατό του.

Μετά τόν θάνατο τοῦ Κωνσταντίνου, ἔγινε ὁ μοναδικός κυβερνήτης τῆς Ρωμαϊκῆς Αυτόκρατορίας. Κατά τή διάρκεια τῆς σύντομης αὐτῆς βασιλείας, προσπάθησε ν' ἀναζωογονήσῃ τή δύναμη καί τό γόητρο τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς θρησκείας πάνω σέ φιλοσοφική βάση.

Τότε χρειάστηκε ν' ἀναλάβῃ πόλεμο ἐναντίον τῆς Περσίας καί πολεμώντας πάντα στήν πρώτη γραμμῇ πληγώθηκε θανάσιμα. Ὁ Ίουλιανός πέθανε ὕστερα ἀπό σύντομη βασιλεία, λιγώτερον ἀπό δύο χρόνια.

Υπάρχουν πολλές σημειώσεις καί ἀναφορές στά γραπτά τῆς Ε.Π. Μπλαβάτσκι, πού ἀφοροῦν τήν παθητική ζωῆ τοῦ νεαροῦ ἥρωα. Ὁ Ίουλιανός, λέει, ἀποκλήθηκε Ἀποστάτης, γιατί δέν ἤθελε νά γίνῃ. Ὁ ὅρος ἀποστάτης, δείχνει κάποιον πού ἀρνεῖται τή θρησκεία του, ἀλλά ὁ Ίουλιανός ἦταν πιστός σ' ἓνα σύστημα σκέψης πολύ ἀνώτερο ἀπό τίς πεποιθήσεις ἑνός ὄχλου πού τόν κυβερνοῦσε ἡ ἐκκλησία. Ἡ ἀντιπάθειά του στή χριστιανική θρησκεία ἦταν κατά μέγα μέρος δικαιολογημένη ἀπό τή χαμηλή στάθμη τῆς ἠθικῆς τῶν πιστῶν της καί ἰδιαίτερα ἀπό τή σκληρότητα τοῦ Θεοῦ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, πού εἶχε ἀσπασθῆ τόν χριστιανισμό σάν ἐπίσημη θρησκεία τῆς ρωμαϊκῆς αυτοκρατορίας, ὅταν ἡ ἰδιωτική του ζωῆ ἦταν κηλιδωμένη ἀπό τήν κα-

ταδίκη σέ θάνατο μελῶν τῆς οἰκογενείας του, ἀπό τά στενότερα, ἐπίσης καί γιά ἄλλα ἐγκλήματα.

Διαβάζουμε στή Μυστική Διδασκαλία, ὅτι ὁ Ἰουλιανός, ἦταν λάτρης τῆς Νεο-πλατωνικῆς φιλοσοφίας. Ἀποκλήθηκε ἄλλωστε ἀποστάτης γιατί, πιστεύοντας στά μεγάλα ἰδεώδη τῶν προγόνων του, δέν ἤθελε νά δεχθῆ τόν ὀρισμό ἀνθρωπομορφικός, πού εἶχε υἰοθετηθῆ ἀπό τούς ἀφοσιωμένους στή λαϊκή λατρεία. Ὁ αὐτοκράτορας Ἰουλιανός ἀποκλήθηκε ἀποστάτης γιατί ἀγαποῦσε πολύ τήν ἀλήθεια γιά νά μπορέσῃ ν' ἀποδεχθῆ ἄλλο πρᾶγμα.

Καί ἄλλοι ἀκολούθησαν τό παράδειγμά του. Κάθε νέος προσήλυτος πού πιανόταν στήν παγίδα ἀλλά εἶχε κρατήσῃ τήν ἀξιοπρέπειά του καί ἴχνη καλῆς θέλησης, ξαναγύριζε ὅπως ὁ αὐτοκράτορας Ἰουλιανός στούς ἀρχαίους θεούς του. Ἡ δουλική ἱστορία τόν ἀποκάλεσε Παραβάτη, γιά νά γίνῃ ἀρεστή στήν ἐκκλησία καί πρόσθεσε στά ὀνόματα τῶν ἰσχυρῶν πού ἤρθαν ὕστερα ἀπ' αὐτόν μερικά πομπώδη ἐπίθετα, ὅπως ὁ Μέγας, ὁ Ἅγιος, ὁ Ὠραῖος.

Ἡ Ε.Π. Μπλαβάτσκι λέει ἐξάλλου, ὅτι ὁ Ἰουλιανός ἦταν ὠραῖος, ἀγαθός καί ἀξιαγάπητος. Κατά τήν κυβέρνησή του στήν Γαλατία, μιλάει ἐπαινετικά γιά τή λιτότητα τοῦ πρωτοχρονιάτικου γεύματος μέ συντροφιά τούς στρατιῶτες του, σέ ἀντίθεση μέ τά σύγχρονα πανηγύρια ὅπου ὀλόκληρες ἐκατόμβες, τετραπόδων καί πουλερικῶν, θυσιάζονταν γιά νά τιμηθῆ ἡ ἡμέρα.

Ὁ Ἰουλιανός ἀνήκε στό Τάγμα τῶν Μυστηρίων τοῦ Μίθρα, τά ὁποῖα ἦταν διδασκαλία ἐσωτερική, Περσικῆς προελεύσεως. Ἡ λατρεία τοῦ Μίθρα, ἦταν πολύ διαδεδομένη σ' ὅλη τήν ἔκταση τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας κατά τούς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες. Ἐπειδῆ ἦταν ὁ κυριώτερος ἀντίπαλος πού ἀντιτάσσετο στό Χριστιανισμό, ἡ θρησκευτική αὐτή κίνηση καταδιώχτηκε ἀπό τούς φανατικούς χριστιανούς, μέχρι τήν ἐξόντωσή της.

Ἡ κεντρική μορφή τῶν μυστηρίων ἦταν ὁ Ἡλιακός Θεός, καί ὁ Ἰουλιανός, μετά τή μύησή του στίς ἱερές τελετουργίες, ἐγίνε ὁ «γυιός τοῦ Μίθρα». Καί ὁ αὐτοκράτορας Ἰουλιανός, ἔκανε κάθε νύχτα τήν προσευχή του στόν Ἀπόκρυφο Ἥλιο. Ὁ τελευταῖος ἀπό τούς ἡλιακοὺς ἱερεῖς στήν Εὐρώπη ὑπῆρξε ὁ Αὐτοκράτορας Μύστης Ἰουλιανός, ὁ λεγόμενος τώρα Παραβάτης. Θέλησε νά κάμῃ καλό στόν κόσμο ἀποκαλύπτοντας τουλάχιστον ἓνα μέρος ἀπό τό μεγάλο μυστήριο τῆς Τριάδος.

Ἡ Ε.Π. Μπλαβάτσκι, προσθέτει ἓνα σημείωμα στό κάτω μέρος τῆς σελίδας. Ὁ Ἰουλιανός πέθανε γιά τό ἴδιο ἐγκλημα ὅπως καί ὁ Σωκράτης. Καί οἱ δύο διέδιδαν ἓνα μέρος τοῦ ἡλιακοῦ μυ-

στηρίου, γιατί τό ήλιοκεντρικό σύστημα ήταν μία άποκάλυψη πού γινόταν κατά τή διάρκεια τής μύησης – ό ένας συνειδητά, ό άλλος άσυνειδητα, γιατί ό έλληνας Σοφός δέν είχε ποτέ μνηθεϊ.

Ό Σωκράτης καταδικάστηκε σέ θάνατο από έπιγειους δικαστές. Ό Ίουλιανός πέθανε από βίαιο θάνατο γιατί τό χέρι πού τόν προστάτευε ως τότε είχε άποτραβηχτεί και δέν τόν έκάλυπε πλέον. Άπλούστατα, έγκαταλείφθηκε στό πεπρωμένο ή στό Κάρμα του.

Γιά τό σπουδαστή του άποκρυφισμού ύπάρχει μία διαφορά πού τόν κάνει νά σκέπτεται άνάμεσα σέ δυό τρόπους θανάτου. Ένα άλλο άξιοσημείωτο παράδειγμα άσυνειδητης διάδοσης μυστικών πού άνήκουν στα μυστήρια, ήταν εκείνο του ποιητή Όβιδιου, ό όποίος σαν τόν Σωκράτη, δέν ήταν μνημένος.

Στήν περίπτωση του ό αυτοκράτορας Αϋγουστος, πού είχε μνηθεϊ, μετέτρεψε από έλεος τή θανατική του καταδίκη σέ έξορία στον Τόμο του Εϋξεινου Πόντου.

Έξορισμένος από τή Ρώμη, στις άκτές τής Μαύρης Θάλασσας, ό Όβιδιος, στην άπελπισία του, δέ μπορούσε νά καταλάβει ποιά ήταν ή προσβολή πού είχε κάμει.

Άλλά ό Ίουλιανός ήταν πραγματικός Μύστης τών Μυστηρίων, και τής άνώτερης φιλοσοφίας τους. Ό σκοπός του ήταν νά ξαναβάλει στή θέση του τό άληθινό έσωτερικό βάθος τής θρησκείας, αλλά οι άνθρωποι του καιρού του δέν ήταν έτοιμοι νά δεχτούν τό μήνυμα τής άλήθειας και δέν είναι περισσότερο στις ήμέρες μας.

Ό άμερικανός θεόσοφος Άλβιν Μπούντ Κούν, στό βιβλίο του «Σκιά στον Τρίτο Αίωνα», μία έπανεκτίμηση του χριστιανισμού, αναλαμβάνει τήν υπεράσπιση του εύγενικού χαρακτήρα του Ίουλιανού, και καταγγέλει «τήν αιώνια στάση μομφής και προσβολής, πού ή χριστιανική Έκκλησία συσώρευσε άδιάκοπα στό πρόσωπο του Ρωμαίου αυτοκράτορα Ίουλιανού, τόν όποίο ή χριστιανική έχθρότητα, έστιγματίσε σαν έχθρό του Χριστού δινοντας του τό επίθετο Παραβάτης».

Μερικοί σπάνιοι συγγραφείς υπέδειξαν μία δίκαιη θέση άπέναντι σ' αυτόν τόν άνθρωπο, αλλά στό σύνολό της ή Έκκλησία δέ σήκωσε τό δαχτυλάκι της για νά διορθώσει τήν κακή κρίση άπέναντι σ' αυτό τό θαραλλέο αυτοκράτορα τής Ρώμης, τόν τόσο έξυπνο και άφοσιωμένο.

Ό Ίουλιανός θά βρή τόν πρόωρο θάνατο από ένα βέλος πού του στάλθηκε κατάστηθα από έναν θρησκομανή χριστιανό και πού έβαλε τέλος στην υπέροχη προσπάθεια του νεαρού αυτο-

κράτορα νά ἐλευθερώσει τή ρωμαϊκή ἡγεσία ἀπό τήν πολιτική διαφθορά μέ τίς πλατιές μεταρρυθμίσεις ἀντάξιες ἑνός μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρα καί μέ τίς ὁποῖες εἶχε πετύχει ἀξιόλογες προόδους κατὰ τή σύντομη, λιγώτερη ἀπό δύο χρόνους βασιλεία του. Μόνον μ' αὐτόν θά μπορούσε ὁ κόσμος νά ἔχη τήν υπέρτατη εὐκαιρία νά δοκιμάσει τό δόγμα τοῦ Πλάτωνα ὅτι «τό Κράτος, θάπρεπε νά κυβερνιέται ἀπό φιλοσόφους», γιατί ὁ Ἰουλιανός, ἦταν βαθύς μελετητής καί εἶχε πάθος μέ τήν ἐσωτερική σοφία τῶν Ἑλλήνων. Ὁ θάνατός του εἶναι εἰλικρινά ἀξιοθρήνητος σά μιὰ μεγάλη ἀπώλεια ἀπό τίς πιό μοιραῖες στήν ἱστορία. Κανείς δέ μπορεῖ νά πει πῶς ἡ εὐγενικιά αὐτή προσπάθεια δέ θά πετύχαινε ἂν μπορούσε νά κρατήση τό σκῆπτρο τοῦ αὐτοκράτορα μέχρι τὰ ἐβδομήντα χρόνια μιᾶς ὀμαλῆς ζωῆς.

Τά λόγια πού πρόφερε, λένε, στό ἐπιθανάτιο κρεβάτι του «ἐνίκησες Ναζωραῖε» δέν ἐπιβεβαιώθηκαν ποτέ. Ἄν πραγματικά ἄφησε αὐτή τή φωνή θά ἦταν ἀπό τήν ἀπελπισία πού ἔβλεπε τήν καταστροφή ὅλων τῶν σχεδίων του (κατά τόν Α.Μ. Κούν).

Ἐλάχιστοι πρωταθλητές τῆς ἀνθρωπότητας στή σειρά τῆς ἱστορίας ἄφηναν τή ζωή μέ τέτοια κατάθλιψη, διαπιστώνοντας ὅτι ὁ θάνατός τους θά σήμαινε ἀτέλειωτη συμφορά γιά τόν κόσμο. Θά πρέπει νά υπέφερε τήν ἀγωνία τῆς πιό μεγάλης θλίψης γιά τόν πρόωρο θάνατό του.

Γιά τόν ἀληθινό Χριστιανισμό ὁ θάνατος τοῦ Ἰουλιανοῦ ἦταν μιὰ ἀτέλειωτη τραγωδία.

(Μετάφρ. Σ.Χ.).

Ὁ Χρυσός Κανόνας τῆς Ἀνθρωπότητος

Στά ιερά κείμενα τῶν μεγάλων θρησκειῶν

Βραχμανισμός : Τοῦτο εἶναι τό ἄθροισμα τοῦ καθήκοτος: Μὴν πράττεις στοὺς ἄλλους ἐκεῖνο πού θά σοῦ προξενούσε πόνο ἂν οἱ ἄλλοι τό ἐπρατταν σέ σένα.

Μαχαβαράτα 5:1517

Βουδδισμός : Μὴ βλάπτεις ἄλλους μέ τρόπους πού θά ἐφαίνοντο βλαβεροί καί σέ σένα.

Οὔδαναβάργκα 5:18

Ἰουδαϊσμός : Αὐτό πού εἶναι μισητό σέ σένα, μὴν τό πράττεις στό συνάνθρωπό σου. Αὐτό εἶναι ὀλάκερος ὁ Νόμος, ὅλα τά λοιπά εἶναι σχόλια.

Ταλμούδ, Σαμπάτ 31 α

Ἰσλαμισμός : Κανείς σας δέν εἶναι πιστός, μέχρις ὅτου ἐπιθυμήσῃ γιά τόν ἀδελφό του αὐτό πού ἐπιθυμεῖ γιά τόν ἑαυτό του.

Σουνάν

Κομφουκιανισμός : Ὑπάρχει ἓνα ρητό πού νά ἰσχύῃ γιά ὅλη τή ζωή ἑνός ἀνθρώπου; Ἀσφαλῶς, εἶναι τό ρητό τῆς ἀγάπης: Μὴν πράττεις στοὺς ἄλλους ὅ,τι δέν θά ἤθελες νά πράξουν σέ σένα ἐκεῖνοι.

Ἄνάλεκτα 15:23

Ταοϊσμός : Θεώρησε τοῦ γείτονά σου τό κέρδος, δικό σου κέρδος καί τή ζημιά τοῦ γείτονά σου, ζημιά σου.

Ταί-Σάνγκ Κάν-Γίνγκ Πιέν

Χριστιανισμός : Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καί ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστίν ὁ νόμος καί οἱ προφῆται.

κατά Ματθαῖον 7:12

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς Ὀλυμπιάδας

Οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου

ἀπό τήν ἀποψη τοῦ Ἑσωτερισμοῦ

Τοῦ J.L. Davidge

ἀπό τό περιοδικό Theosophy in Australia

Οἱ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ἀγῶνες μᾶς παρακινοῦν σέ μιά ἀποσαφήνιση τῶν γνώσεων μας περί τοῦ Ὀλυμπιακοῦ Πανθέου καί τῆς ἐσωτερικῆς σημασίας του.

Οἱ Ἕλληνες ἐγνώριζαν τίς θεότητές των ὡς πραγματικά ὄντα, τά ὁποῖα ἐζοῦσαν τήν ζωὴ ἀνδρῶν καί γυναικῶν ἐνῶ ἐπροσωποποιοῦσαν ιδιότητες θεοτήτων. Οἱ φιλόσοφοι ἐσχέτιζαν τοὺς θεοὺς μέ τίς κοσμικές δυνάμεις καί φαινόμενα, τοὺς ἀπέδιδαν δέ καταγωγή χιλιάδων ἐτῶν ἀπό τίς θεῖες δυναστεῖες τῆς Ἀτλαντίδας.

Ὅμως, γιά τοὺς συνήθεις Ἕλληνες οἱ θεοὶ ἦσαν μιά μακρά χορεία προσώπων μέ ἀνθρωποειδεῖς ιδιότητες, πού ἀπετέλουν ἕναν μυθικό κόσμο.

Κατά τόν βον π.Χ. αἰῶνα –ἐναν ἀπό τοὺς χρυσοὺς τοῦ κόσμου καί σημαντική ἐποχὴ γιά τήν πρόοδο τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος– ἀνεδύθη μιά διάφορη ἀντίληψις περί θεῶν. Ὁ Ἄγγλος ἱστορικός Γκρώτ (1794-1871) τήν ἀποδίδει στόν Πυθαγόρα. Λέγει ὅτι ὁ Πυθαγόρας ἦτο «ὁ πρῶτος ἀπομακρυνθεὶς φραστικῶς καί οὐσιαστικῶς ἀπό τήν Θεογονία τοῦ Ἡσιόδου, γιά νά εἰσαγάγῃ τήν ἀντίληψι περί οὐσιῶν μέ μεταβολές καί συνέπειες». Αὐτὴ ἡ ἰδέα συμφωνεῖ πρὸς τήν ἐσωτερικὴ ἐρμηνεία τῆς «Μυστικῆς Διδασκαλίας»*.

Ἀλλά, ἐπειδὴ μερικοὶ Ἕλληνοῖς ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Θεογονία τοῦ Ἡσιόδου βασιζέται ἐπὶ ἱστορικῶν γεγονότων, ἡ κυρία Μπλαβάτσκι παρατηρεῖ ὅτι εἶναι εὐκολώτερο γιά τήν Ἀπόκρυφη διδασχὴ νά βρῆ τὸν δρόμο τῆς μέσα στό νοῦ τῶν στοχαστικῶν ἀνθρώπων. «Τά ἀπαντῶμενα σέ ὅλες τίς ἐξωτερικές λατρεῖες σύμβολα εἶναι ὀρόσημα προϊστορικῶν ἀληθειῶν». (Μ.Δ. 4/345).

* Τό μνημειῶδες ἔργον τῆς Ἐλενας Πετρόβνα Μπλαβάτσκι. Στις ἐπόμενες σημειώσεις τό ἔργον θ' ἀναφέρεται ὡς «Μ.Δ.», ἐν συνεχείᾳ δέ οἱ ἀριθμοὶ θά δεικνύουν τὸν ἀριθμὸ τοῦ τόμου καί τῆς σελίδος, ἐκδόσεως Adyar. Αἱ ἐρμηνευτικαὶ ὑποσημειώσεις τοῦ παρόντος ἀρθροῦ στηρίζονται στό ἔργον τοῦ Ζιναραγιαντάσα «Ἀπόκρυφος Ἐξέλιξις τῆς Ἀνθρωπότητος» (Ἑλλ. μετάφρασις).

Σ' ένα βιβλίο έκδοθεν προσφάτως, υπό τόν τίτλο «Οί δώδεκα Όλύμπιοι», ὁ δρ. Τσάρλς Σέλτμαν ἀποδίδει ἔμφασι στήν ὑψηλή «ψυχαγωγική ἀξία» τῶν Ἑλληνικῶν μύθων καί τήν σημασία τους γιά τήν κλασσική παιδεία, πιστεύει δέ σταθερά ὅτι μποροῦν νά συμβάλουν στόν σημερινό ταραγμένο κόσμο, ὁ ὁποῖος ἀκόμη «πεινάει γιά ἀνθρωπισμό». Μποροῦμε νά φαντασθοῦμε τήν κυρία Μπλαβάτσκι νά μαστιγῶνῃ τόν δρ. Σέλτμαν μέ λόγια λιγώτερο ἢ περισσότερο ὅμοια ἐκείνων πού ἐχρησιμοποίησε σχετικά μ' ἕνα ἄρθρο τοῦ Γλάδστοουν στό περιοδικό «Δέκατος ἔνατος αἰών»:

«Ἡ τάσις τῶν πλειστων σοφῶν Ἑλληνιστῶν εἶναι νά περιορίζουν τίς φαντασίες των στίς ἐξωτερικές εἰκόνες τῆς Μυθολογίας καί νά χάνουν τήν ὄψι τῆς ἐσωτερικῆς των σημασίας. Τό Ἐσωτερικό κλειδί γιά τά μυστήρια τόσον τῆς Χριστιανικῆς ὅσον καί τῆς Ἑλληνικῆς Θεογονίας καί τῶν Ἐπιστημῶν εἶναι ἡ Μυστική Διδασκαλία τῶν προϊστορικῶν ἐθνῶν... Μόνον ἡ διδασκαλία αὐτή μπορεῖ νά χαράξῃ τήν σχέσι ὅλων τῶν ἀνθρώπινων θρησκευτικῶν ὑποθέσεων καί μόνον αὐτή ἡ διδασκαλία ἐμφυσᾷ τό πνεῦμα τῆς ζωῆς στίς λαϊκές μορφές ἐπί τῶν ὁρέων τοῦ Μέρου, τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Βαλχάλας ἢ τοῦ Σινᾶ». (Μ.Δ. 4/335).

Ἡ ἐσωτερική σημασία τῶν ποικίλων αὐτῶν οὐρανῶν τῶν ἀθανάτων –τῶν Ἰνδῶν, τῶν Ἑλλήνων, τῶν βορειῶν ἢ τῶν Ἑβραίων– ἦτο ὑποτίθεται, ἐξ Ἰσοῦ ἀπρόσιτη στήν ἀντίληψι τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅπως καί τοῦ σημερινοῦ. Ἀλλά ἡ κυρία Μπλαβάτσκι μᾶς ἔδωσε μέ τά ἔργα τῆς «Ἴσις ἀποκαλυφθεῖσα» καί «Μυστική διδασκαλία» τό κλειδί. Ὅ,τι ἦτο γιά τοὺς Ἕλληνας ὁ Ὀλυμπος, ἦτο γιά τοὺς Ἰνδοὺς τό Μέρου, «χώρα εὐλογίας ἀπό ἀρχαιστάτους Βεδικούς χρόνους». Ὡς διαμονή τοῦ Βισνοῦ, τό Μέρου «ἀντιπροσωπεύει τήν περιοχὴ τοῦ Ἄτμα*, τῆς ἀγνῆς ψυχῆς καί πνευματικότητος. Εἶναι χώρα κατοικουμένη ἀπό ζῶντα ὄντα ἐπί δέκα χιλιάδες χρόνια, ἐλεύθερα ἀπό νόσο ἢ παράπτωμα· ὅπου δέν ὑπάρχει οὔτε ἀρετὴ, οὔτε ἀμαρτία, διότι οἱ ἀνθρωποι αὐτοὶ εἶναι τῆς ἰδίας φύσεως μέ τοὺς θεοὺς».

Καθὼς ὁ Ὀλυμπος, εἶχε καί τό Μέρου, κατὰ τίς ἐσωτερικές διδασκαλίες, τήν γεωγραφική του θέσι, ταυτίζεται δέ μέ τόν βόρειο Πόλο τῆς πρώτης ἡπείρου ἐπί τῆς Γῆς μας καί περιγράφεται ὡς «διαμονὴ τῆς πρωταρχικῆς ἀνθρωπότητος».

Ἡ κυρία Μπλαβάτσκι συσχετίζει τό Μέρου μέ τόν Κῆπο τῆς Ἐδέμ, ὄχι ὁμως κῆπο «τρυφηλότητος, ἐκφραζομένης μέ τήν ἑλληνική λέξι «ἡδονή»**, ὁπότε «δέν εἶναι καλύτερος ἀπό τόν

* Ἄτμα: τό Πνεῦμα, ὁ «Ἀνώτερος Ἐαυτός», ὁ «Δαίμων» τοῦ Πλάτωνος.

** Ἑλληνικά στό κείμενον τῆς Μπλαβάτσκι.

“Όλυμπο τῶν Ἑλλήνων» – ἀλλά, μᾶλλον, μέ τήν Ἐδέμ τῆς Γενέσεως, ὁ ὁποῖος «σημαίνει Σοφία, μιά κατάστασι σάν τῆς Νιρβάνα, ἕναν Παράδεισο Εὐλογίας, ὁ ὁποῖος, ἐπίσης, ἀπό ἄλλη ἄποψι, σημαίνει τόν ἴδιον τόν Διανοούμενον Ἄνθρωπο, τόν φορέα τῆς Ἐδέμ, εἰς τήν ὁποῖαν ἀναπτύσσεται τό δένδρον τῆς Γνώσεως τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ–ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Γνώστης». (Μ.Δ. 3/208).

Στό ἔργον «Ἴσις ἀποκαλυφθεῖσα» δίδεται ἐπιστημονική βάσις στίς ἀλληγορίες τῶν Ἑλλήνων: «Τό θεμελιῶδες στοιχεῖο τῶν ἀρχαιοτάτων θρησκειῶν ἦτο ἀστρολατρικόν καί ὑποστηρίζομε ὅτι οἱ μῦθοι των καί οἱ ἀλληγορίες των, ἐάν ἐρμηνευθοῦν πλήρως καί ὀρθῶς, προσαρμόζονται στίς ἀκριβέστερες ἀστρονομικές γγώσεις τῆς ἐποχῆς μας. Ἐπί πλέον, μέ δυσκολία θά μπορούσε νά εὐρεθῆ ἐπιστημονικός νόμος –εἴτε ἀναφερόμενος στήν φυσική ἀστρονομία, εἴτε στήν φυσική γεωγραφία– ὁ ὁποῖος νά μήν ταιριάξῃ στούς εὐφυεῖς συνδυασμούς τῶν μύθων των. Ἐνεφάνισαν μέ ἀλληγορίες τίς σημαντικώτερες, ὅσο καί τίς ἐλαχιστότερες αἰτίες τῶν οὐρανίων κινήσεων· ἡ φύσις ἐκάστου φαινομένου ἐπροσωποποιήθη.

Καί στίς μυθικές βιογραφίες τῶν Ὀλυμπίων θεῶν καί θεαινῶν, ἕνας ἐνήμερος τῶν πλέον προσφάτων ἀρχῶν τῆς φυσικῆς καί τῆς χημείας θά μπορούσε νά εὐρη τίς αἰτίες των, τίς ἐπενέργειες καί τούς ἀμοιβαίους συχτισμούς των ἐνσωματωμένου στήν συμπεριφορά καί πορεία τῶν ἄστατων θεοτήτων». (Ἴσις, 1:262).

Ἐξηγεῖται στήν Μυστική Διδασκαλία ὅτι «ὄλοι οἱ Θεοί τοῦ Ὀλύμπου, καθῶς καί ἐκεῖνοι τοῦ Ἰνδικοῦ Πανθέου καί οἱ Ρίσις ἦσαν ἐπτάμορφες προσωποποιήσεις: 1) Τῶν Διανοητικῶν Δυνάμεων τῆς Φύσεως, 2) τῶν Κοσμικῶν Δυνάμεων, 3) τῶν Οὐρανίων Σωμάτων, 4) τῶν Ψυχῶν ἢ Ντυάν Τσόχαν, 5) τῶν Ψυχικῶν καί Πνευματικῶν Δυνάμεων, 6) τῶν Θείων Βασιλέων ἐπί Γῆς, ἢ ἐνσαρκώσεων τῶν Θεῶν καί 7) τῶν Γηϊνῶν Ἡρώων ἢ Ἀνδρῶν. Ἡ γνῶσις τῆς διακρίσεως τῆς ὀρθῆς μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἐπτά μορφῶν ἀνήκε ἀνεκάθεν στούς μεμυημένους, τῶν ὁποῖων οἱ ἀρχαιότεροι προκάτοχοι εἶχαν δημιουργήσει τοῦτο τό ἀλληγορικό καί συμβολικό σύστημα.

«Ἐτσι ἐνῶ ὁ ἀστερισμός τοῦ Οὐρανοῦ ἐβασίλευε ἐπί τῆς Δευτέρας Φυλῆς* καί τῆς ἠπειροῦ της, ὁ Κρόνος ἐκυβερνοῦσε

* Κατά Θεοσόφους συγγραφεῖς, τό σχέδιον τοῦ Λόγου περιλαμβάνει 7 τύπους φυλῶν γιά τήν ἐξελιξι τῆς ἀνθρωπότητος. Διανύομε ἤδη τήν 5η.

τούς Λεμουρίους** και ὁ Ζεὺς μὲ τὸν Ποσειδῶνα καὶ ἄλλους ἐμάχοντο γιὰ τὴν Ἄτλαντιδα, ἡ ὁποία ἦτο ἡ Γῆ ὀλόκληρη κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τετάρτης Φυλῆς*** (Μ.Δ. 4/334).

«Καίτοι ὁ Ζεὺς βασιλεύει ἐπὶ τῆς Τετάρτης Φυλῆς, ὁ Ποσειδῶν κυβερνᾷ καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀληθινὸ κλειδί πρὸς τὴν τριάδα τῶν Κρονίων Ἀδελφῶν, καὶ πρὸς τὶς ἀνθρώπινες φυλές μας. Ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Νηρεὺς εἶναι ἓνα· ὁ πρῶτος, κυβερνήτης ἢ πνεῦμα τῆς Ἄτλαντιδος προτοῦ ἀρχισὴ ὁ καταποντισμὸς τῆς, ὁ δευτερός ἐπειτα. Ὁ Ποσειδῶν εἶναι τιτανική δύναμις τῆς ζωσῆς Φυλῆς, ὁ Νηρεὺς, τὸ Πνεῦμα τῆς, ἐνσαρκούμενον στὴν ἐπακόλουθη Πέμπτη ἢ Ἀρεία φυλή****. (Μ.Δ. 4/4/335).

Ὁ Φειδίας εἶχε κάμει ἓνα γιγάντιο ἄγαλμα τοῦ Διός, τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ κόσμου. Ἡ Μπλαβάτσκι ὑπενθυμίζει ὅτι «προτοῦ ὁ Φειδίας ἀνθρωπομορφοποιήσῃ τὸν Ὀλύμπιο Δία ὡς Παντοκράτορα Θεόν, ὁ Μαξιμος, στὴν ἀρχαιοτάτη ἐπιστήμη τῆς συμβολολογίας, εἶχε ἐνσωματώσει στὸ πρόσωπό του τὶς ιδιότητες πασῶν τῶν κοσμικῶν δυνάμεων. Ὁ Μῦθος ἦτο ὀλιγώτερο μεταφυσικὸς καὶ πολύπλοκος, ἀλλὰ πλεονεφραδῆς ὡς ἔκφρασις τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας».

Ὁ Ζεὺς ἐθεωρεῖτο, κατὰ τὸν Πορφύριο καὶ τὸν Πρόκλο, ὡς ἀρχηγὸς τῶν ζώντων ὄντων. «Στὴν Ὀρφικὴ θεολογία, τὴν ἀρχαιοτάτην ὄλων, μιλῶντας μεταφυσικά, ἀντεπροσώπευε καὶ τὴν ἰσχύ (potentia) καὶ τὴν ἐνέργεια (actus), καθὼς καὶ τὴν ἀναποκάλυπτον αἰτίαν καὶ τὸν Δημιουργόν, ἢ τὸν δρῶντα Πλάστην ὡς ἐκδήλωσιν τῆς ἀοράτου ἰσχύος. Κατὰ τὴν δημιουργικὴν του ἰκανότητα, ἐν συνδυασμῷ μὲ τοὺς συναδέλφους του, διαβλέπουμε σ' αὐτὸν τὶς κραταιότερες ἐκδηλώσεις τῆς κοσμικῆς ἐξελιξέως

** Ἡ καλύπτουσα σημαντικὸν τμῆμα τοῦ σημερινοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ μεγάλη ἠπειρος ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν τῆς Θεοδοσίας Λεμουρία, τοῦ ὄρου ληφθέντος παρὰ τοῦ φυσιοδίφου Σκλέητερ, ὅστις ὑπεστήριζε τὴν ὑπαρξίν τοιαύτης ἠπείρου, βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἀνωμάλου διανομῆς τῶν Λεμουρίων πιθηκῶν ἐπὶ ἀπεράντων ἐκτάσεων. Ἡ γῆ κατωκεῖτο ὑπὸ ἀνθρώπων τῶν ὁποίων ὑπολείμματα θεωροῦνται οἱ αἰθιοπεῖς, νέγροι καὶ γενικῶς αἱ μετ' οὐλότρηχα κόμην φυλαί.

*** Τετάρτη Φυλὴ ἢ Ἄτλαντινὴ. Περιγράφεται ὡς ἔχουσα 7 «ὑποφυλάς, τῶν ὁποίων αἱ δύο πρῶται ἐξηφανίσθησαν. Μερικοὶ σκελετοὶ ἀπὸ ἀνασκαφῆς θεωροῦνται ὑποδείγματα τῆς πρώτης καὶ δευτέρας». Αἱ ἐπόμεναι εἶναι: Τολτέκοι (καθαρὰ Περουβιανοί), Ἀζτέκοι, (ἐρυθρόδερμοι Ἴνδοι), Τουράνιοι (Σινική κίτρινη φυλὴ), Πρῶτοι Σημίται, Ἀκκάδιοι (Φοινικες), Μογγόλοι, Ἰάπωνες, Μαλαῖοι.

**** Ἐκ τῆς Πέμπτης ἢ Ἀρείας Φυλῆς ἐνεφανίσθησαν μέχρι τοῦδε μόνον πέντε «ὑποφυλαί»: (Ἴνδοι – Αἰγύπτιοι, Ἀρειοὶ Σημίται, Ἰράνιοι, Κέλται, Τεῦτονες. Ἡ βῆ ὑποφυλὴ Αὐστραλοαμερικανῶν εἶναι ὑπὸ ἐπεξεργασίαν.

–χημική συγγένεια, ατμοσφαιρικό ηλεκτρισμό, ἔλξι καί ἀπώθησι. Παρακολουθώντας τις ἐμφανίσεις του σ' αὐτό τό φυσικό συνταυτισμό, ἀνακαλύπτουμε πόσο καλά πληροφορημένοι ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι περί τῶν θεμάτων τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης». (Ίσις, 1/1262).

Οἱ ἀλληγορίες των «παρ' ὄλον ὅτι φαίνονται πληθωρικές, οὐδέποτε ἀπεμακρύνοντο ἀπό τις δύο κύριες ἰδέες, μπορεῖ νά διαπιστωθῶν πάντοτε στήν ἱερή των ἀπεικόνισι: αὐστηρή προσήλωσι στήν φυσική, καθώς καί τήν ἠθική ἄποψι τοῦ φυσικοῦ νόμου. Οἱ μεταφυσικές των ἔρευνες οὐδέποτε συνεκρούσθησαν μέ τις ἐπιστημονικές ἀλήθειες, καί ἡ θρησκεία των δύναται νά ὀνομασθῇ οἱ ψυχο–φυσιολογικές πίστεις τῶν ἱερέων καί ἐπιστημόνων οἱ ὅποιοι τις ἐθεμελίωσαν ἐπί τῶν παραδόσεων τοῦ νηπιακοῦ κόσμου, ὅπως τις ἐδέχθησαν τά σοφιστικά πνεύματα τῶν πρωτογόνων φυλῶν καί ὅπως, μέ τήν πειραματική γνώσι, ἠλικιώθησαν μέ τήν Σοφία τῶν μετέπειτα αἰώνων». (Ίσις, 1/263).

Ἐπί παραδείγματι, ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέως, τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου, τόν ὅποιον ὁ Ζεὺς ἀλυσόδεσε σ' ἓνα βράχο. Ἡ ἐσωτερική φιλοσοφία προμηθεύει ἓνα κλειδί γιά τόν Προμηθεά, ὁ ὅποιος, μέ τό νά φέρη στή γῆ τό θεῖον πῦρ (διάνοια καί συνείδησι) ἐπροίκισε τοὺς ἀνθρώπους μέ λογική καί νοῦ. Ὁ Προμηθεὺς εἶναι ὁ Ἑλληνικός τύπος ἐκείνου, τό ὅποιον στό ἐσωτερικό λεξιλόγιο ἀποκαλεῖται «κουμάρα» ἢ «Ἐγώ», καί τό ὅποιον, διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως σέ ἀνθρώπους, τοὺς μετέβαλε σέ λανθάνοντας θεούς, ἀντί ζῶων.

Σ' αὐτή τήν ἀλληγορία, ὁ Ζεὺς ἀντιπροσωπεύει τόν Ὅμιλο τῶν Πρωταρχικῶν Προγόνων, τῶν «Πίτρις» (Ἰνδικά), τῶν «Πατέρων», οἱ ὅποιοι ἐπλασαν ἀνθρώπους ἀναίσθητους καί χωρίς νοῦ, ἐνῶ ὁ θεῖος Τιτάν Προμηθεὺς –ἐξόριστος ἀπό τόν οὐρανόν– παίρνει τήν θέσι τῶν Πνευματικῶν Δημιουργῶν, τῶν «Δέβας» πού ἐξέπεσαν στήν γέννησι! Ἐνῶ ὁ Ζεὺς καί ὁ ὄμιλος του ἦσαν κύριοι τῶν κοσμικῶν κατωτέρων τιτανικῶν δυνάμεων, ὁ Προμηθεὺς κατεῖχε μόνον τό Διανοητικόν καί Πνευματικόν Πῦρ.

«Τοῦτο τό δρᾶμα τῆς πάλης μεταξύ Προμηθέως καί τοῦ Ὀλυμπιακοῦ τυράννου καί δεσπότου, αἰσθησιακοῦ Διός, τό βλέπουμε νά ἐκτυλίσσει καθημερινῶς στό παρόν ἀνθρώπινο γένος: οἱ κατώτερες δυνάμεις ἀλυσόδεουν τις ὑψηλότερες βλέψεις στόν βράχο τῆς ὑλῆς γιά νά θρέψουν τόν γύπα τῆς θλίψεως τοῦ πόνου καί τῆς τύψεως. Ὁ σύγχρονος Προμηθεὺς ἐγίνε Ἐπιμηθεὺς –αὐτός πού βλέπει μόνον μετά τό συμβάν– διότι ἡ παγκόσμια φιλανθρωπία τοῦ πρώτου ἀπό πολλοῦ ἐξεφυλίσθη σέ ἰδιοτέλεια καί ἰδιολατρεία. Ὁ ἀνθρώπος θά ξαναγίνη ὁ ἐλεύθερος

Τιτάν, όχι όμως προτού ή κυκλική εξέλιξις αποκαταστήση τήν διασπασθείσαν ἀρμονία μεταξύ τῶν δύο φύσεων – τῆς γῆϊνης καί τῆς θείας. Τότε θά εἶναι ἀδιαπέραστος στίς κατώτερες τιτανικές δυνάμεις, ἄτρωτος στήν Προσωπικότητά του καί ἀθάνατος στήν Ἰατομικότητά του –αυτό ὅμως δέν μπορεῖ νά συμβῆ προτού ἐξουδετερωθῆ ἀπό τή φύσι του κάθε ζωῶδες στοιχείο. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀντιληφθῆ ὅτι «Deus non fecit mortem» (ὁ Θεός δέν ἐδημιούργησε τόν θάνατο), ἀλλά τόν ἐδημιούργησε ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, θά ξαναγίνῃ πρό τῆς πώσεώς του Προμηθεύς». (Μ.Δ. 3/420).

Ἄς εὐχηθοῦμε, καθώς οἱ Ὀλυμπιακοί ἀγῶνες στήν Ἑλλάδα πού ἐτελοῦντο πρό χιλιάδων ἐτῶν, «συνετέλεσαν στήν διατήρησι τοῦ αἰσθήματος τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς (παν-ἑλληνικῆς) παραμερίζοντας τήν στενή πολιτική τῶν διαφόρων ἄστων», ὅπως ἀναφέρει ὁ Οὐέλλς, ἐτσι καί οἱ σύγχρονοι Ὀλυμπιακοί ἀγῶνες, πού συναθροίζουσι ἀθλητάς ἀπό ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου, νά διατηρήσουσι τά χαρακτηριστικά τῆς εὐγενείας καί ἵπποτισμοῦ, πού τοὺς διέκριναν στό παρελθόν καί νά συντελέσουσι στήν ἐνότητα τῆς ἀνθρωπότητος ὑπεράνω ὅλων τῶν διαφορῶν τοῦ ἐθνικισμοῦ.

Κάρμα – Μετενσάρκωση

Του ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Ν. ΟΙΚΑΛΙΩΤΗ

Κάθε άνθρωπος έχει μιὰ ἐξουσία. Ἡ ἐξουσία, ἡ δύναμη αὐτή δεσμεύει ἢ ἀποδεσμεύει αὐτόν πού τήν ἔχει ἢ αὐτόν πάνω στόν ὁποῖον ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἐπενεργεῖ. Κανένας δέν μπορεῖ ν' ἀπαρνηθεῖ τήν ἐξουσία αὐτή, πού ἄλλοι τήν ἀποκαλοῦν «κάρμα», ἄλλοι «πεπρωμένο», «κισμέτ», «θεία πρόνοια». Τό μυστικό εἶναι νά γνωρίσεις τήν ἐξουσία σου αὐτή, ὅπως πάλι ν' ἀνεχθεῖς ἢ ἀντιπαρέρχεσαι τήν ἐξουσία τοῦ ἄλλου. Τό πρῶτο λέγεται αὐτόγνωση, τό δεύτερο ταπεινώση ἢ κι ἀγάπη. Χωρίς τό πρῶτο δέν εἶναι δυνατόν τό δεύτερο. Χωρίς δέ αὐτά ἡ ἀνέλιξη εἶναι βραδεία.

Στή σοφή νομοτέλεια τοῦ Σύμπαντος, τύχη δέν ὑπάρχει· τά πάντα διαπνέονται ἀπό λογική συνέχεια καί πρόνοια. Εἶναι (ἢ πρόνοια-ἀγάπη) ἡ ἀναπότρεπτη ἐκδήλωση τῆς ἐντός μας θείας οὐσίας καί πραγματικότητας, μά καί τό ἀσύλληπτο μεγαλεῖο τοῦ θείου, μάλιστα κατὰ συσχετισμό, ἀλληλοεπίδραση κ' ἐσωτερική διεργασία μέ τούς γύρω, τά γύρω καί τή φανερή ἢ ἀφανέρωτη δημιουργία.

Τό «κάρμα», ὁ Συμπαντικός αὐτός Νόμος, μπορεῖ ἀβίαστα νά εἰπωθεῖ πῶς εἶναι ὁ νόμος πού διασφαλίζει τό ἀμετάκλητο τῆς ἀνόδου, τό μέσον γιά νά φθάσει κανεῖς στήν ἀλήθεια τοῦ ἑαυτοῦ του, στήν οὐσιαστική γνώση τῶν γύρω του. Γι' αὐτό ἡ ἀκραία θέση του, δηλαδή ἡ φυσιολογική πορεία τῆς ὑλικῆς ἐξέλιξης, διὰ τῶν διαδοχικῶν ἐνσάρκώσεων, πού ὁδηγεῖ στήν ἀπαλλαγή ἀπό τήν ὕλη, οὐδέποτε χωρίς λόγο παραβιάζεται. Ἀποτελεῖ πάντοτε τήν ἀσφαλιστική δικλίδρα τῆς ὠριμότητας κι ἀποδέσμευσης. Μ' ἄλλα λόγια, ὁδηγεῖ ἡ σάρκα στήν ἀποσάρκωση ὅσο, κ' ἐκεῖ ὅπου, τό πνεῦμα δέν διευκολύνεται πρὸς τοῦτο.

Τό κάρμα δέν θά πρέπει, κατὰ βάση, νά τό ἀνεξαρτοποιοῦμε ἀπό τήν ἐλευθερία τῆς ἀνθρώπινης θέλησης, ἀφοῦ αὐτήν ἐξυπηρετεῖ κ' ἐξαιτίας αὐτῆς προήλθε. Ὑπάρχουν ἄλλωστε, κατὰ θεία ἐλαστικότητα, σ' ὅλα τά σημεία τῆς διαδρομῆς τῆς ἀνθρώπινης δράσης, ὅρια ὅπου ἡ ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νά ἐπιδειξοῖ ἰδιαίτερη δύναμη ἢ ἐκκλαμψη. Ὅρια ὡς πρὸς τήν ἀναστολή, ἀποτροπή ἢ ἀνατροπή τοῦ ἐπερχόμενου. Ὅρια ἀκόμη καί στό πῶς θ' ἀντιμετωπίσει ἡ ἀνθρώπινη ψυχή (ἐπηρεαζόμενη ἀπό τό πνεῦμα ἢ παρασυρόμενη ἀπό τήν ὕλη), τό ἔστω ἀναπότρεπτο, συγκεκριμένο γεγονός.

Πέραν αὐτῶν, φυσικά, δέν μπορεῖ ν' ἀποκλεισθεῖ καί ἡ ἐξ ἄνωθεν βοήθεια (ἄλλοι θά τὸ ὀνόμαζαν «θεία χάρη», «Ἅγιον Πνεῦμα», «Φώτισή», «πνευματική ὄντοτητα» ἢ κάπως ἀλλιῶς), καθότι δέν γνωρίζουμε ἐάν, πότε καί πόσο, ἡ θεία, ἡ ἢ θεία κατά παραχώρηση βούληση μπορεῖ νά προωθήσει τὸ συγκεκριμένο προσπαθοῦν ἄτομο ἢ νά φωτίσει καί διευκολύνει μιά κατηγορία ἀνθρώπων ἢ ἀκόμη καί νά μεταλλάξει τὸ κάρμα τοῦ ἀνθρώπινου γένους, πρὸς ταχύτερη ἢ καί ἄμεση ἴσως ἀνέλιξη.

Πάντως, ὁ τρόπος λειτουργίας τοῦ Καρμικοῦ Νόμου, σάν περιπτωσιολογία καί σάν ἀλληλοσύνδεση καί ἀλληλοεξάρτηση (καλή ἢ κακή, ἐπιταχυντική ἢ ἀνασταλτική) καί σύνολον, εἶναι πολὺ πιὸ πολὺπλοκος καί μυστικός ἀπ' ὅ,τι ἡ λογική ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο προσπαθεῖ νά ὀριογραμμίσει. Ἡ κινουῦσα τὸ κάρμα ἀδηλη νοητική δύναμη μπορεῖ νά δικτυώνεται κατά βάση μέ τίς ἔννοιες ὑπευθυνότητα («ἐλεύθερη βούληση») – πρόνοια – ἀγάπη, μὰ καί οἱ ἔννοιες αὐτές στήν ἔκταση καί διασύνδεσή τους εἶναι ἀδιανόητες κι ἀσύλληπτες γιά τήν ἀνθρώπινη πραγματικότητα.

Ὁ ἀνθρώπος ὅταν τὸ κάρμα κατά τὰ ἐγκόσμια εἶναι δυσμενές, τὸ θεωρεῖ τιμωρία, παρ' ὅτι δέν θυμᾶται κάποιο ἱστορικό, κανένα γεγονός, τουλάχιστον προγενέστερῆς του ζωῆς, πρὸς συσχέτιση.

Μιλᾶμε γιά κάρμα σάν ἀνταποδοτική δικαιοσύνη. Αὐτό, ὅσο καί σωστό νά φαίνεται, κατά βάση καί οὐσία εἶναι λάθος. Λάθος γιατί τὸ «ἀνταπόδοση» εἶναι παρακλάδι τῆς ἐκδίκησης καί τῆς ἀνελευθερίας, ὅσο δίκαια δέ κι ἂν φέρεται αὐτή, δέν εἶναι δικαιοσύνη, γιατί ἀκόμη ἡ ἔννοια «δικαιοσύνη», ἐφόσον δέν ταυτίζεται ἢ δέν συμπλέει μέ τήν ἔννοια «ἀγάπη», εἶναι ἀνθρωπομορφική. Τὸ κάρμα πρέπει νά τὸ συλλάβουμε σά μιά ἀκολουθία ἀγίας προσφορᾶς, δηλαδή δικαιοσύνης ὄχι μέ τήν ἔννοια καί μορφή ἀμφοτεροβαροῦς θέσης (ἀνταμοιβή, ἐκδίκηση, ἀνταπόδοση), μὰ μέ τήν ἔννοια τῆς εὐεργεσίας, τῆς προσφορᾶς πρὸς σέ πού ἐθελοτυφλεῖς, πού πρέπει νά προστατευθεῖς, ἄλλο ἐάν αὐτή σου ἢ προστασία σου φέρνει σωματικό ἢ ψυχικό πόνο ἢ ἀνεπίτρεπτη, κατά τὰ θεατά, εὐφορία.

Ἡ πίστη στή θεωρία τῆς διαδοχικῆς ἐνσάρκωσης τῆς αὐτῆς ψυχῆς σέ διάφορα (ἀδιακρίτως φύλλου) κάθε φορά ἀνθρώπινα σώματα, σύμφωνα μέ τὸ μεγάλο νόμο τῆς αἰτιότητας, ἢ τοῦ «ἀντιπεπονθότος» κατά τούς ἀρχαίους Ἕλληνες, εἶναι πάρα πολὺ παλιά ὑπόθεση, συγχεόμενῃ δέ μέ τήν θεωρία τῆς μετεμψύχωσης ἢ (κατά Ὀλυμπιόδωρο) μετενσωμάτωσης, ἄγνωστο πόσο παλαιότερα. Μποροῦμε δέ ἀκόμη, γενικά, νά ποῦμε ὅτι, ὅλες οἱ

ἐπίσημες σήμερα θρησκείες, εἴτε ἀπροκάλυπτα εἴτε κατ' ἔνδειξη κ' ἐσωτερική θεώρηση, ἀποδέχονται τὴ Μετενσάρκωση.

Κατὰ μία ὀρισμένη ὄραση τῶν πραγμάτων ὁ καθένας δὲν εἶναι ἐλεύθερος κάθε φορά πού πρόκειται νά ἐνσαρκωθεῖ, νά ἐπιλέξει ἐπακριβῶς τὸ σῶμα καί τίς συνθήκες πού τοῦ ταιριάζουν περισσότερο, ἀλλά ἀκολουθεῖ τὴ φυσιολογική ἐναλλαγή σωμάτων καί καταστάσεων ὅπως ἡ πρόνοια-κάρμα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐπιτάσσει. Ἐξαίρεση ἂν ἔχει φθάσει σέ ὕψος τέτοιο πού νά ἔχει ξεφύγει κατὰ κάποιο τρόπο τῆς προσωπικῆς του μορφῆς κ' ἔχει συνειδητοποιήσει τὸ θεῖο του Ἐγώ, τὴν ἀθάνατη ὑπαρξή του (ὀπότε γνωρίζει), ἢ βρίσκεται πάλι σ' ἓνα τέτοιο σημεῖο ἐντονῆς κι ἀμετακίνητης ὑλικότητος ἢ συγκινησιακῆς κατάστασης πού τὸν ὀδηγεῖ μοιραῖα κι ἀναπότρεπτα στὰ ἴδια –σάν συνέχεια ἴσως– πού ἐζησε ἢ καί κάπου χαρακτηριστικὰ χειρότερα (ὀπότε ἐπιθυμία κι ἀνάγκη, κατὰ πρόνοια πάντοτε κάρματος, συμπίπτουν).

Ἄντιθετα, θά πρέπει, κατὰ τίς ἐνδείξεις, νά ἔχει κάποια μεγαλύτερη εὐχέρεια (ὄχι βέβαια πάντοτε) νά ἐπιλέξει μεταξύ παραμονῆς του στὴ μεταβιωτική περιοχὴ (ὅπου συντελεῖται κατὰ κανόνα, μὲ τὸν καιρό, ἓνα εἶδος ἀνασκόπησης, κάποιας αὐτογνωσίας, διδαχῆς) καί ταχύτερης καθόδου του στὸν ὑλικὸ κόσμον (αὐτόν ἢ κάποιον ἄλλο σχετικὸ), τὴν ἀ κ ρ ι β ἦ τουλάχιστον ἡμερομηνία ὅμως τῆς ὁποίας (καθόδου) οὐδέποτε προσδιορίζει. Ὑπάρχει βέβαια καί ἡ περίπτωση πού ἡ καθόδος δὲν ἀποτελεῖ ἐκδήλωση προσωπικοῦ ἢ καθαρῶς προσωπικοῦ κάρματος.

Γιὰ νά ὀλοκληρωθεῖ, στό πλαίσιο πού ἐδῶ ἀναπτύσσεται, τὸ θέμα Κάρμα-Μετενσάρκωση, θά πρέπει ν' ἀναφερθοῦμε σέ ἀπορίες-ἐρωτηματικά, διαπιστώσεις:

– Γεννήθηκε καταρχὴν τὸ ἐρώτημα γιατί ὁ ἄνθρωπος δὲν θυμᾶται γεγονότα, πρόσωπα, καταστάσεις τῶν διαφόρων προβιώσεών του;

Πολλές προσπάθειες ἔχουν καταβληθεῖ πρὸς διερεύνηση του πού εἶναι ἐναποθηκευμένες οἱ μνήμες τῶν προβιώσεών μας, ἀφοῦ σέ κάθε ἐνσάρκωση δὲν ἔχουμε τὸν ἴδιο φυσικὸ ἐγκέφαλο; Ἀλλὰ σάμπως ὁ τωρινὸς μας ἐγκέφαλος θυμᾶται τὰ τῆς βρεφικῆς ἢ προσχολικῆς ἢ κι ὅλα τὰ μετέπειτα γεγονότα, πού ὅμως κανεὶς δὲν μπορεῖ νά πεῖ πῶς δὲν τὰ ἐζησε ἢ ὅτι ἀποσβέσθηκαν; Προσωπικὰ πιστεύομε ὅτι, ἢ σέ ἀνενεργὸ μορφή μνήμη ἐκ προβιώσεών μας, εἶναι στὴν ἐξουσία μιᾶς ἐντός μας «ἀδηλης» καί ἀσύλληπτης, εὐεργετικῆς γιὰ μᾶς δρώσας, «ἐνεργοῦ πνευματικότητος» (Σχτ. σελ. 92, 98, 105 κ.ά. βιβλίου «Κάθαρση» –ἐκδ. 1988, Ἄρ. Οἰχαλιώτη).

Πέραν από οποιαδήποτε προσπάθεια, βιολογικής κατά βάση έρμηνείας τής παρούσης ή παρελθουσών ζωών μνήμης, έρωτάται οί διάφορες κινήσεις–διαδρομές πού κάνει ένα μυρμήγκι ή κάποια μέλισσα κουβαλώντας σπόρους ή νέκταρ ενδιαφέρουν γιά τήν ένθύμηση ή γιά τό σκοπό και τό αποτέλεσμα; Όμως, ανεξάρτητα πού δίδεται ή έμφαση ή πού μās ώθει ή περιέργεια και ή φιλαυτία μας, πρέπει νά γνωρίζουμε ότι όλα έχουν έναν προορισμό, μιά πρόνοια και προστασία (και τά έπιτρεπτά και τά μή). Κι αυτός ό λόγος ούτε είναι εύκολο νά παραβιασθεί, ούτε οίκοθεν κι άνάιτια, συνήθως, παραβιάζεται. Πάντως, θά πρέπει νά σημειωθεί ότι, σέ κάθε ένσάρκωση οί άναμνήσεις τών προγενεστέρων διατηρούνται σέ κάποιον έντός μας χώρο άπαραβίαστες, άσχετα άν καμιά φορά παρουσιάζουν περίεργες ή παράλογες τίς έκδηλώσεις του συνειδητού, τό δέ άπαύγασμα τών βιωμάτων αύτών διαπλάθει αυτό πού λέμε χ α ρ α κ τ ή ρ α του άνθρώπου στή συγκεκριμένη του ένσάρκωση, πού είναι, έδω πού τά λέμε, και τό γεγονός πού ενδιαφέρει και ή ούσία.

Άνεξάρτητα όμως από τά πιό πάνω, γεγονός είναι ότι, ή τυχόν οιαδήποτε εύχέρεια άναδρομής σέ προβιώσεις μας, πέραν του ότι θά κούραζαν και θά άδυνατίζαν, επιβράδυναν, άκόμη ίσως και παρέλυναν τήν άνθρώπινη διάθεση γιά συνέχιση μιάς πορείας, μπορεί νά δημιουργούσαν συνειδησιακή ή συγκινησιακή κρίση, συνεπώς τραυματική κατάσταση, «πτώση». Έκτός αύτών, ή οποιαδήποτε πάλι ένσυνείδητη πείρα (μνήμη) του «χθές», προγενεστέρων μας δηλαδή ζωών, θά άδυνατίζε τήν προσπάθεια του «σήμερα», πού θά ήταν άναγκαστικά στά χνάρια τής μνήμης του χθές και λίγο ή πολύ δέσμια, άρνητικά ή θετικά, αύτου. Μ' αυτό όμως τό άνελεύθερο ξεκίνημα δέν νοείται ή κίνηση καθαρή, κίνηση μέ καινούργια ύλικά δεδομένα, άδρομολόγητη κίνηση. Είναι, μπορεί νά τό χαρακτηρίσει κανείς, κι αυτό ένα δώρημα, μιά πλήρωση στή σχέση «έλεύθερη βούληση» και «πρόνοια–κάρμα».

Άλλά... πλανιόμαστε, δέν είναι ό φόβος πού οδηγεί στήν τελείωση, όπως άλλωστε ούτε ή θυσία γιά άνταμοιβή. Η «τελείωση» είναι ξένη, άπελεύθερη, από τέτοια στοιχεία και χωρίς τήν έλευθερία αύτή και τήν τέλεια από τό φάσμα–πλέγμα του ύλικού φορέα, δέν είναι έπιτρεπτό νά άφυπνισθούν οί σέ λήθαργο (γιά τή συνειδητότητά μας) έντός μας καταστάσεις και μνήμες.

Τελικά, θά μπορούσε κανείς νά πει πώς θά έχει δικαίωμα έκούσιας άναδρομής σ' όλο τό παρελθόν του, εφόσον δέν θά

ἔχει ἀνάγκη αὐτό. Ἀνάγκη μέ τήν ἔννοια τῆς ἔλξης ἢ ἀπόθησης.

– Ἐρωτᾶται πάλι: Ποιοί λόγοι πείθουν ἢ πιθανολογοῦν ὅτι ἡ ψυχὴ δέν εἶναι δημιούργημα τοῦ σώματος (κατὰ θεία ἢ ὄχι δύναμη), προϊόν ἢ παραπροϊόν ὀργανικῆς λειτουργίας, ἀλλά προϋπήρξε αὐτοῦ; Ἡ μέ ἄλλα λόγια, ἡ συνειδητότητα ἀρχίζει νά ὑπάρχει κατὰ τή στιγμή τῆς γέννησης ἢ ὑπῆρχε πρό;

Πέραν τοῦ ὅτι, εἶναι φανερόν ὅτι, στόν ἄνθρωπο πολυποικίλες διεργασίες καί συγκινήσεις δέν προέρχονται ἀπό τό σῶμα καί τίς αἰσθήσεις του, ἐπ' αὐτοῦ μπορούμε νά ποῦμε ὅτι:

α) Ἄν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπότοκη τοῦ σώματος, θά πρέπει νά πεθαίνει κι αὐτή μέ τό θάνατο ἢ ἀποσύνθεση τοῦ σάρκικου σώματος, πράγμα ὅμως πού ἀποδεδειγμένα, ὡς γνωρίζουν οἱ μελετητές τῆς μεταψυχικῆς, δέν συμβαίνει. (Σχτ. βλ. «Στήν ἀτραπό τῆς αὐτογνωσίας» Ἄρ. Οἰχαλιώτη, σελ. 143-183, 243-260 κ.ά.). Ἡ μετενσάρκωση εἶναι κι αὐτή ἀποδεικτική τῆς δυνατότητας τῆς προϋπαρξῆς τῆς ψυχῆς. Ἀκόμη ἂν ἡ ψυχὴ ἦταν γέννημα τοῦ σώματος, γιατί αὐτή νά ὑπάρχει σάν κάτι ξεχωρό ἀπό τό σῶμα καί νά μὴν εἶναι κατ' ἐκδήλωση ἑνσωματωμένη σ' αὐτό; Καί γιατί νά ἔχει, σέ πείσμα τῶν δυνατοτήτων τοῦ σώματος (ὅταν γιά διάφορους λόγους καί κάτω ἀπό ὀρισμένες προϋποθέσεις, αὐτό πού λέμε ψυχὴ, ἀπεγκλωβίζεται), τέραστιες καί ὑπερκείμενες τοῦ σώματος καί τῶν νόμων γενικά τῆς ὕλης δυνατότητες καί δυνάμεις (ἑκατοντάδες κ' ἐδῶ παραδείγματα, σέ κάθε ἐποχὴ καί χώρα, ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων);

β) Ἀπό θεοφορούμενη πλευρά, ἂν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπότοκη τοῦ σώματος, εἶναι δύσκολο νά ἐρμηνευθεῖ λογικά τό γιατί ἡ ἄσκηση αὐτῆ τῆς θείας δυνάμης νά ἐξαρτᾶται ἀπό τή διάθεση τοῦ ἀνθρώπου γιά σεξουαλική ἐπαφή ἢ γέννηση.

Ὡς πρὸς τήν προϋπαρξῆ πάλι τοῦ «πνεύματος», ἔχομεν τό κατ' Ἰωάν.-Κεφ. Γ/5-6: Ἐάν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος (ὕλης) καί πνεύματος... τό πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καί τήν φωνήν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καί πού ὑπάγει;»

Ἐάν τό πνεῦμα εἶχε δημιουργηθεῖ συγχρόνως μέ τό σῶμα, θά εἶχαμε γνώση ἀπό πού ἔρχεται, ἀφοῦ θά εἶμαστε βέβαιοι ἀπό πού ἄρχισε.

γ) Καί γενικά, τό «ἐλασσον» (τό πεπερασμένο, ἢ πλάνη, τό θνήσκον) δέν μπορεῖ νά κυοφορεῖ τό «μεῖζον» (τό μὴ θνήσκον).

– Ὁμοίως ἐρωτᾶται: Ποιός ὁ τόσο σοβαρός λόγος γιά τό ἀπαραιτήτο τῆς μετενσάρκωσης, μάλιστα δέ σάν γενικόν φαινόμενον, καί ποιοί τυχόν ἐπιπλέον λόγοι γιά τήν πίστη μας στήν ἐκδοχή αὐτή;

Με τή θεωρία τής Μετενσάρκωσης (αναγέννησης ή παλιγγενεσίας), λογικά τουλάχιστον, πέραν του γενικού φαινομένου-νόμου τής περιοδικότητας πού ίσως μπορεί κι αυτή σ' αυτόν νά ένταχθεῖ, ἐξηγεῖται:

α) Ἡ ἀγαθοποιά δύναμη τοῦ Θεοῦ καί ἡ δυνατότητα κάποιας οὐσιαστικότερης καί αὐτοδύναμης ἀνέλιξης, μά καί ὑπευθυνότητας, πού ἀλλιῶς, δηλαδή στήν περίπτωση τής μιᾶς καί μοναδικῆς ζωῆς, εἶναι ἀσυμβίβαστα. ...Ἡ μήπως τάχατες μπορούμε νά καταστοῦμε τέλειοι «ὡσπερ ὁ Πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῦς», μέ τό γεγονός καί μόνον τοῦ θανάτου μας ἢ τής κάποιας, ἀγνωστο ποίας καί γιά πόσον, ὑλικῆς γεύσης καί πείρας πού εἶχαμε; ...Κι ἂν ὄχι, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει, ἐρωτᾶται σέ τί θά ἀποσκοποῦσε μιᾶ τέτοια μοναδική κάθοδος;

β) Οἱ δοκιμασίες στήν ζωή πού δέν εἶναι ἰσορροπες μέ τόν τρόπο πού κοινωνικά (τυπικά) βιώνει ὁ κάθε ἄνθρωπος. Μά οὔτε κι' αὐτές τοῦτες οἱ φυσιολογικές καί τελειῶς ἀπαραίτητες ἀπολαύσεις καί ἀνάγκες κατανέμονται ἰσορροπα. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι γεγονός ὅτι κινοῦνται στή συγκεκριμένη μακρόχρονη ἢ σύντομη, κατά περίπτωση ζωή τους, ἂν δεχθοῦμε αὐτή σάν μόνη, μέ διάφορα δεδομένα ἐσωτερικά (δηλ. ἐκ γενετῆς, ὅπως π.χ. εὐφυΐα, ἐνεργητικότητα, εὐαισθησία κ.ά.) ἢ ἐξωτερικά (δηλ. μέ διαφορετικές συνθηκῆς οἰκογενειακές, οἰκονομικές, κοινωνικές, ἐθιμικές ἢ διάπλασης καί ὑγείας σωματικῆς καί τόσες ἄλλες πού ἐπηρεάζουν διαφοροτρόπως τίς εὐκαιρίες ἀνέλιξης), δηλαδή μέ περιορισμένα, κατά προσωπική κλίμακα, ἢ μή ἰσορροπο, κατά συγκριτική ἀξιολόγηση, ἀντεξουσιότητα, πού, λογικά τουλάχιστον, δικαιολογεῖται μόνο ἐάν εἶναι ἰδία δύναμι ἀπό τόν καθένα δημιουργημένη, μέ ἄλλα λόγια κατά πλήρη ἀντεξουσιότητα ἀπό προγενέστερες διαβιώσεις (ένσαρκώσεις).

γ) Οἱ διάφορες ἔμφυτες τάσεις-προδιαθέσεις, ἰκανότητες, ὡς καί ἡ πρωτοφανῆς ταχύτητα ὠρίμανσης σ' ἕναν ἢ περισσότερους τομεῖς, εἶναι ἀφάνταστα καί ἀδικαιολόγητα (ὡς ἀπό κληρονομικότητα, περιβάλλον) ἐκπληκτικές σ' ὀρισμένα ἄτομα.

γ) Ἐξηγεῖται πάλι, πῶς πολλοί ἄνθρωποι αἰσθάνονται φυσική ἔλξη ἢ ἀπώθηση γιά ὀρισμένα πρόσωπα, τοποθεσίες, χώρους, λαούς, γλώσσες, πράγματα καί καταστάσεις, χαρακτηριστικά ἔντονα κι ἀδικαιολόγητα, πού ἐξακριβωμένα, ὅσο καί ὅπου φυσικά μπορούμε νά τό ποῦμε –καί τό λέμε σέ ἀρκετές περιπτώσεις– δέν ἀφοροῦν συνειδητές ἢ ὑποσυνειδητές ἐμπειρίες τής βρεφικῆς ἢ παιδικῆς ἡλικίας.

δ) Τέλος, τό καί ἰσχυρότερο, σάν πρακτικότερο μά καί δεδο-

μένο στατιστικό, πάμπολλες περιπτώσεις, ανά τις διάφορες εποχές, υπάρχουν πού επιβεβαιώνουν τή θεωρία, περιπτώσεις πού τό ίδιο τό άτομο ένθυμείται έχοντας πλήρη συνειδητότητα (όντότητες ως π.χ. Πυθαγόρας, Έμπεδοκλής, Σάτνα Σάι Μπάμπα, αλλά και άλλοι κοινοί θνητοί) ή κατόπιν ύπνωσης («άναδρομή στό παρελθόν» –πειράματα άναστροφής τής μνήμης) ή σέ κατάσταση φυσικού ύπνου (όνείρων) ή άκόμη κατόπιν άνακοίνωσης «Διάμεσου» (π.χ. Ό διορατικός Έπίσκοπος Λεντμπήτερ σέ σύγγραμμά του άναφέρει ότi ή Μπλαβάτσκι και ό Όλκοττ –ιδρυτές τής Θ.Ε. – είχαν καθορίσει άπό παλαιότερη ένσάρκωσή τους τήν τωρινή).

Τό πρόβλημα του τί θα κάμη ό άνθρωπος μέ τίς πελώριες δυνατότητες πού ή έπιστήμη έθεσε στά χέρια του είναι πιθανόν τό πιο ζωτικό και τό πιο άνησυχητικό του καιρού μας. Τούτη τή στιγμή, ή άνθρωπότης μοιάζει μάλλον μέ άνεύθυνο και σκανδαλιάρικο παιδί πού του έδώρισαν μιά συλλογή μηχανικών έργαλειών, ένα κουτί σπέρτα και μιά ποσότητα δυναμίτιδος.

Τζούλιαν Χάξλεϋ

Ὁ Σωκράτης μπροστά στο Ἄγνωστο

Τοῦ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Σωκράτης, πού ἐζησε ἐδῶ καί εικοσιπέντε αἰῶνες, ἦταν χωρίς καμμία ἀμφιβολία ὁ πατέρας τοῦ ὀρθολογισμοῦ, πού μέχρι σήμερα τόν χρησιμοποιεῖ ἡ Ἐπιστήμη τῆς σκέψης καί τῆς ἐρευνας. Τά τρία ἀξιώματα τῆς ὀρθολογικῆς δομῆς τοῦ Σωκράτη εἶναι κι ἀξιώματα τῆς ἠλεκτρονικῆς καί πυρηνικῆς τῆς ἐποχῆς μας. Κι' αὐτά εἶναι: α) Τό Α εἶναι ἴσο μέ τό Α. Β) Ἐάν τό Α εἶναι ἴσο μέ τό Β τότε καί τό Β εἶναι ἴσο μέ τό Α καί Γ) Ἐάν τό Α ἴσο μέ τό Β καί τό Β ἴσο μέ τό Γ τότε καί τό Α ἴσο μέ τό Γ.

Ὁ Πλάτων μᾶς πληροφορεῖ μέ τι δεξιότητες χρησιμοποιοῦσε ὁ δάσκαλός του Σωκράτης τόν ὄρο ὀρθό λόγο γιά νά ἀνοίξει μερικά διαμερίσματα, πού κρύβεται ἡ Ἀλήθεια. Ὁ στόχος τοῦ Σωκράτη ἦταν ὁ ἄνθρωπος, τό μυστήριό τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου. Σ' ἀντίθεση πρὸς τοὺς Ἴωνες φιλοσόφους, πού ἦταν ὁ ἐξωτερικός κόσμος, ὁ φυσικός.

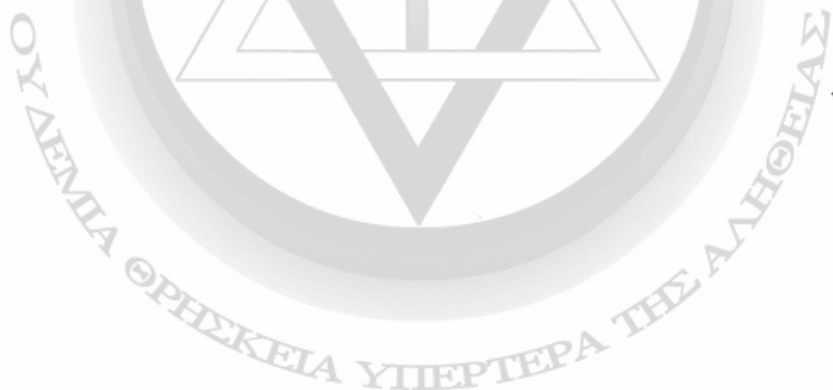
Ἄλλά κάποια στιγμή ὁ Σωκράτης ἐκεῖ ὅπου ἀνηφόριζε γιά νά φτάσει στήν κορυφή τοῦ βουνοῦ ὅπου βρίσκεται ἡ ἀπόλυτη Ἀλήθεια, μέ ἐργαλεῖο τά τρία ἀξιώματα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, σταμάτησε γιατί δέν μπορούσε πιά νά προχωρήσει ἄλλο. Τά ἐργαλεῖα του ἦταν ἀδύνατα νά τόν βοηθήσουν. Κι' ἐνῶ ἀντίκρουζε τό πελώριο βουνό βυθισμένος στήν ὁμίχλη ἐβγαλε ἐκείνη τήν αἰώνια κραυγή τ' ἀνθρώπου, πού ἀγωνίζεται νά φτάσει τήν Ἀλήθεια «ΕΝ ΟΙΔΑ ΟΤΙ ΟΥΔΕΝ ΟΙΔΑ». Ἡ ἀπεραντωσύνη αὐτοῦ πού δέν γνωρίζουμε μᾶς δημιουργεῖ τό αἶσθημα τοῦ μυστηρίου. Αὐτό, πού εἶπε ἀργότερα ὁ Αἰνστάϊν ὅτι: «Τό μυστήριό εἶναι ἡ πηγή κάθε ἐρευνας στήν Ἐπιστήμη καί δημιουργίας στήν Τέχνη».

Ὁ Σωκράτης, θεμελιωτής τοῦ ὀρθοῦ λόγου, εἶδε τήν ἀτελείωτη πορεία τῆς γνώσης, πού δέν μπορούσε νά τήν πιάσει. Κι' ὅτι κι' ἂν κάνει στήν ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας γυρίζει. Ἐνῶ στό βάθος μπορούμε νά προχωρήσουμε ἀπό κάποιον ἄλλο δρόμο. Πιστεύουμε ὅτι τή στιγμή ὅπου εἶπε ὁ Σωκράτης τό «Ἐν οἶδα ὅτι οὐδέν οἶδα» ἐβλεπε τό ὄραμα τ' ἄλλου δρόμου, πού κείνη τήν ἴδια στιγμή στήν Ἀνατολή τόν πῆραν ἑκατοντάδες ἄλλοι ἄνθρωποι. Εἶναι ὁ δρόμος, πού πῆραν οἱ τρεῖς Μῦστες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας, Ὀρφέας, Πυθαγόρας καί Ἀπολλώνιος ὁ Τυανέας.

Ἀκόμη εἶναι ὁ δρόμος, πού πῆρε ὁ Δάντης ὅταν ἔγραφε τήν «Θεία Κωμωδία». Σ' αὐτή βλέπουμε νά μιλεῖ γιά ὑπαρξη τοῦ Σταυροῦ τοῦ Νότου, τοῦ ἀστερισμοῦ, πού μόνο ὅσοι βρίσκονται

στό Νότιο ήμισφαίριο της Γης μπορούνε νά τόν δοῦν. Ἐκείνη τήν ἐποχή τοῦ Δάντη ἦταν ἀγνωστος κι' ὅμως ὁ Δάντης τόν περιγράφει. Ἀπό πού πηγάζει αὐτή ἡ γνώση; Ἕνας ἄλλος συγγραφέας ὁ Σουίφτ στό ἔργο του «Ταξίδι στή Λαττούα» περιγράφει καί δίνει ἀρκετά στοιχεῖα γιά τούς δορυφόρους τοῦ πλανήτη Ἄρη. Ἐπειτα ἀπό χρόνια ὁ ἀστρονόμος Ἀσάφ Χῶλ ἀνακαλύπτει τούς δύο δορυφόρους τοῦ Ἄρη καί τούς ὀνομάζει Φοῖβο καί Δεῖμο. Γεννιέται τό ἐρώτημα πῶς μῆκена αὐτές οἱ γνώσεις στή φαντασία τοῦ Σουίφτ;

Ὁ Σωκράτης ὅταν βρέθηκε μπροστά στήν ἀπεραντοσύνη τοῦ ἀγνωστού καί εἶπε τό περίφημο «ἐν οἶδα ὅτι οὐδέν οἶδα», ὁμολογεῖ μέ τήν ἀξιοπρέπεια ἑνός πραγματικοῦ σοφοῦ καί πνευματικοῦ ἀνθρώπου ὄχι μόνο τήν ἀγνοία του γιά τόν ὄγκο σ' αὐτά, πού δέν γνώριζε, ἀλλά κάνει καί μιᾶ ἐνδόμυχη διαπίστωση ὅτι ὑπάρχει καί κάποιος δρόμος πέραν ἀπό τήν ὀρθολογική πορεία γιά τήν κατάκτηση τῆς γνώσης τῆς Ἀλήθειας. Εἶναι αὐτός τοῦ Δάντη, τοῦ Σουίφτ καί τῶν ἄλλων, πού ὀδηγηθήκανε στό φῶς τῆς Ἀλήθειας. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅπου κι ἂν ἔχουμε τοποθετηθεῖ ἰδεολογικά, ὅτι κι ἂν εἶναι τό πιστεῦμα μας, δέν μπορούμε νά ξεφύγουμε ἀπό τόν ἄλλο δρόμο, πού χωρίς νά τό θέλουμε ὀδηγεῖ στήν ἀτελειώτη πορεία τῆς Γνώσης.

Ἐπιταγή πορείας διὰ τοῦ ἐσωτερισμοῦ

Τοῦ Κ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Ποῦ βαδίζει ἡ ἀνθρωπότης; σέ ποῖό δρόμο βρίσκεται; Ἐρωτήματα πού ἀπασχόλησαν καί ἀπασχολοῦν πολλούς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀδρανοῦν διὰ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν ἐποχὴν μας.

Ἄξιοι ὅσοι ἔθεσαν ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς τὴν καθοδήγησιν τῶν συνανθρώπων μας, πρὸς νέους ὀρίζοντες καί ἀφησαν πνευματικὴν κληρονομίαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους.

Τυχεροὶ ὅσοι γνώρισαν ἀπὸ κοντὰ καὶ ἄκουσαν τοὺς σοφοὺς αὐτοὺς διδασκάλους νὰ κηρύττουν τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ψυχικὴ ἀνωτερότητα μέσω τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ ἐσωτερισμοῦ, προσπαθώντας νὰ ὀδηγήσουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ φῶς, ἀπὸ τὸ ψέμα στὴν ἀλήθεια, καὶ ἀπὸ τὸν ὑλικὸ κόσμον στὸν πνευματικόν.

Ὅλοι μας παρακολουθοῦμε τὸν νεώτερον κόσμον νὰ ἀποδίδεται σ' ἓνα τρόπο ζωῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐχθρικός πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀξίας καὶ τὸν ἰδεαλισμὸν.

Οἱ ἀνθρώποι τῆς σημερινῆς ἐποχῆς βρίσκονται προσκολλημένοι εἰς τὸ αἰσθητὸν καὶ τὴν μηχανογραφικὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς, ἡ δὲ λεγομένη πρόοδος εἶναι ὁ ὑλικὸς πολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος μᾶς ὀδηγεῖ συνεχῶς καὶ ἀσφαλῶς εἰς χαῶδη κατὰστασιν τὴν ὁποίαν μόνον οἱ μεμνημένοι παρακολουθοῦν μὲ βλέμμα φοβιμένου ἀλλὰ καὶ αἰσιόδοξου.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ σημερινὴ κατὰστασις τοῦ κόσμου, παρουσιάζει ἀνησυχητικὰ σημεῖα, διότι τὸ κυριώτερον πού παρατηρεῖται εἶναι ἡ ἔλλειψις πνευματικῆς ἡγεσίας, ἐκφύλισις τῆς πνευματικότητος τοῦ ἀτόμου, ἀκόμη δὲ καὶ τῆς σωματικῆς ζωτικότητος αὐτοῦ.

Τὸ περιεργὸν τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ὅτι ἐνῶ ἀνεκαλύφθησαν μέθοδοι διὰ τὴν παραγωγὴν μεγάλων ποσοτήτων τροφῶν καὶ ἄλλων ἀγαθῶν, ἐν τούτοις παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον μεγάλη μερίδα ἀνθρώπων νὰ μὴν ἔχουν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν πείναν, τὴν πείναν καὶ τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τῆς ἐνδύσεως καὶ τῆς στέγης. Παρ' ὅλας λοιπὸν τὰς τεχνολογικὰς ἐπιτυχίας, ὁ κόσμος κινδυνεύει εἰς πλήρη ἀφανισμόν καὶ κυρίως τίποτε δὲν ἐπετεύχθη διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ Ἀλέξης Carell διεκήρυξεν ὅτι «ἐγνωρίσαμε μέχρι τελευταίων λεπτομερειῶν τὸ ἄτομον τῆς ὕλης καὶ τοὺς ἀστέρες, πλὴν ὅμως ἡ γνώσις τοῦ ἀνθρώπου μᾶς διαφεύγει». Κατὰ τὸν τελευταῖον λοιπὸν αἰῶνα,

παρά τὰς ἐφευρέσεις, τὴν αὐξησιν τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς εὐμαρείας, βλέπομεν τὸ φαινόμενον, οἱ ἄνθρωποι νὰ συμπεριφέρονται ὡς ἄγρια θηρία, λέγοντες ὅτι ἀπέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν τω. Αἱ γινῶμαι τῶν εἰδικῶν διχάζονται.

Οἱ μὲν ἐκ τῶν διανοητῶν εἶναι αἰσιόδοξοι διὰ τὴν διεισδυσιν τοῦ πνεύματος εἰς τὰς τάξεις τῶν μορφωμένων ἀνθρώπων, οἱ δὲ ἀπαισιόδοξοι ὀμιλοῦν διὰ κρίσιν τοῦ πολιτισμοῦ. Γεγονός πάντως εἶναι ὅτι, τὶς τελευταῖες ὀλίγες δεκαετίες, παρουσιάζεται τὸ φαινόμενον τῆς στροφῆς ἀριθμοῦ ὀρισμένων ἀνθρώπων πρὸς τὸν ἐσωτερισμόν, πρᾶγμα πού ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ὀλονέν αὐξησιν πωλήσεως συγγραμμάτων ἐσωτερισμοῦ καὶ φιλοσοφίας. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι, ἤδη ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἔστω μικρὸς κατ' ἀρχὴν ἀντελήφθη ὅτι ἡ ἐξεύρεσις τῆς ἀληθείας, εὐρίσκεται εἰς τὴν στροφὴν πρὸς τὰ ἔνδον. Ἀντελήφθησαν ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα μας πρὸς τὸ βάθος καὶ ὄχι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ καθηγητοῦ Βιολογίας Θρασ. Βλησίδου μὲ τὸν τίτλον: "Ἀνθρωπος-Κόσμος-Θεὸς ἀναφέρεται ὅτι «διὰ μὲν τῆς στροφῆς τῆς νοήσεώς μας πρὸς τὸν ἐσωτερικόν κόσμον, σχηματίζομεν τὸ βίωμα τοῦ ἰδίου μας ἐγώ, διὰ τῆς στροφῆς τῆς νοήσεώς μας πρὸς τὸν ἐξωτερικόν κόσμον, σχηματίζομεν τὰ βιώματα τῆς οὐσίας, τῆς ὑλῆς καὶ τοῦ Θεοῦ. Μποροῦμε ἐπίσης νὰ ἀναφερθοῦμε καὶ εἰς τὸν Γάλλον μύστην René Guenon, ὁ ὁποῖος καυτηριάζει ποικιλοτρόπως τὸν Δυτικὸν πολιτισμόν τῆς ὑλοκρατίας καὶ μηχανοκρατίας καὶ προτείνει τὴν σύστασιν διεθνοῦς πνευματικῆς ἡγεσίας διὰ τὴν ἀνάσχεσιν τῆς ὀλεθρίας πορείας πρὸς τὴν καταστροφὴν εἰς τὴν ὁποίαν βαίνει ἡ ἀνθρωπότης καὶ εἰς τὴν ὁποίαν θὰ πρέπει νὰ πρυτανεύει ἡ Ἀγάπη, ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Τάξις καὶ τὸ Πνεῦμα.

Εἰς τὸ ἔργον του «ἡ Κρίσις τοῦ νεωτέρου Κόσμου», ἀποκαλεῖ τὴν ἐποχὴν μας, Αἰῶνα τοῦ Σκότους, καὶ ἐπικείμενον τὸ τέλος τοῦ ὑλικοῦ Κόσμου.

Ἐάν λοιπὸν πρόκειται νὰ ἐπέλθῃ μία καταστροφὴ τοῦ Κόσμου στὸν ὁποῖον ἀνήκομεν, θὰ πρέπει νὰ περιμένωμεν βοήθειαν ἀπὸ μεμυημένους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἔτοιμοι διὰ τὴν καθοδήγησιν τῆς νέας ἀνθρωπότητος, ἥτις, θὰ παρουσιασθῇ μετὰ τὴν καταστροφὴν, διότι ἀνέκαθεν τὴν ποδηγεσίαν τῶν λαῶν ἐπωμίσθησαν Ἱεροφάνται καὶ Μῦσται.

Ἄλλὰ ὅπως ἔλεγεν καὶ ἔγραψε ὁ ἀείμνηστος Πέτρος Γράβιγγερ, ἡ ψυχὴ τρέφεται καὶ καλλιεργεῖται μόνον διὰ τῆς Ἀγάπης. Ὡς ἐκ τούτου, ἐάν θέλωμεν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ἀπλήν ἐνέργειαν, πρὸς ὄφελος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐφόσον δὲν εἴμεθα μῦσται, τουλάχιστον νὰ ἀγαπῶμεν κάθε τι τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς

τήν φύσιν και κυρίως τούς συνανθρώπους μας. Είναι τό εύκολώ-
τερον και τό βασικώτερον πού πρέπει νά πράττωμεν εάν θέλο-
μεν νά συμμετέχομεν ένεργά εις τήν αναχαίτησιν τής καταστρο-
φής του ύλικου μας Κόσμου. Διότι μόνη ή Σοφία δέν άπολυτρώ-
νει τόν άνθρωπον εάν δέν συμβαδίζει μέ τήν αγάπην.

Ή δύναμις τής Άγάπης και τής Γνώσεως είναι ικανή νά μετα-
τρέψη τήν όψιν του πλανήτου μας από τό Χάος.

Γι αυτό πρέπει, νά στρέψωμεν τήν προσοχήν μας προς τόν
πνευματικόν χρυσόν και όσοι είναι ικανοί άς διασπείρουν τούτον
άνευ μέτρου και ύπολογισμού εις τά τέσσερα σημεία του όριζο-
ντος.

*Έάν μπορέσουμε νά έννοήσουμε τήν ένότητα τής ζωής και νά
φθάσουμε σ' εκείνο τό στάδιο ανάπτυξεως πού νά αισθανόμαστε
ύπεύθυνοι για τήν εύτυχία των άλλων, όχι μονάχα των ανθρώπινων,
άλλ' επίσης και των ύπανθρωπίνων όντων, και άν καταφέρουμε νά
μεταδίδουμε χαρά, όχι θρηγώντας μ' εκείνους πού θρηγοϋν, αλλά
σάν ύπάρξεις εύτυχείς πού άκτινοβολοϋν, πολύ ταχύτερα θά έλθω-
με σέ βοήθεια εκείνων πού είναι θλιμμένοι.*

Σριμάτι Ρουκμίני Ντέβι

ΔΙΑΙΤΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡ ἀκρεοφαγία

Τοῦ ΠΑΝ. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Τό θέμα τῆς ἀκρεοφαγίας μᾶς ἀπασχόλησε εἰς μίαν συνοπτικήν ἐργασίαν εἰς τό περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ» (τεύχη 63, σελίς 355 καί 83, σελίς 318).

Ὁ διακεκριμένος ἀκρεοφάγος ἰατρός Ἄλλινσον διεπίστωσεν, ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν του παρατηρήσεων, ὅτι κατά μέσον ὄρον ὁ ἀκρεοφάγος ἀσθενεῖ δύο ἡμέρας κατ' ἔτος, ἐνῶ ὁ κρεοφάγος νοσεῖ τουλάχιστον δέκα. Στομαχικαί διαταραχαί, πεπτικαί κ.λπ., εἶναι ἄγνωστοι εἰς τοὺς ἀκρεοφάγους, ὡς καί πλεῖσται ἄλλοι ἀσθενεῖαι.

Ἐκτός τῶν ἀνωτέρω, ἐνέχει καί ἠθικόν περιεχόμενον ἡ ἀποψις τῆς ἀκρεοφαγικῆς διαίτης, δυναμένης νά χαρακτηρισθῆ ὡς διαίτα ἐξαγνιστική.

α) Τόν σεβασμόν πρὸς τήν ζωὴν τῶν ὑπανθρωπίνων ὄντων, ἧτις εὐνοεῖ τήν ἀνάπτυξιν τῆς ἠθικότητος τῆς ψυχῆς.

β) Προσφέρει εἰς αὐτήν ὄργανισμόν πλεον εὐαίσθητον διὰ τήν ἐκδήλωσιν τῆς, δέκτην κατάλληλον ἐπικοινωνίας μετ' ἀνωτέρων συνειδήσεων.

Καί ἤδη ἄς ἐρευνήσωμεν τό θέμα μεθοδικῶς, ἵνα μορφώσωμεν γνώμην περί τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀκρεοφαγίας.

1. Ἡ ἀνατομία τοῦ ἀνθρώπου, τελειότερα τῶν πιθηκοειδῶν, δέν εἶναι δυνατόν νά περικλείη ἀτελεστέραν ψυχὴν, δυναμένην νά δεχεται πρὸς διατήρησιν τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς τροφῆν σαρκοφάγων ζῶων. Τοῦτο ἀποκλείεται ὅταν γνωρίζωμεν τόν σκοπόν τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ, ὁ ὁποῖος παραμένει μυστήριον διὰ τήν ἐπιστήμην τῆς παλαιοντολογίας, ὡς πρὸς τήν ἐμφάνισιν του, μὴ δυναμένης νά ἐρευνήσῃ τήν ὑπάρχουσαν διαφορὰν τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς ἀπὸ τῶν προαναφερθέντων ζῶων, ἅτινα παραμένουν ἀνεξέλικτα καί τὰ αὐτὰ ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως των. Διότι ἡ ἀνθρωπίνη μορφή ἐπλάσθη ὡς ὄργανον διὰ τήν ἐνσάρκωσιν τῶν ψυχῶν καί τήν δι' αὐτῆς περαιτέρω ἐξέλιξιν των, διὰ τὰς ψυχὰς αἱ ὁποῖαι ἔφθασαν εἰς τόν κατάλληλον βαθμόν ἐξελιξεως, ἐκ τοῦ κατωτέρου τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως μορφικοῦ κόσμου τῆς φύσεως.

Ὅλαι αἱ ἀνατομικαί ιδιότητες τοῦ ἀνθρωπίνου ὄργανισμοῦ ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὄργανισμός εἶναι κατάλληλος

μόνον διά καρποφαγίαν. Ἡ φυτοφαγία, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς καρποφαγίας παρέχει τὰ ἀναγκαῖα πρὸς διάπλασιν καὶ διατήρησιν τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ.

2. Οὐδέν ἐν τῷ κρέατι ὑπάρχει πολύτιμον στοιχεῖον διατροφῆς, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ δύναται νὰ ληφθῆ ἐκ τοῦ φυτικού κόσμου. Ἀντιθέτως, εἶναι λίαν ἀτελής τροφή, διότι στερεῖται ἀμύλου, σακχάρου καὶ περιέχει ὑπερβολικὴν ποσότητα σαρκογόνων στοιχείων, ἐπικινδύνων διὰ τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμόν. Ἐκ τῶν σπόρων, τῶν ὀσπρίων, τῶν καρπῶν, τῶν ξηρῶν καρπῶν καὶ ριζῶν, δύναται νὰ ἐξαχθῆ πλήρης τροφή, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ φυσικός ἄρτος καὶ τὸ ἔλαιον. Ἐξ αὐτῶν μερικά παρέχουν περισσότερα τοῦ κρέατος καὶ ἀκίνδυνα σαρκογόνα στοιχεῖα (ὡς μὴ ἔχοντα, ἐν λανθανούσῃ καταστάσει, τὴν πτωμαϊνὴν), πρὸς διατήρησιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἄλλα δὲ τούτων παρέχουν ἄφθονα στοιχεῖα παράγωγα θερμότητος καὶ δυνάμεως, οὐχὶ διεγερτικῆς ἀλλὰ φυσικῆς καὶ ὑγιοῦς.

3. Τὸ κρέας παντός ζώου καὶ ὑπ' αὐτὰς τὰς εὐνοϊκωτέρας συνθήκας, οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀπηλλαγμένον ἀκαθαρσίας. Ὑπάρχει πάντοτε εἰς τὰς ἴνας καὶ τὰ αἰμοφόρα ἄγγεῖα ὕλη περιττωμάτων, κυττάρων νεκρῶν (πτωμαϊνῆ).

Ἡ ἀπότομος καὶ ἀποτροπαία σφαγὴ τοῦ ζώου συντελεῖ εἰς τὸ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν σάρκα ἢ κόπρος τῶν νεκρῶν περιττωμάτων καὶ μέγα μέρος τοῦ ἀκαθάρτου φλεβικοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς τὰ τριχοειδῆ ἄγγεῖα. Διὰ τοῦτο τὸ κρέας εἶναι, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, κατάφορτον ἐξ ἀκαθαρσίας.

4. Πολλοὶ φυτοφάγοι, μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς κρεοφαγίας (παράδειγμα καὶ κατὰ τὴν κατοχήν) ἀπηλλάγησαν χρονίων ἐνοχλήσεων, ὅπως οἱ ρευματισμοί, ἡ δυσπεψία, τὰ στομαχικὰ ἐνοχλήματα, ἡ ἐπιληψία, ἡ παράλυσις καὶ ἄλλαι ἐπικίνδυνα ἰατρικὰ νοσήματα. Ἄλλων αἱ χρόνια ἐνοχλήσεις ἠλαττώθησαν καὶ ἡ ζωὴ των κατέστη ὑποφερτῆ.

5. Οἱ ἀπέχοντες τῆς κρεοφαγίας καὶ συστηματικῶς τρώγοντες ὠρίμους καρπούς ἀπεδείχθη ὅτι ἀναρρωνύουν ταχύτατα ἐκ τραυμάτων καὶ ἐγχειρήσεων, ἀναλαμβάνουν δὲ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος. Πολλάκις ἔλκη παλαιὰ ἐπουλώθησαν διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς κρεοφαγίας, μολυσματικά δὲ νοσήματα σπανίως προσβάλλουν τοὺς ἀκρεοφάγους.

6. Παρατηρήσεις ἐξόχων ἰατρῶν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἡ οἰνοπνευματοποσία κατέστη μάστιξ, βεβαιοῦν ὅτι, ὅσον μεγαλειτέρα εἶναι ἡ κρεοφαγία, τόσοσον μεγαλειτέρα εἶναι καὶ ἡ δίψα καταναλώσεως οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν ἀλκοολισμόν καὶ

ἄλλας σωματικές καί διανοητικές παθήσεις. Ἀπεδείχθη δέ ὅτι ἐπέδρασε θεραπευτικῶς ἡ φυτοφαγική καί καρποφαγική διαίτα, ἡ ὁποία ἐδημιούργησεν ἀποστροφὴν πρὸς τὴν καταστρεπτικὴν χρῆσιν τοῦ οἰνοπνεύματος.

7. Κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ἡ πρώτη πρὸς τὸν ἄνθρωπον δοθεῖσα θεία καί φυσικὴ ἐν ταυτῷ ἐντολὴ ἦτο:

«Ἴδου δέδωκα ὑμῖν πᾶν χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὃ ἔστιν ἐπάνω πάσης τῆς Γῆς· καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου· ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν». (Γένεσις Α' 29).

Οὐδεμία ἀπόδειξις ὑπάρχει ὅτι ἡ ἀνατομία τοῦ ἀνθρωπίνου οργανισμοῦ εἶναι σήμερον διάφορος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

8. Ἐνεκα δυσκόλων περιστάσεων ὁ ἄνθρωπος ἐξέκλινεν εἰς παμφάγους συνηθείας, ὅμως ὅταν οἱ φυσικοὶ νόμοι τῆς ἠθικῆς ἤρχισαν νὰ κατανοοῦνται, αἱ ἐξελιγμέναι συνειδήσεις, κατανοήσασαι τοὺς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους, ἀπέχουν τῆς κανιβαλικῆς διαίτης.

9. Ἡ ἐκ τοῦ κρέατος ἀποχὴ ἀποκοιμίζει τὰ χαμηλά πάθη τῆς τιτανικῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ προάγει ὅ,τι εὐγενές καὶ ἀνώτερον κατέχει καὶ μεταφέρει ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ, ἥτις ἐκ τοῦ λόγου τούτου δημιουργεῖ καταλληλότερον ὄργανισμὸν, πρὸς ἐκδήλωσιν καὶ ἐξέλιξιν αὐτῆς, διὰ τὴν σύνδεσίν της μὲ ἀνωτέρας συνειδήσεις, ἀνωτέρων πνευματικῶν καταστάσεων.

10. Ἡ καρποφαγία καὶ φυτοφαγία δίδει καὶ διατηρεῖ νεανικὴν καὶ ὠραιότεραν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν. Ὁ οἰκονομολόγος Ἄνταμ Σμίθ, εἰς τὸ σύγγραμμά του «Ὁ πλοῦτος τῶν Ἐθνῶν», λέγει:

«Αἱ ὠραιότεραι γυναῖκες τῆς Ἀγγλίας εἶναι αἱ ἐργάτριαι τῆς Ἰρλανδίας, αἱ ὁποῖαι τρέφονται, κυρίως, διὰ γεωμήλων».

Τὴν ἀρχαιότεραν δὲ πηγήν, περὶ τοῦ ὅτι ἡ φυτοφαγία διατηρεῖ νεανικὴν καὶ ὠραιότεραν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, εὐρίσκομεν ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, ἐνθα λέγεται, ὅτι ὁ Δανιὴλ καὶ οἱ ἐταῖροι του, οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο μόνον μὲ ὄσπρια καὶ ἔπιναν μόνον νερό, ἦσαν ὠραιότεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῶν ἀκολουθῶν τοῦ βασιλέως, οἱ ὁποῖοι ἔτρωγαν μόνον κρέας (Δανιὴλ Α' 12-15).

11. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα πάσης ἐξελιγμένης ψυχῆς, μεμυημένης εἰς τὰς ἀρχάς τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιστήμης, ἐξανίσταται κατὰ τῆς ἀγριότητος, τῆς σκληρότητος, κατὰ τῶν ἀπαισίων διὰ τὴν ψυχὴν θεαμάτων, τῶν κραυγῶν τῆς αἰματοχυσίας καὶ ὄλων τῶν παρομαρτούντων τῇ σφαγῇ πασχόντων ἐμψύχων ὄντων, ἀδελφῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος.

12. Ἐκτός τῆς ἑκατόμβης, ἡ ὁποία προσφέρεται εἰς τὴν ἀπανθρωπίαν, παρομοία θυσία προσφέρεται εἰς τὴν ἀδικίαν καὶ τὸν ἐγωϊσμόν, διότι θεωρουμένης νομίμου τῆς σφαγῆς τῶν ζώων, ὀλόκληρος τάξις ἀνθρώπων ἀσκεῖ τὸ ἀποτρόπαιον ἐπάγγελμα τοῦ σφαγέως, ἐκφαιλιζομένη καὶ ἀποκτηνουμένη, ἐκ τῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς κυνηγούς, ὅσον καὶ ἐάν προσπαθοῦν νὰ δικαιολογήσουν τὸ ἔργον των.

13. Οἱ πεισθέντες, ὅτι ἡ κρεοφαγία εἶναι βάρβαρος, διὰ πᾶσαν ἐξευλιγμένην ψυχὴν, ὑπέχομεν βαρυτάτην ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν εὐθύνην, ἐάν δὲν μεταβάλλωμεν τρόπον διατροφῆς, πρὸς ἀπόκτησιν καταλληλοτέρου ὄργανου διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ψυχῆς μας.

14. Τὰ παιδιὰ, ὑποκείμενα εἰς τὰς ὑπαγορευσεις τῆς φύσεως, ἀρνοῦνται τὴν κρεοφαγίαν καὶ προτιμοῦν τοὺς καρπούς καὶ τὰ ἀμυλώδη παρασκευάσματα. Δυσκόλως δὲ θὰ ἔτρωγον κρέας, ἐάν δὲν ὑπῆρχε τὸ παράδειγμα τῶν γονέων των καὶ ἡ προκατάληψις, ὅτι ἡ σφαγὴ τῶν ζώων εἶναι ὀρθὸν καὶ ἐπίναγκες διὰ τὸν ἄνθρωπον, μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἐν τῇ φύσει τὰ ἰσχυρότερα ζῶα κατασπαράσσουν τὰ ἀσθενέστερα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν τροφήν των. Τόσον χαμηλά κατεβάζουν τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν.

15. Δύναμις, ἀντοχὴ, τόλμη καὶ ἰκανότης νοήσεως, εἶναι χαρακτηριστικὰ τῶν μὴ σαρκοφάγων ζώων, τὰ ὁποῖα μόνον συνεδέθησαν πρὸς τὰς τύχας, τοὺς θριάμβους καὶ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Σχεδὸν πᾶσα ἐργασία τοῦ κόσμου, ἐπὶ αἰῶνας αἰώνων, ἐκτελεῖται ὑπὸ τῶν χορτοφάγων (ἵππων, βοῶν, ἡμιόνων, ὄνων, ἐλεφάντων, καμήλων).

Οὐδὲν σαρκοβόρον παρουσιάζει τὴν ἀντοχὴν καὶ τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἵππου, ἐργαζομένου ἄνευ ἀναπαύσεως, ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτός. Ἐξερευνηταὶ εἶδον γορίλλαν, θραύοντα διὰ τῶν χειρῶν του, ἄνευ προσπαθείας τὸ κατὰ τύχην πεσόν πυροβόλον ὄπλον τοῦ διώκτου του. Ὁ γορίλλας ὡς γνωστόν, τρέφεται διὰ καρπῶν καὶ οἱ ζωολόγοι βεβαιοῦν, ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο εἶναι ἀήτητον ἐν συμπλοκῇ πρὸς ἀφρικανικὸν λέοντα.

16. Ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ καθηγητὴς Φόρβς ἀπέδειξε διὰ πειραμάτων, ὅτι οἱ Σκωτσέζοι οἱ ὁποῖοι τρώγουν τραχανᾶ ἐκ βρώμης (κουάκερ) καὶ οἱ Ἰρλανδοὶ οἱ ὁποῖοι τρώγουν πατάτες καὶ ψωμί, εἶναι κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν εὐκίνησιαν, ἀνώτεροι τῶν ἄλλων, τῶν τρεφόμενων μὲ βωδινό κρέας. Οἱ Λαπλάνδοι, τρεφόμενοι μόνον διὰ κρέατος, εἶναι φυλὴ μικροσκοπικὴ, ἐνῶ οἱ Φίνιοι, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τὸ αὐτὸ κλίμα καὶ τρέφονται διὰ τῶν προϊό-

ντων τῆς Γῆς, εἶναι φυλὴ ὠραία, ὅπως οἱ Σουηδοὶ καὶ οἱ Νορβηγοί. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ἡ δυσμορφία ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πτωματολογίαν.

17. Οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν φυτοφάγοι, καθὼς καὶ οἱ στρατιῶται τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς αὐτῶν. Ἡ ἀπὸ τῶν ἀπλῶν συνηθειῶν ἐκτροπὴ ἐπέφερε μετ' ὀλίγον τὴν παρακμὴν. Εἰς τοὺς ἀθλητὰς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φυτοφαγικὴ καὶ οὐχὶ κρεοφαγικὴ τροφή ἦτο ἐπιβεβλημένη καὶ ὅταν βραδύτερον εἰσῆχθη ἡ κρεοφαγία, οἱ τέως ἀθληταὶ μετεβλήθησαν εἰς ἀμβλεῖς καὶ δυσκινήτους ἀνθρωπίσκους.

18. Πολλοὶ τῶν διανοιξάντων νέους ὀρίζοντας εἰς τὴν πνευματικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ἦσαν ἀκρεοφάγοι. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται: ὁ Βούδδας, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Πλάτων, ὁ Ἐπίκουρος, ὁ Σενέκας, ὁ Πλούταρχος, ὁ Πορφύριος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἰουλιανός, ὁ Νεύτων, ὁ Ρουσσώ, ὁ Βολταῖρος, ὁ Σβέντερμποργκ κ.λπ. Ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων γνωστῶν μας ὁ Πλάτων Δρακούλης, ὁ Σπ. Νάγος, ὁ Ἄντ. Ἀδριανόπουλος, ὁ Ν. Καρβούνης, ὁ Ἰω. Βασιλῆς καὶ ἄλλοι.

19. Ἐκ τῶν προεκτεθέντων συνάγεται ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναται ἄριστα νὰ διατηρηθῇ ἐν ὑγείᾳ διὰ διατροφῆς ἀποκλειούσης τὸ κρέας, διὰ τὸ ὅποιον, οὔτε ἡ δικαιοσύνη, οὔτε ἡ ἠθικὴ, δύναται νὰ ἐπιδοκιμᾶσθαι τὰς φρικτὰς ὠμότητας, αἱ ὁποῖαι διαπράττονται πρὸς ἐξασφάλισίν του, ἵνα ἰκανοποιῦνται διεστραμμένοι καὶ παρὰ φύσιν ὀρέξεις, συντελοῦσαι εἰς τὴν ἐπιβράδυσιν τῆς ἐξελιξέως τῆς ψυχῆς καὶ προσφέρουσαι εἰς αὐτὴν ὀργανισμὸν συμμετέχοντα ὀλιγώτερον εἰς τὴν αἴσθησιν τῆς αἰθερικῆς οὐσίας καὶ τὰς συλλήψεις τῶν κραδασμῶν τῶν ὑπερτέρων συνειδησεων, αἱ ὁποῖαι καὶ θὰ ὀδηγήσουν τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν Γνώσιν καὶ τὴν Ἀλήθειαν.

20. Ἡ ὄρασις εἶναι ἡ ταχύτερα λεωφόρος ἡ ὀδηγοῦσα εἰς τὴν ψυχὴν τὰς συλλεγομένας ἐντυπώσεις, καὶ ἡ ποιότης τῆς ψυχῆς, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐξαρτᾶται ἐξ αὐτῶν.

Τὸ ἡμερήσιον θέαμα τῶν κρεοπωλείων ἀπαμβλύνει βαθμηδὸν τὴν καλαισθητικὴν τάσιν τῶν ἀνθρωπίνων διαθέσεων. Ἡ ἀποτροπαία ἔκθεσις ἀνηρημένων αἰμοσταγῶν πτωμάτων καθιστᾷ τὴν ἀσχημίαν καὶ τὴν φρίκην τόσον ἀνεκτὴν καὶ φυσικὴν, εἰς τὰ ὄργανα τῆς ἀντιλήψεως, ὥστε νὰ μεταδίδῃ εἰς αὐτὰ πρὸς ἀφομοίωσιν τὰ στοιχεῖα τοῦ εἰδεχθοῦς. Ἡ ἐξοικείωσις πρὸς τὸ ἀποτρόπαιον καὶ κανιβαλλικὸν θέαμα τῶν κρεοπωλείων ἀποτυφλοῖ τὸ ψυχικὸν ὄργανον τοῦ καλοῦ, τὰς ἀνωτέρας αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς, καὶ καταστρέφει πᾶν εὐγενὲς αἶσθημα, τὸ ὅποιον ἡ

άνθρωπινη φύσις πρέπει νά αισθάνεται κατά τῶν παραβιάσεων τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων, τῶν ζωϊκῶν ὄντων, τῶν φυσικῶν καί πνευματικῶν νόμων.

21. Ὁ Βολταῖρος, ἐξαίρων τό ἔργον τοῦ Πορφυρίου, λέγει ὅτι:

«Ἐάν ἓνα ἀρνί, αἰφνης, ὑπό τήν μάχαιραν τοῦ σφαγέως, ἠδύνατο ν' ἀνακράξη.

– Ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ ἡμῶν Πατρός, ἄνθρωπε μή μέ σφάξης, ποῖος θά ἦτο εἰς τόσον βαθμόν ἀπάνθρωπος, ὥστε νά ἐμπήξη τήν μάχαιραν εἰς τόν λαιμόν τοῦ ἀθῶου καί νά τρεφώμεθα ἐκ τῆς σαρκός του;»

22. Καί ἤδη ἄς ἔλθωμεν εἰς τὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων:

Ὁ Πυθαγόρας ὀρθῶς ἐστήριξε τήν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν εἰς τήν ὑγείαν τοῦ σώματος καί τοῦ πνεύματος, λέγων ὅτι ἡ κρεοφαγία ἀντίκειται εἰς τήν ἠθικήν. Οἱ Πυθαγόρειοι ἠρκοῦντο, τρεφόμενοι, κατά τό παράδειγμα τοῦ διδασκάλου των, μέ μέλι καί ἄρτον, χόρτα καί σπανίως θαλασσινά, ἀποκείοντες τήν πόσιν.

«Παντός δέ μᾶλλον ἀπηγόρευε (Πυθαγόρας) μήτε ἐρυθῖνον ἐσθίειν, μήτε μελάνουρον, καρδίας τε ἀπέχεσθαι καί κυάμων».

«Ἀριστοτέλης δέ φησί, καί μήτρας καί τριγλῆς ἐνίστε. Αὐτοῦ δέ ἀρκεῖσθαι μέλιτι μόνῳ (φασί τινες) ἢ κηρίῳ ἢ ἄρτῳ, οἶνον δέ μεθ' ἡμέραν μή γεύεσθαι. Ὅψον τε τά πολλά λαχάνοις ἐφθοῖς ὡμοῖς, τοῖς δέ θαλαττίοις σπανίως... καί ἀπέχεσθαι βρωτῶν θνησειδίων τε κρεῶν καί τριγλῶν καί μελανούρων καί ὠῶν καί τῶν ὠσοτόκων ζῶων καί κυάμων».

23. Κατά Διογένην Λαέρτιον, Ζήνων ὁ Κιτιεύς:

«Ἐχαίρε σύκοις χλωροῖς καί ἠλιοκαίοις, ἔχων συνήθη τροφήν ταῦτα, τό μέλι, τόν ἄρτον, καί ὀλίγου εὐώδους οἴναριου ἐπινε, διά τῆς ἀπύρου δέ ταύτης τροφῆς ἐζησεν ἄνοσος καί ὑγιής.»

Ὁ Πλούταρχος λέγει:

«... καίτοι χαρίεν γε τό τοῦ Λάκωνος, ὁ ἰχθυῖδιον τό πανδοκεῖω πριάμενος, τῷ πανδοκεῖ σκευάσαι παρέδωκεν. Αἰτοῦντος δ' ἐκείνου τυρόν, καί ὄξος καί ἔλαιον... Ἄλλ' εἰ ταῦτα εἶχον, εἶπεν, οὐκ ἂν ἰχθόν ἐπριάμην. Ἡμεῖς δέ οὕτως ἐν τῷ μαιφόνῳ τρυφώμεν, ὥστ' ὄψον τό κρέας προσαγορεύομεν, εἴτ' ὄψον πρὸς αὐτό τό κρέας δεόμεθα, ἀναμιγνύοντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος ἠδύσμασι Συριακοῖς Ἀραβικοῖς, ὥσπερ νεκρόν – ἐνταφιάζοντες. Καί γάρ οὕτω αὐτῶν διαλυθέντων καί μαλαχθέντων καί τρόπον τινά κρεοσαπέντων, ἔργον ἐστί τήν πέψιν κρατῆσαι, καί διακρατηθείσης δέ, δεινᾶς βαρύτητος ἐμπνεῖ καί νοσοῦδεις καί ἀπεψίας».

Διογένης δέ ὁ Κυνικός, ὅταν κάποτε ἔφαγε ὦμό χταπόδι, ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Πλούταρχον νά εἴπῃ:

«Οἶνοποσία καί σαρκοφαγία εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ἰσχυρόν καί ρωμαλέον ποιοῦσι τὸ σῶμα, ἀλλά τήν ψυχὴν ἀσθενή».

Μιά ἑβδομάδα χωρίς κρέας

Μὴ φάτε κρέας γιὰ μιά ἑβδομάδα! – ἦταν τὸ σύνθημα τοῦ νεοσύστατου Ἰνστιτούτου Προστασίας Καταναλωτῶν, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς παράλογης ὑπερτιμῆσεως. Ἔτσι εἰσήχθη καὶ στὴν Ἑλλάδα (ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον στὴν Ἀθήνα) ὁ ἀποφασιστικὸς παράγων τοῦ καταναλωτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκδηλώνεται ὀργανωμένα σὲ μεγαλουπόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐπιδρᾷ στὴ διαμόρφωση τῶν τιμῶν. Ἡ «εἰρηνικὴ καὶ ἀκίνδυνη ἐπανάσταση» τοῦ καταναλωτοῦ ἐκηρύχθη γιὰ αἷτια καθαρῶς οἰκονομικά, ὥστόσο τὸ Ἰνστιτούτο στὰ δημοσιεύματά του δὲν παρέλειψε νά τονίση ὅτι ὑπάρχουν πάρα πολλές συνταγές μαγειρικῆς χωρίς κρέας. Το ἸΔΙΟ νόστιμες καὶ πολλές φορές ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ὑγιεινές καὶ ΠΙΟ ΠΛΗΡΕΙΣ σαν τροφές».

Σχετικῶς, ἡ «Καθημερινή» ἐδημοσίευσε δώδεκα συνταγές ἀκρεοφαγίας.

Ἐπομυθοποίηση τοῦ κρέατος ὡς τροφῆς

Ἡ ἀπομυθοποίησις τοῦ μπιφτεκιοῦ, ἔχει ἀναχθῆ σέ σύμβολο λατρείας στίς Ἠνωμένους Πολιτεῖες. Εἶναι καιρός ὅμως νά μαθευτῆ πιά ἡ ἀλήθεια γιά τό κρέας. Πλούσιο φυσικά σέ θρεπτικές οὐσίες, δέν εἶναι πάντως ἐκεῖνο, πού πολλοί πιστεύουν. Μῦθοι ἐπί μῦθων ἔχουν πλαστῆ, πού καιρός εἶναι νά ἀντιπαρατεθοῦν σέ πραγματικά ἐπιστημονικά στοιχεῖα. Στό «θερμόμετρο», ἐξ ἄλλου, τοῦ πρωτεϊνικοῦ δυναμικοῦ βλέπουμε τό κρέας νά παίρνη τή θέση, πού τοῦ ἀξίζει, σέ σχέση μέ ἄλλες «παρεξηγημένες» τροφές.

Μᾶς λένε: Τό κρέας περιέχει περισσότερες πρωτεΐνες ἀπό ὅποιαδήποτε ἄλλη τροφή.

Στήν πραγματικότητα: Ἐνα εἰκοσιπέντε τοῖς ἑκατό περίπου τοῦ κρέατος εἶναι πρωτεΐνες. Σέ κλίμακα μάλιστα πρωτεϊνῶν –0 ἕως 50 τοῖς ἑκατό– πού περιέχουν τά διάφορα τρόφιμα, τό κρέας κατέχει μέση θέση, μαζί μέ τά φασόλια, τό τυρί, τά ψάρια καί τά καρύδια.

Μᾶς λένε: Ὁ μόνος τρόπος γιά νά πάρη κανεῖς ἀρκετές πρωτεΐνες εἶναι νά τρώγη πολύ κρέας.

Στήν πραγματικότητα: Ὁ «μέσος» Ἀμερικανός τρώγει δύο φορές περισσότερες πρωτεΐνες ἀπ' ὅσες μπορεῖ νά χρησιμοποιήσῃ τό σῶμα του. Οἱ περισσότεροι Ἀμερικανοί θά μπορούσαν νά καταργήσουν ἄνετα τό κρέας, τά ψάρια καί τά πουλερικά ἀπό τό διαιτολόγιό τους, χωρίς μ' αὐτό νά τοῦς λείψῃ ἡ καθημερινή ποσότης πρωτεϊνῶν (πενήντα τρία γραμμάρια) ἀπό ἄλλες τροφές, πού εἶναι πλούσιες σέ πρωτεΐνες.

Μᾶς λένε: Τό κρέας εἶναι ἡ μοναδική πηγή ὠρισμένων ἀναγκαίων βιταμινῶν καί μεταλλικῶν ἐνώσεων.

Στήν πραγματικότητα: Ἐνδεκα εἶναι οἱ σημαντικώτερες βιταμίνες καί μεταλλικές ἐνώσεις. Πάνω ὅμως ἀπό τή μισή ποσότητα τῶν οὐσιῶν αὐτῶν, πού χρειαζόμαστε, τίς παίρνομε ἀπό διάφορες τροφές ἐκτός τῶν κρεάτων.

Μᾶς λένε: Τό κρέας περιέχει τήν καλύτερη ποιότητα πρωτεϊνῶν ἀπό ὅποιαδήποτε ἄλλη τροφή.

Στήν πραγματικότητα: Ἡ λέξη «ποιότης» δέν εἶναι ὅρος ἐπιστημονικός. Θά πρέπει νά μιλοῦμε γιά χρησιμότητα: πόσες πρωτεΐνες, ἀπό αὐτές πού τρώμε, χρησιμοποιοῦνται πραγματικά ἀπό τό σῶμα. Ἡ χρησιμότης τοῦ αὐγοῦ καί τοῦ γάλακτος εἶναι ἀνώτερη τοῦ κρέατος.

Μᾶς λένε: Διαιτολόγια μέ κέντρο τή χορτοφαγία εἶναι ἀνιάρα.

Στήν πραγματικότητα: Βασικά υπάρχουν πέντε διαφορετικά είδη κρέατος και κρέατος πουλερικών –σέ σύγκριση μέ πενήντα περίπου είδη διαφόρων λαχανικών, είκοσιτέσσερα είδη μπιζελιών, φασολιών και φακής, είκοσι είδη φρούτων, δώδεκα καρυδιών και έννεα είδη δημητριακών. Οί φυτικές τροφές είναι γνωστό ότι παρουσιάζουν μεγαλύτερη ποικιλία άρωμάτων, γεύσεως και χρωμάτων.

Μās λένε: Οί φυτικές τροφές περιέχουν πολλούς ύδατάνθρακες και γι' αυτό παχαίνουν πολύ περισσότερο από τό κρέας.

Στήν πραγματικότητα: Οί περισσότερες φυτικές τροφές έχουν είτε τήν ίδια ποσότητα θερμίδων (όπως τό ψωμί) μέ τά κρέατα ή και πολύ λιγώτερες ακόμη. Πολλά φρούτα έχουν τό ένα τρίτο τών θερμίδων μόνο, τά μαγειρευμένα φασόλια έχουν τīs μισές θερμίδες και πολλά λαχανικά έχουν τό ένα όγδοο μόνο τών θερμίδων, πού περιέχει τό κρέας.

Μās λένε: Τό διαιτολόγίό μας, μέ τό κρέας νά κατέχη τή σημαντικώτερη θέση, είναι πολύ πιό θρεπτικό από τό διαιτολόγιο τών πτωχών χωρών.

Στήν πραγματικότητα: Δέν τρώμε ό,τι πρέπει νά τρώμε. "Αν και καταναλίσκουμε πενήντα τοίς έκατό περισσότερες πρωτεΐνες (πολλές άπ' αυτές πηγαίνουν χαμένες) από όσες καταναλίσκει ένας Ίνδιάνος, τρώμε τέσσερις φορές περισσότερη ζάχαρη και όκτώ φορές περισσότερα λίπη. "Αν τρώγαμε περισσότερες φορές φυτικές τροφές και λιγώτερα λίπη και ζάχαρα, τότε τό διαιτολόγίό μας θά βελτιωνόταν πραγματικά.

ΤΟ ΒΗΜΑ, 26.1.75

Η ΑΘΑΝΑΤΗ ΑΡΧΑΙΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

«Προμηθεύς Δεσμώτης»

Όμιλία της κ. ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΙΒΟΥ

*Ὡ θεῖε αἰθέρα κι' ὦ γοργόφτερες αὔρες τῶν ποταμῶν
πηγές κι' ἄμετρο γέλοιο τῶν κυμάτων τοῦ πελάγου,
κι' ὦ μητέρα Γῆ, κι' ἐσύ παντεπόπη κύκλε
τοῦ ἡλίου, ἰδέστε με, θεός ἐγώ, ἀπό θεούς τί πάσχω...*

Στις ἔσχατες περιοχές τῆς Γῆς, σ' ἀπάτητη ἐρημιά, ὅπου ὁ τρομερός Καύκασος μ' ἀπρόσιτους γκρεμούς, φαράγγια χειμωνοδαρμένα, ὀρθώνει τόν ἀπόκοσμο ὄγκο του, τὸ θεῖον δρᾶμα ἔχει συντελεσθῆ. Ἀλυσσοδεμένος μὲ ἀσύντριφτα δεσμά, καρφιά ἀτσαλένια, πάνω στὸν βράχο τὸν παντέρημο, ὅπου οὔτε ὄψη οὔτε φωνὴ ἀνθρώπου φτάνει, φρουρός ἀζήλευτος, ὀλόρθος, αὔπνος, κάτω ἀπὸ τὴ φωτιά τοῦ ἡλίου, ἀπ' τὴ παγωνιά τῆς νύχτας, ὁ Ὀλύμπιος Τιτάνας, θεός ὁ ἴδιος, ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν κατατρεγμένος, σάν ἓνας στυγερός κακοῦργος, πάσχει τὸ ἀνάκουστο μαρτύριό του. Γιὰ τὸ μοναδικό του ἀμάρτημα: «Τὴν λίαν φιλότητα τῶν βροτῶν».

Τῆς θείας φωτιᾶς τὸ σπέρμα, «Παντέχνου πυρός σέλας», τοῦ Ἡφαίστου φλογερό λουλούδι, μέσα ἀπὸ τὰ Ὀλύμπια δώματα εἶχε κλέψει, δῶρο κομίζοντας το, ἀπὸ ἀγάπη, ἀπὸ συμπόνια, στὸ ταλαίπωρο γένος τῶν ἐφήμερων, στὰ τυφλά σκουλήκια τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ ν' ἀναβλέψουν. Ἐλπίδες λυτρωμοῦ ἀπὸ τὸ θάνατό τους ἔσπειρε μ' αὐτὸ μὲς στὴν καρδιά τους.

Γιατί, ναι... Τυφλοὶ ἦτανε, ἀληθινὰ πρὶν ἀπ' αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι. «Ἐβλεπαν καὶ μάταια ἔβλεπαν, ἄκουγαν καὶ δὲν ἄκουγαν, ἀλλ' ὅμοιοι μὲ μορφές ὄνειρων σ' ὅλο τὸ μᾶκρος τῆς ζωῆς τους ζοῦσαν κι ἀνακατώναν ἄστοχα τὰ πάντα, κι' οὔτε πλινθόχτιστα προσήλια σπιτία ξεύραν, οὔτε τὸ ξύλο νὰ δουλεύουν, ἀλλὰ σάν τὰ μυρμήγκια τ' ἀχαμνά μέσα σ' ἀνήλια σπήλαια κάτω ἀπ' τὴ γῆ τρυπῶναν. Κι' οὔτε τοῦ χειμῶνα εἶχαν κανένα βέβαιο σημάδι, οὔτε τῆς ἀνθοφόρας ἀνοιξῆς, οὔτε τοῦ καρπεροῦ καλοκαιριοῦ, μὰ δίχως κρίση ἐκπορευόντανε στὴν τύχη, ὡς πού ἐγώ τους ἔδειξα τῶν ἄστρων τίς δυσκολοδιάκριτες ἀνατολές καὶ δύσεις. Ἄλλὰ καὶ τὸν ἀριθμὸ, τὴν πιὸ τρανὴ σοφία, καὶ τῶν γραμμάτων τίς συνθέσεις τὰς βρῆκα, τέχνη μητέρα τῶν Μουσῶν, πού ἄσβυστα μ'

αυτή χαράζονται τὰ πάντα μέσ στή μνήμη. Κι' ἔξεψα πρῶτος στό ζυγὸ τὰ ζῶα...» «Καί τήν πιό μεγάλη (τέχνη) πού ἂν κάποιος ἤθελε ἀρρωστήσει, δέν εἶχε ἀντίδοτο κανένα, οὔτε νά φάη, οὔτε νά πιῇ, οὔτε καί ν' ἀλειφθῇ, ἀλλ' ἔτσι χωρίς γιαιτρικό μαραινόνταν, ὡς πού ἐγώ πάλι τούς ἔδειξα τίς ἀναμίξεις τῶν γλυκόπραων φαρμάκων, τήν κάθε ἀρρώστεια τους μ' αὐτά νά πολεμᾶνε. Καί τούς πολλούς τῆς μαντικῆς χάρισα τρόπους κι' ἔκρινα πρῶτος ποιά ἀπ' τὰ ὄνειρα πρέπει στόν ξύπνο ν' ἀληθεύουν... Καί μ' ἓνα λόγο σύντομο ὅλες τίς τέχνες οἱ ἄνθρωποι στόν Προμηθεά καί μόνο τίς χρωστᾶνε».

***

Σκηνή ὅπου παίζεται τό αἰσχύλειο δρᾶμα ἢ αἰωνιότητα, ὁ σύμπαρ χρόνος. Ἀπό τήν προϊστορικὴν ἀγλύ τοῦ μύθου μέχρι τήν ἱστορικὴ πραγματικότητα, τό σήμερα καί τό αὔριο, ἢ κάθε ἐποχὴ ἔχει ἔτοιμον πάντα, ἐν ὀνόματι τοῦ Δία τῆς, ἓναν Καύκασο κι' ἓναν σταυρό γιά τόν δικό τῆς Προμηθεά.

Κεντρικὴ ἰδέα τοῦ δρᾶματος ἢ αἰώνια σύγκρουση τῆς Πνευματικῆς Ἰδέας μέ τόν κόσμο, τῆς Ἐλευθερίας μέ τήν Ἀνάγκη. Τῶν γραπτῶν νόμων καί τοῦ δικαίου τῶν ἀνθρώπων μέ τούς ἀγραφους νόμους, τούς θεσμούς καί τίς ρῆτρες τοῦ αἰώνιου θείου δικαίου.

Πρωταγωνιστῆς ὁ φορέας, ἢ ἐνσάρκωση τῆς Πνευματικῆς Ἰδέας, ὁ μυσταγωγός πολιτισμοῦ, πού κραδαίνοντας ἓναν πυρσό ἀναμμένον ἀπό τήν ὀλύμπια φωτιά, ἔρχεται νά φωτίση τό σκοτάδι τῆς ἀνθρώπινης νύχτας, καί γνώστης ἀπό πρὶν τῆς ἀναπόφευκτης μοίρας του, προσφέρεται ἐκούσια θυσία πάνω στόν ἀνθρώπινο Καύκασο, θεός ὁ ἴδιος δέχεται, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ν' ἀλυσοδεθῇ στά σκοτεινά γρανάζια τῆς Ἀνάγκης καί νά πληρώση μέ τόν τρόπο αὐτόν τό μεγαλεῖο καί τήν ὑπεροχὴ του, τήν ἀντίθεση μέ τήν ἐποχὴ του.

Διώκτης, κατήγορος καί τιμωρός ἀμειλικτος τοῦ Προμηθεϊκοῦ Ἥρωα ὁ Δίας, μέ ἐκπροσώπους τῆ Δύναμη καί τῆ Βία, συμβολισμούς σκοτεινοῦς, μέ ὄψη τραχειά, γλῶσσα ταπεινὴ καί σκαιή. Ἡ ἀνθρώπινη ἀντίληψη τοῦ θείου, ὁ χθόνιος Ζεὺς, μικρός, σκληρός καί παραμορφωμένος ἀπό τόν ἀνθρώπινο νοῦ καί τίς ἀδυναμίες του, ὀρθώνεται κάθε φορά νά συντριψῇ τόν Ἐπαναστάτη Πυρφόρο, πού μέ τούς κραδασμούς τῆς πνευματικῆς του φλόγας ἔρχεται νά διαταράξη τήν ἀρμονία, τήν ἰσχύ καί τήν καθιερωμένη τάξη τοῦ Κράτους του.

Κι' ὥστόσο, αὐτός ὁ ἴδιος ὁ Προμηθεάς εἶχε ἄλλοτε βοηθήσει

τόν άμείλικτο διώκτη του Δία στην επικράτηση τής τωρινής του εξουσίας στον Όλυμπο. Γιατί αυτός, ό Προμηθέας, ή Προμηθειική Ίδέα ύπήρχε πάντα, πριν άπ' τόν Χρόνο, έξω άπ' τόν Χρόνο, πριν άπ' τόν Δία, μετά άπ' αυτόν. Ένώ τό Κράτος του Δία, ή ένσάρκωση τώρα τής άρμονίας και τάξης του κόσμου, προτου επιβληθί, είχε περάσει από περίοδο σκοτεινής άναταραχής και βίας σκαιής.

Οί θεοί τών ανθρώπων έξελίσσονται... Μεταβάλλουν κι αυτοί μορφή, χαρακτήρα στό χρόνο. Από άγριοι και βίαιοι, σκληροί τιμωροί, ήμερεύουν και γεμάτοι δικαιοσύνη, εύπλαχνία, στοργική φροντίδα κυβερνούνε τόν κόσμο. Ό Δίας, ύστερα από θεομαχία σκληρή διαδέχθηκε στον Όλυμπο τόν πατέρα του Κρόνο. Ποιός θά διαδεχθί τόν Κρονίδη μιά μέρα;

***

Άλυσοδεμένος τώρα ό εύεργέτης θεός, έγκαταλελειμένος από τούς θεούς πού τόσο βοήθησε, από τούς ανθρώπους πού τόσο αγάπησε, άγέρωχος μέσ στό μαρτύριο πού του έπιβάλλουν ή Δύναμη και ή Βία, σωπαίνει μονάχος του, σε βαθεία συλλογή, ή θρηνεί για τήν άδικη μοίρα του. Κι' ή πλάση όλη, άπ' άκρη σ' άκρη, άντιλαλεί άπ' τό θρήνο του, βουβή και τρομαγμένη ή ψυχή του κόσμου συμπάσχει μαζί του.

Ώ! Μόνο μ' ενός άλλου θεου τό μαρτύριο μπορεί νά συγκριθί τό μαρτύριο αυτό. Μ' εκείνο του Τιτάτα Άτλαντα, του δόλιου άδελφου του, πού αίώνια αυτός, κατά τής Έσπερίας τά μέρη, τήν τρομερή του καταδίκη έκτίει, τό άβάσταχτο βάρος τής Γης και τόν ούράνιο θόλο, μέ δύναμη ασύλληπτη, νά βαστάζη στους ώμους του.

Άλλά, νά! Ποιός άχός, ποιά μυρωδιά, θεου ή ανθρώπου ή και τά δύο μαζί; Ποιός τόλμησε νά φθάση στον άπόκοσμο αυτόν τόπο και τί τάχα νά θέλη... «Τί σάλαγο πουλιών άκούω κοντά μου. Κι' ό αίθέρας μ' έλαφρές ριπές φτερών ύποσυρίζει. Ό,τι και νά σιμώνη, μέ γεμίζει φόβο».

Είναι οί Ώκεανίδες Νύμφες, κόρες του Ώκεανου και τής πολύτεκνης Τιθύς. Ό άχός του κτύπου άπ' τ' άτσάλινα καρφιά έπέρασε ως τά βάθη τής σπηλιās τους... Τή γνώμη του πατέρα έκαταφέρανε και τήν παρθενική τους συστολή νικώντας, απέδιδες ως ήτανε, ξεχύθηκαν εύθύς στό φτερωτό τους άρμα... Σκοτεινό νέφος από δάκρυα σκεπάζει τά μάτια τους στή θέα του άλυσοδεμένου αυτού στό βράχο κορμιου, στό άκουσμα τής άνάκουστης αυτής συμφοράς.

Θά τις ἀκολουθήση σέ λίγο ὁ πατέρας Ὁκεανός «πού τό συνονόμαστο ρέμα του γύρω ἀπ' τή γῆ στριφογυρίζει ἀκοίμητο». Συγγενής του δεσμότη θεοῦ, ἀδελφός τοῦ Τιτάνα Ὑαπετοῦ, τοῦ πατέρα του, μακρυνόν ἔχει κάμει δρόμο, μέσα ἀπό τις θεόκτιστες καί βραχοσκεπαστες σπηλιές του «κυβερνῶντας μέ τό νόημα μόνο στόν αἰθέρα, χωρίς χαλινάρι τό γοργόφτερο ἄτι του» γιά νά φθάση κοντά του στή σιδερομάνα γῆ τοῦ Καυκάσου. Καί λυγίζοντας ἀπό συμπόνια στό ἀντίκρουσμα τῆς ἄδικης αὐτῆς συμφορᾶς, γεμᾶτος πατρικές φροντίδες καί ἐγνοιες, συμβουλές, παραινέσεις, ξαναφεύγει, νά φροντίση αὐτός τήν ἀπαλλαγή του, μέ τή μεσολάβηση στόν σκληρόκαρδο ἀφέντη τους Δία.

«Χο.– Προμηθέα, τή σκληρή σου τύχη θρηνώ κι' ἀναβρῦζει ἀπ' τά μάτια μου τρυφερό δακρυστάλαχτο νόμο, ἀκράτητη πηγῆ στά μάγουλά μου...»

«Ἐλα καί πές, ὦ ἀγαπημένε, ποιά χάρη πλήρωσε τις χάρες σου; ποιά βοήθεια σοῦ δῶσαν οἱ ἐφήμεροι;
Δέν βλέπεις ποιά ἀδύναμη λιγοψυχία, σάν ὄνειρου, τό τυφλό γένος ἔχει δέσει τῶν ἀνθρώπων...»

Στήν παράκληση τοῦ πάσχοντα φίλου τους, οἱ πονετικές νύμφες ἔχουν ξεπεζέψει ἀπ' τό ἄρμα τοῦ αἰθέρα καί μέ πόδια ἀνάλαφρα πατῶντας στόν ἄγριο βράχο τριγύρω του, ἀκοῦν τή σκληρή ἱστορία τῆς μοίρας του. Μέ θρηνητικές μελωδίες ἀπαντοῦνε στό θρῆνο του, συγκαλοῦν τή πλάση ὄλη-νά θρηνήση μαζί τους. Μέ λόγια θάρρους καί παρηγοριᾶς, μ' ἐλπίδες γιά τή σύντομη ἀπελευθέρωσή του προσπαθοῦν νά μαλάξουν τή καρδιά του.

Προμ .– Ὅχι, δέν εἶναι γραμμένο ἀκόμη ἀπό τή μοῖρα τέτοιο νά λάβουν αὐτά τέλος· μ' ἀφοῦ μύρια μαρτύρια μέ λυγίσουνε καί πάθη, τότε θέ νά λυθῶ ἀπό τά δεσμά μου· γιατί ἡ τέχνη εἶναι πιό ἀδύνατη ἀπό τήν Ἀνάγκη.

Χο.– Καί τήν Ἀνάγκη ποιός τή κυβερνάει;

Προμ .– Ἡ Μοῖρα ἢ τρίμορφη κι' οἱ Ἐρινύες πού δέν ξεχνᾶνε.

Χο.– Ὡστε ἀπ' αὐτές εἶναι πιό ἀδύνατος ὁ Δίας;

Προμ .– Τό Πεπρωμένο του δέν εἶναι τρόπος νά ξεφύγη...»

Χο.– Καί τί ἄλλο εἶναι τοῦ Δία τό Πεπρωμένο, παρά αἰώνια ἐξουσία;

Προμ .– Τοῦτο δέν γίνεται νά μάθης καί μήν παρακαλεῖς».

***

Ἡ μεγαλοφυΐα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος κατῶρθωσε νά

συλλάβη σ' ὅλη της τήν ἔκταση τήν τρομερή ἔννοια τῆς Ἀνάγκης. Τήν ἀδυσώπητη θεότητα Ἀδράστεια καί τόν νόμο τῆς Εἰμαρμένης. Ἐνα παντοδύναμο νόμο, πού γεννήθηκε μαζί μέ τή γέννηση τοῦ κόσμου καί κυβερνάει αὐτόν μέ ἀλύγιστη δικαιοσύνη, πάνω ἀπό τή δύναμη τῶν θεῶν, ἐξουσιάζοντας καί αὐτούς τούς ἴδιους ἀκόμη. Ἡ Ἀνάγκη αὐτή τῆς ἐλληνικῆς σκέψης δέν εἶναι κλειστή πρὸς τήν Ἐλευθερία, ἀλλά τήν περιέχει μέσα της, σάν ἓνα ἐπίτευγμα ἀρμονίας, δικαιοσύνης καί τάξης. «Παντοῦ στόν ἄπειρο αἰθέρα καί στό ἄπλετο φῶς βασιλεύει ὁ Παγκόσμιος νόμος, ἡ Δίκη κυρίαρχη» (Ἐμπεδοκλῆς). Σύμφωνα μέ τό νόμο τῆς Εἰμαρμένης, ἡ δέσμευση τοῦ Προμηθεϊκοῦ ἥρωα στήν Ἀνάγκη εἶναι ἀναπόφευκτη. Οἱ κραδασμοί τῆς Ὀλύμπιας φλόγας ἐρχόμενοι στή γῆ διαταράσσουν τήν ἰσορροπία τοῦ Κράτους τοῦ Δία. Ὁ Δίας ἐκδικεῖται γι' αὐτό...

Τήν ἀναπόφευκτη αὐτή δέσμευσή του καί μοῖρα του γνωρίζει ὁ ἴδιος καλά ἀπό πρῖν: «Μά ἐγώ ὅλα τοῦτα τάξευρα. Τῶθελα κι' ἔφταιξα. Ναί, τῶθελα καί δέν τ' ἀρνιέμαι... Γιά νά συντρέξω τούς ἀνθρώπους, ὁ ἴδιος εὐρήκα βάσανα καί πόνους». Σύμβολο τραγικό γι' αὐτό, θεός, παντογνώστης, προφήτης καί μάντις, προβλέπει μέ τή σοφία καί τή μαντική δύναμή του ὅλα τά δεινά πού θά πάσχη τόν ἄπειρο χρόνο, αἰώνια στή γῆϊνη ἀνάγκη. Κι' ἡ ἐπίγνωση τῆς σταυρωμένης αὐτῆς ἀθανασίας του τόν κάνουν νά θρηνηῖ πάνω στό σταυρό του, μέ πικρούς στεναγμούς:

« Ἄλλοι μου, ἄλλοι! Τίς παροῦσες συμφορές μου καί τίς μέλλουσες στενάζοντας θρηνώ, πότε καί πῶς ἀπ' τὰ δεινά μου αὐτά θ' ἀπαλλαγῶ. Ἄλλά, τί λέω; Πάντα γνωρίζω ὅσα μοῦ μέλλονται μέ ἀκρίβεια ἀπό πρῖν κι' ἀπρόσμενο κακό κανένα δέν θά μ' εὐρη. Ὅμως τό Πρωμένο μας πρέπει μ' ἀνάλαφρη καρδιά νά ὑποφέρουμε, γνωρίζοντας πῶς τῆς Ἀνάγκης εἶναι ἀκαταμάχητη ἡ δύναμη».

Προλέγει, μέ κάθε λεπτομέρεια στήν πολυπαθη Ἰώ, τό ἄλλο θῦμα τοῦ Δία, πού οἱ περιπλανήσεις κι' οἱ παραδαρμοί της τήν ἔχουν φέρεϊ ὡς τόν Καύκασο, ὅλη τήν τρομακτικὴν Εἰμαρμένη της, ὅλα τὰ παρελθόντα καί τὰ μέλλοντα νά τῆς συμβοῦν. Κι' ἀκόμη γνωρίζει τόν ἀκριβῆ χρόνο («Τρεῖς γενειές μετὰ τίς δέκα πρῶτες») πού ἀπόγονός της, ἥρωας τρανός, ἀκατάβλητος, τοξότης ἀλάθευτος, ὁ γυιὸς τῆς Ἀλκμήνης θά φθάσῃ ἐκεῖ νά τόν λύσῃ ἀπό τὰ δεσμά του.

Μά πάνω ἀπ' ὅλα αὐτά, πάνω ἀπό τή δική του Εἰμαρμένη, τήν εἰμαρμένη τῶν ἄλλων, εἶναι γνώστης καί αὐτῆς τῆς Εἰμαρμένης τοῦ Δία. Κατέχει μυστικό σοβαρό γιά τό μέλλον του, πού ὁ ἴδιος ὁ ἄρχοντας τοῦ Ὀλύμπου ἀγνοεῖ. Τοῦ τό ἔχει ἐμπιστευθεῖ ἡ Τι-

τανίδα Θέμιδα, ή σεπτή του Μητέρα, κυρία τής Είμαρμένης του Όλύμπου.

Μέ τό μυστικό αυτό μπορεί άφοβα ν' άντιμετωπιζη, ν' άπειλή και νά προκαλή μέ πείσμα τόν δυνάστη θεό. Δέν πρόκειται νά τό άποκαλύψη προτού ό ίδιος έλευθερωθί από τά δεσμά του. Άρνεϊται νά τό άποκαλύψη άκόμη κι' όταν ό Έρμής φθάνει, στό όνομα του πατέρα θεού, άπαιτώντας τήν άποκαλύψη του, μέ τήν άπειλή νέας συμφοράς, τιμωρίας φρικτώτερης. Καί θά προτιμήση άκλόνητος νά καταποντισθί άπ' τήν καταιγίδα του Δία, μαζί μέ τό βράχο του, μαζί μέ τίς άμοιρες νύμφες, στά βαθυσκότεινα χάη του Ταρτάρου.

***

Στόν ιερό χώρο του Διονυσιακού θεάτρου τό αισχύλειο δράμα παρουσιάζεται. Γύρω στό 470 π.Χ. Στά πρώτα καθίσματα ιερείς και ιεροφάντες, άξιωματούχοι τής θρησκείας, τής πολιτείας, του πνεύματος. Οί θεατές άκούν μέ κατάπληξη στην άρχή, μέ δέος, μέ άγανάκτηση τέλος, νά έξακοντίζονται από τό στόμα του ποιητή πού ένσαρκώνει ό ίδιος τόν θεϊκό ήρώα του, λόγια ύβριστικά, άπειλές, ύπαινιγοί προσβλητικοί για τόν ύπατο θεό, τόν δεσότη του Όλύμπου: «Κι' όμως, μ' όλη τήν έπαρση του νοϋ του ό Δίας, θαρθί μιá μέρα πού θά γίνη ταπεινός...»

Ένα πλήθος τώρα έχει ξεσηκωθί άσυγκράτητο, όρμάει στή σκηνή νά κατασπαράξη τόν ιερόσυλο, πού προφταίνει νά καταφύγη στην όρχήστρα και ν' άγκαλιάση τή θυμέλη.

Ό μεγάλος τραγικός, γνήσιο τέκνο τής Έλευσίνας, έχει άποκαλύψει ένα από τά σοβαρώτερα μυστικά των Έλευσινίων.. Η κατηγορία του ιερόσυλου έχει άπαγγελθί εναντίον του. Ό Άρειος Πάγος είναι έτοιμος νά τόν καταδικάση νά πιη τό κώνειον. Καί μόνον ή επέμβαση των Εύμολπιδών κατορθώνει τελικά νά τόν σώση από τό θάνατο.

***

Αϊώνες έχουν περάσει από τόν «Προμηθέα Δεσμώτη», όταν άρχιζε ό «Λυόμενος». Ό μάρτυς θεός, σέ μιá καινούργια τώρα πιό σκληρή τιμωρία του Δία, σύμφωνα μέ τήν παραγγελία του Έρμη, βρίσκεται καρφωμένος επάνω στην κορυφή του Καυκάσου, όπου ό φτερωτός σκύλος του Δία, ό αίματοπότης άετός, μέ λαιμαργο στόμα, έρχεται κάθε δεύτερη ήμέρα και κατατρώγει τό μελανόμαυρο ήπαρ του, πού ξαναγιεννιέται και πάλι τήν έπομένη, χωρίς τελειωμό...

Κάποτε ώστόσο ό άναμενόμενος, ό λυτρωτής έχει φθάσει...

Ἦρωσ τρανός, ἀκατάβλητος, τοξότης δεινός καὶ ἀλάνθαστος, ὁ Ἡρακλῆς, περνώντας ἀπὸ τὸν Καύκασο, σημαδεύει τὸ τρομερὸ ὄρνεο τοῦ Δία καὶ ἐλευθερώνει τὸν ἐσταυρωμένο θεό. Ὁ Κένταυρος Χείρων, πληγωμένος ἀγιάτρευτα στὸν Ὀλυμπο, προσφέρεται ν' ἀνταλλάξη τὴν τυραγνισμένη του αἰωνιότητα καὶ νὰ κατέβη αὐτός στὸν ἀραχλὸν Ἄδη, παραχωρώντας τὴ θέση του στὸν πολύπαθο δεσμώτη τοῦ Καυκάσου. Πνευματικές ἀλήθειες ἀπὸ τὶς πιὸ βαθειές, τὶς πιὸ ὑψηλές, σφραγισμένες αἰώνια μέσ' στὴ σοφὴ πυραμίδα τοῦ μύθου, πού καὶ μόνο στό πλησιασμὰ τους ὁ νοῦς, ἡ ψυχὴ, συγκλονίζονται ἀπὸ δέος ἱερό, ἐλπίδα φωτός.

Στεφανωμένοι μέ κλωνάρια λιγαριάς, σ' ἐνδειξη ἐπιείκας, συγνώμης καὶ συμφιλίωσης, ὁ Προμηθεύς δίνει τέλος στό χέρι στὸν Δία. Κι' οἱ δύο θεοὶ λατρεύονται μαζὶ στὴν Ἀθήνα, μέ λαμπαδοδρομίες καὶ γιορτές ὅπου ὅλοι μέ στεφάνια λιγαριάς στό κεφάλι, τιμοῦν τὴ μνήμη τοῦ τραγικοῦ Πυρφόρου, δεσμώτη τοῦ Καυκάσου.

***

Ἡ Προμηθεϊκὴ ἴδεα θὰ πάσχη αἰώνια. Οἱ Προμηθεῖς θὰ σταυρώνονται καὶ θὰ ξανασταυρώνονται πάνω στὸν ἀνθρώπινο Καύκασο. Γεμάτος πρωτογονικὴ ὀρμὴ ὁ ἄνεμος τοῦ σκότους θὰ πνέη ἐνάντια πρὸς τὴ φλόγα τους. Τὸ ἔργο ὅμως, ἀργά, ἀπόκρυφα, μυστηριακά, συντελεῖται. Τὸ φῶς ἀπορροφᾶται, μπολιάζει τὴν ὕλη. Ὁ σπόρος φυτεύεται, γονιμοποεῖται. Κι' ὕστερα ἀπὸ αἰῶνες, ἀπὸ χιλιετηρίδες, ὅταν πιά οἱ ἴδιοι οἱ φορεῖς ἔχουν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸ γήινο προσκήνιο, ἡ τρικυμία τῶν παθῶν γαληνεύει, οἱ ἀντιθέσεις συμφιλιώνονται. Καὶ μέσα ἀπὸ τὴ συμφιλίωση αὐτὴ, φωτεινὸ ἄνθος προβάλλει ἡ ἄρμονία, ἡ τάξη, ἡ Δίκη.

ΗΛΙΟΓΕΝΝΗΤΕΣ ΨΥΧΕΣ

ΣΠΥΡΟΣ ΝΑΓΟΣ

Υπό Π.Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Οί Ήλιογέννητες ψυχές δέν ἔχουν ἀνάγκη ἀπό μνημόσυνα, ὅταν δικαιωματικά κατέχουν τή θέση τῶν Μυσταγωγῶν, τῶν Διδασκάλων ἐκείνων πού σέ σέ χρόνους ἀρχαίους, διὰ τῶν Μυστηρίων, ἐβοήθησαν τίς ψυχές τῆς Γῆς, νά ἀναγεννηθοῦν καί μεταμορφωθοῦν καί νά γίνουν τέκνα τοῦ ΦΩΤΟΣ.

Τήν ἀνάγκη αὐτή, τήν αἰσθανόμαστε ἐμεῖς, σάν ἐλάχιστο φόρο τιμῆς, σεβασμοῦ καί εὐγνώμοσύνης, πρὸς τίς σεπτές αὐτές μορφές καί ψυχές, γιά τήν πνευματική καί μυσταγωγική τους προσφορά, στό ἀναγεννητικό καί μεταμορφωτικό ἔργο, τό ὁποῖον ἐξετέλεσαν κατὰ θεϊαν ἐπιταγήν.

Συμπληρώνονται 57 χρόνια ἀπό τότε πού ὁ Σ. ΝΑΓΟΣ πολιτογραφήθηκε στή χώρα τοῦ ἀνεσπέρου Φωτός καί θεώρησα σκόπιμο νά δημοσιεύσω ἓνα ποίημα πού ἀπαγγέληκε, ἀπό τό μαθητή του ΑΝΤ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ ὅταν τήν 4/9/1933 ἐγκατέλειψε τό γήινο κόσμο.

**Μεγάλε ἀδελφέ,
Μεγάλε Διδάσκαλέ μου**

Μές στή χαρά σου ἀπό χαρᾶς,
ὅπου μετακινεῖσαι
καί ἀπό φῶς εἰς φῶς,
ἤδη ἀναρριχεῖσαι,
πού ἀπό τή βαθμιδα μιᾶς Ζωῆς,
στήν ἄλλη μεταβαίνει,
κι' ἀνέρχεται τήν κλίμακα,
χωρίς νά μᾶς προσμένῃς.
Σέ βλέπουμε μέ θρίαμβον,
μπρός στάς ψυχάς τās θείας,
νά συζητᾶς γιά μείζονας

κι' ἀγνώστους Ἀληθείας.
Στή Γῆ δέν σβύνεις ἀδελφέ,
παρά τό σκέλεθρό σου.
Τό ὄνομά σου μαρτυρεῖ,
πόσον εἶναι τό ΦΩΣ ΣΟΥ.
Γιατί (συμβολικά) εἶναι γραμμένον
πάντα ἀναγραμματισμένον
ΠΥΡΣΟΣ ΑΓΝΟΣ
(Τό ΣΠΥΡΟΣ εἶναι ὁ ΠΥΡΣΟΣ
τό ΝΑΓΟΣ εἶναι ὁ ΑΓΝΟΣ).–

ΜΠΟΡΕΙΣ Ν Α Μ Η Ν Ε Ι Σ Α Ι ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΕΙΣΑΙ;

Ο ΓΝΩΣΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΕΑΥΤΟΣ ΜΑΣ ΕΙΝΕ ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ!

ΚΑΙ ΠΡΕΠΕΙ ΨΥΧΟΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΝΑ ΤΟΥΣ ΓΝΩΡΙΣΩΜΕ.

Η ΨΥΧΟΒΙΟΛΟΓΙΑ ΔΕΝ ΑΡΝΗΤΑΙ ΝΑ ΜΑΣ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ Η ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ.

ΟΛΟΙ ΔΕ ΕΧΟΜΕ ΑΝΑΓΚΗ ΨΥΧΟΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΔΙΟΤΙ ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩΜΕ ΑΡΚΕΤΑ ΤΟΝ ΣΥΧΝΑ ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΟΝ ΕΑΥΤΟΝ ΜΑΣ ΚΑΘΩΣ ΜΑΣ ΤΟΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ «ΡΩΜ.7».

ΠΡΩΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΜΑΣ ΕΙΝΕ Η ΖΩΣΑ ΠΙΣΤΙΣ ΣΤΟ ΘΕΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΘΥΝΗΝ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΑΣ.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ «ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ ΤΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ» ΑΛΛΑ ΑΙ ΨΥΧΟΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΩΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΕΡΕΘΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΩΝ ΜΑΣ.

ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΧΡΕΙΑΖΟΜΕΘΑ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΗΘΙΚΗΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΚΗΝ ΠΡΟΣ ΟΡΘΗΝ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΙΝ ΜΑΣ.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ, ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΛΑΒΟΥΝ ΝΑ ΜΑΣ ΚΑΝΟΥΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ!

ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΟΥΝ ΠΛΗΡΩΣ;

ΤΙ ΜΑΡΤΥΡΟΥΝ ΟΙ ΦΥΛΑΚΕΣ; ΤΑ ΔΙΑΖΥΓΙΑ; ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΤΑΓΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ;

ΝΑ ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΕ ΑΝΑΓΚΗ ΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΝΑ ΠΑΜΕ ΜΕ ΣΤΟΡΓΗ ΠΟΙΟ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΩΣ Ο ΚΑΛΟΣ ΣΑΜΑΡΕΙΤΗΣ :

ΚΑΙ Ο ΣΗ. _ΡΙΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΧΕΙ ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΓΚΗ ΑΠΟ ΨΥΧΟΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ.

ΑΙΔ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ
DETROIT, MICH.

Νέες Έκδόσεις

Κυκλοφόρησε σέ δεύτερη και καλαισθητη έκδοση τό βιβλίο τοῦ Γ.Α. Προκοπίου «Ο ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΝΑΟΥ» ἀπό τίς ἐκδόσεις «Πύρινος Κόσμος».

Τό βιβλίο ἀποτελεῖ μία σημαντική προσφορά στή μελέτη τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ καί κυρίως τῆς συμβολικῆς του.

Ὅπως διαβάζουμε στό ἐνημερωτικό σημείωμα, ὁ Σταυρός, τό τετράγωνο καί ὁ τροῦλλος εἶναι τὰ θεμελιώδη σύμβολα-μορφές πού ἀποτελοῦν τό ἀντικείμενο τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Συνεπῶς καί ὁ στόχος τῆς εἶναι νά φανερώση πῶς ἡ Βυζαντινή ἀρχιτεκτονική δημιουργία συνδέεται μέ τό κλίμα τῆς ἀναλογικῆς σκέψεως καί πῶς τὰ βασικά καί παγκόσμια σύμβολά τῆς, πού ἀναφέραμε, κατέληξαν νά ἀποτελέσουν τὰ συστατικά τῆς θεμελιακῆς δομῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Ναοῦ.

ΔΩΡΕΑ 40.000 ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΤΖΟΥΛΑΤΗ

Σέ ἀνάμνηση τῆς ἰδρύσεως τοῦ «ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ» ΑΠΟ ΣΠ. ΝΑΓΟ καί τῶν συνεργατῶν του, οἱ ὅποιοι βρίσκονται στή χώρα τῶν Τέκνων τοῦ ΦΩΤΟΣ:

- 1) ΑΝΤΩΝΙΟ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗ ΑΔΡΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
- 2) ΚΛΕΑΝΘΗ ΚΑΙ ΒΙΡΓ. ΚΑΡΥΔΑΚΗ
- 3) ΑΝΔΡΑΑ Π. ΠΑΡΑΣΧΗ καί
- 4) ΘΕΟΔΩΡΟ ΠΛΟΥΜΟ

Ο ΙΛΙΟΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ

Τά βιβλία τῆς Βιβλιοθήκης «Σφιγγός» (Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ) διατίθενται κάθε Τετάρτη καί Παρασκευή 5-7 ἀπό Ἀρκαδίας 64, Τηλ. 778 3781 καί καθημερινά τό πρωῖ ἀπό τά Γραφεῖα τῶν ἐκδόσεων «ΤΕΤΡΑΚΤΙΣ», Θεμιστοκλέους 38 – Β' ὄροφος, Τηλ. 363 0824.

Ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία ἐν Ἑλλάδι
Βουκουρεστίου 25, 106 71 Ἀθήνα

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1990**

Εἴσοδος Ἐλευθέρα – Βουκουρεστίου 25, ὥρα 8 μ.μ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

1	Πέμπτη	ARTEMIS	Χαρ. Κατσαρδῆς – «Ἡ ψυχὴ κατὰ τοὺς πρωτόγονους Λαοὺς»
2	Παρασκευὴ	Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡ.	Παν. Ἀναγνώστου – «Ἡ Συνειδησις Ἀνωτέρων Κόσμων» (Γ')
5	Δευτέρα	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Ἀντζακας – «Κρισιναμοῦρτι»
6	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Παν. Παπασλιώτης – «Θεοσοφικά Μαθήματα» (Ε')
8	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σιβρῆς – «Στόχοι καὶ ὁραματισμοὶ τῆς Θεοσοφίας» (Β')
9	Παρασκευὴ	Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡ.	Χρῆσ. Κουτρούλης – «Τὸ ἄγχος τοῦ σύγχρονου Θεοσοφιστῆ» (Γ')
12	Δευτέρα	ΑΛΚΥΩΝ	Αἰμιλία Ἰβου – «Θεοσοφικά Θέματα» (Γ')
13	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – «Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου κατὰ τὸν ΕΛΙΦΑΣ ΛΕΒΗ»
15	Πέμπτη	ARTEMIS	Χρῆσ. Καμαρωτάκης – «Τὸ Νόημα καὶ ὁ Σκοπὸς τῆς Θυσίας» (Α')
16	Παρασκευὴ	Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡ.	Παν. Ἀναγνώστου – «Ἡ Συνειδησις Ἀνωτέρων Κόσμων» (Δ')
19	Δευτέρα	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Ἀντζακας – «Κρισιναμοῦρτι»
20	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – «Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου κατὰ τὸν ΕΛΙΦΑΣ ΛΕΒΗ» (Β')
22	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Αν. Τριανταφυλλόπουλος – «Τὰ μυστικά τῆς ΑΛΧΗΜΙΑΣ» (Β')
23	Παρασκευὴ	Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡ.	Χρῆσ. Κουτρούλης – «Τὸ ἄγχος τοῦ σύγχρονου Θεοσοφιστῆ» (Δ')
26	Δευτέρα	ΑΛΚΥΩΝ	Αἰμιλία Ἰβου – Θεοσοφικά Θέματα» (Δ')
27	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασλιώτης – «Θεοσοφικά Μαθήματα» (ΣΤ')
29	Πέμπτη	ARTEMIS	Ἡλίας Κίμος – «Ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν Σοφῶν τῆς Ἀνατολῆς»
30	Παρασκευὴ	Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡ.	Παν. Ἀναγνώστου – «Ἡ Συνειδησις Ἀνωτέρων Κόσμων» (Ε')

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ: Τὸ Θεοσοφικὸ Ἐργαστήριον τοῦ Βόλου «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» θὰ συνεδριάζει κάθε δευτέρου Σάββατο στὶς παρακάτω ἡμερομηνίες, 6/10, 20/10, 3/11 καὶ 17/11 μὲ θέμα «Ἀνάλυσις – Ἐρωτήσεις καὶ ἀπόψεις πάνω στοῦ Βιβλίου «Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας» τῆς Ε.Π. Μπλαβατσκι.

Ο Γεν. Γραμματεὺς

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεία τοῦ «Ίλιου», Βουκουρεστίου 25, α' ὄροφος, Κωδ. 106 71, εἶναι ἀνοικτὰ καθημερινῶς πλὴν Σαββάτου 10 - 1.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν, ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Πολυδεύκη» Ἀντζακά, Βουκουρεστίου 25, α' ὄροφος Κωδ. 106 71, Ἀθήνας». Ἀποστολαί μὲ τραπεζικὰς ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν πολὺ.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεῦχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητὰς μᾶς, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τήνων μὲ τὴν σημείωσιν: «μετῶκησ» ἢ «ἀγνωστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Ἀθηνά Βάνα
Ἀπόστολος Γκιρτζής
Μαρία Ρουσέλη
Κώστας Παϊδάρος

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Γεωργ. Δαφνής, Κέρκυρα
Θεοδ. Καράμπελας, Ἀλεξανδρούπολη
Ἄλ. Παρασκευά, Γκούρα Κορίνθου
Γ.Α. Τριανταφυλλόπουλος, Πάτρα
Γεωργ. Φουρουτζόγλου, Δράμα

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Αθαν. Μαμαλικόπουλος, Ξάνθη
Αλ. Λουκάκης, Ἡράκλειο Κρήτης

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

1. «ΤΟ ΜΕΓΑ ΑΠΟΡΡΗΤΟ» Β' μέρος
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

2. «Ο ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΝΑΟΥ» τοῦ Γ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΥΡΙΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Ἡπειρωτικὴ Ἔστια» Ἀπρίλ.-Μάιος-Ἰούνιος 1990

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΟΥ

Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Ἡράκλειο: Συμεών Νικολόπουλος
Ἰωάννινα: Μιχ. Πραπίδης
Καβάλα: Μιχ. Παράσχου
Κέρκυρα: Ἄλεξ. Λούβρος
Λαμία: Ἀντ. Τριανταφυλλοῦ
Λάρισα: Ἰσ. Φελλοῦς
Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης
Ξάνθη: Μάριος Κουτσουριδης
Πάτρα: Ἀθ. Κοντοσάκης
Ρέθυμνο: Ἀντ. Βιστάκης
Ρόδος: Ἀντ. Βεργωτῆς
Σέρραι: Ἀνέστης Σάββας
Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίδα: Στ. Ἀλιφέρης
Χανιά: Ἐμμ. Νοδαράκης
Κύπρος: Θεοφ. Παναγιώτου,
2 Ὁθωνος, Τ.Τ. 102, τηλ. 474815
Λευκωσία
Τουρκία: Ἐλευθ. Καρακάσης

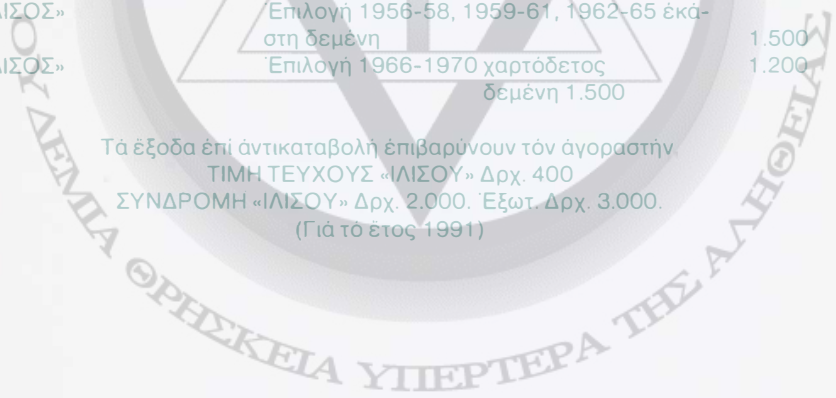
«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΟΣ»
τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας
ἐν Ἑλλάδι
Βουκουρεστίου 25- Ἀθήναι 106 71
Ἰδρυτής:
† ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐκδότης-Διευθυντής:
Πολυδεύκης Ἀντζακάς
Τιμὴ τεύχους Δρχ. 200
Ἰούλιος - Ὀκτώβριος 1990

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

**ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Βουκουρεστίου 25
α' όροφος, Κωδ. Ταχ. 106 71 Τηλ. 3620.702**

H.P. Blavatsky	Τό κλειδί της Θεοσοφίας	1.200
H.P. Blavatsky	Η φωνή της αιγής	700
An. Besant	Ο Έσωτερικός Χριστιανισμός	1.500
An. Besant	Θάνατος και Ύπερπεραν	850
C.W. Leadbeater	Η μυστική Ιστορία του Τεκτονισμού	1.800
N. Sri Ram	Προσέγγισις προς την Πραγματικότητα	600
N. Sri Ram	Αί βαθύτεραι όψεις της Ζωής	600
Irving S. Cooper	Η Μετεναόρκωσις	700
Vivekananda	Κάρμα - Γιόγκα	600
Eliphas Levi	Τό μέγα άπόρητο	800
" "	" " β μέρος	1.000
Parus	Μετεναόρκωσις	1.000
Άντ. Ανδριανοπούλου	Αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι	900
Άντ. Ανδριανοπούλου	Ο άνθρωπος και η ζωή	900
Άντ. Ανδριανοπούλου	Οι Νόμοι της Ζωής	600
Ίω. Βασιλή	Τό ΣημενωμάτARIO ενός Μύστου	1.400
Ίω. Βασιλή	Τά φυσικά δικαιώματα του ανθρώπου	500
Νέλλης Θεοδώρου	Ο Ίωάννης της νέας εποχής	800
Νέλλης Θεοδώρου	Χριστική μύηση	700
Νέλλης Θεοδώρου	Απόκρυφη δημιουργία	600
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι	1.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Επιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 έκά- στη δεμένη	1.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Επιλογή 1966-1970 χαρτόδετος δεμένη 1.500	1.200

Τά έξοδα επί άντικαταβολή επίβαρύνουν τόν αγοραστήν.
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 400
ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 2.000. Έξωτ. Δρχ. 3.000.
(Γιά τό έτος 1991)

ELIPHAS LEVI

**ΤΟ ΜΕΓΑ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ἢ
Ο ΑΠΟΚΑΛΥΜΜΕΝΟΣ ΑΠΟΚΡΥΦΙΣΜΟΣ**

ΜΕΡΟΣ Β΄

**Τά Μυστήρια τῶν Ἱεροφαντῶν ἢ
ἡ τέχνη νά ὑπηρετεῖσαι ἀπό τά πνεύματα**

Στό βιβλίο αὐτό, πού ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ Α΄ Μέρους, ὁ Ἴλιφας Λεβί μᾶς ἀποκαλύπτει τήν ἀληθινή Μαγεία καί τήν ἐσωτερική δύναμη πού κρύβεται μέσα στή θρησκεία καί τούς ἄξιους λειτουργούς της, συμφιλιώνοντας μέ συναρπαστικό τρόπο τήν πίστη μέ τή λογική.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Θεμιστοκλέους 38 – Αθήνα 106 78, Τηλ. 363.0824